

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI“

Anul II
Nr. 51 și 52

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Număr
dublu Lei 20

CLUJ, DUMINECĂ 20 și 27 DECEMBRIE 1925

C U P R I N S U L:

ACTUALITĂȚI: Cum gândește un print din zilele noastre Onisifor Ghibu
Paradoxe Gavril Todica
În vremea aceea Al. Ciura
Între Frați Verax
Crăciunul Horia Trandafir

PROBLEME ECONOMICE:
Industria și agricultura N. Ghiulea

POLITICA EXTERNĂ: Procedura recursului minoritaților N. Dașcovici

PROBLEME SOCIALE: Al treilea opt Ion Breazu
Cooperarea intelectuală internațională C. Vl. Răcoasa

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE: Școala în concepția timpului Dr. P. Ilcuș

SATE, ORAȘE, REGIUNI:
Trei sate românești: Măgina, Cacova și Poiana Val. Pușcariu

SUPLIMENT LITERAR:
Crăciunul Teodor Mureșanu
Spre culmi; Sunt frate cu bradul (poezii) Aron Cotruș
Și vei pleca (poezie) Elena Farago
Versuri de noapte (poezie) Emil Isac
Satul meu A. Melin
Moș Crăciun; Un nor călătorește (poezii) Ecaterina Pitiș
Plouă (poezie) Vasile Al George
Cântecul lui Anacreon: Greer; Lupta cu Eros (Din original grecesc) Teodor Mureșanu
Copilul Panait Istrati
Ruina (poezie) Iustin Ilieșiu
O mamă și un copil Ecaterina Pitiș
Crăciunul la Moldovenii de peste Nistru N. Smochină
Poezia politică a lui Ady Endre Aurel Buteanu
Pemarginea unei traduceri („Renașterea“ de Gobi-neau trad. de A. Toma) Olimp u Boitoș

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Expoziția pictorilor Demian, Szolnay, Widmann: — Teatru („Irena“ de Adrian Pascu; „Faust“ de Goethe; „Scri-soarea pierdută“ de I. L. Caragiale). — Conferințe („Coasta de Argint“ de G. Vălsan). — Cărți, Reviste, Ziare (Eugeniu Speranța: Mic tratat despre corelațiunile psihice în viața copilului; Viața Românească) B. & B.

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Insulina profesorului dr. Nițescu, o izbândă națională. — Elegibilitatea medicilor. — Buletinul Asociației medicilor. — Tezele de doctorat Dr. A. Voina

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Anul economic 1925. — Tot datoria în America. — Încurajarea industriei parfumate. — Inspectoratele industriale — Statistica căilor ferate N. Ghiulea

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Copilul. — Presa ardeleană. — Moșii la Rege. — O audiție muzicală la Palatul Cotroceni. — Almanahul județului Sătmăr. — Administrative. — Redacționale.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NO. 8
Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

COMITETUL DE DIRECȚIE: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lu-
paș, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel.

COLABORATORI: T. Albani, D. An-
tal, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P.
Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al.
Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boi-
toș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran,
Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E.
Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Do-
brescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A.
Esca, Mircea, Florian, I. Flueraș, Vla-
dimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovi-
diu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr.
Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru
Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr.
Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Ju-
manca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu,
Victor Lăfin, dr. Aurel Lazăr, dr. A.
Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr.

Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ște-
fan Metes, dr. Zaharia Munteanu, Teo-
dor Neș, dr. Ioan Nandriș, Sabin O-
preanu, Zenovie Păclisanu, Horia Pe-
tra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh.
Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp,
Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr.
Octavian C. Pușcarin, Sextil Pușcarin,
dr. Cornel Radu, Ion Iosif Schiopul,
Valeriu Seni, dr. P. Sergescu, dr. Gh.
Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoi-
ca, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom.
Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru
Suciu, Const. Sudejeanu, inginer Șulu-
țiu, Gavril Todică, D. Tomescu, Isaia
Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina,
D. Voina, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Concurs. — Prezidenția corului „Guten-
berg” din Cluj, publică un concurs pentru
textul unei poezii cu caracter muncitoresc și
altul pentru o poezie de veselie (cântec de
vin), românești, cari să se poată pune pe
note. Terminul de concurs: 15 Ianuarie 1926.
Lucrările se vor înainta, conform uzului de
concurs, pe adresa: Corul „Gutenberg”, Cluj,
str. Memoradului 23, indicând pe adresă: „Lu-
crare pentru concurs”. Pentru fiecare text în
parte se stabilesc câte două premii. Premiul
I: 250 lei; premiul II: 100 lei fiecare poezie.
Toate lucrările intrate la concurs devin pro-
prietatea corului „Gutenberg”, indiferent dacă
sunt sau nu premiate. În juriul care va de-
cide asupra premiilor, fiind invitați a lua
parte reprezentanții revistelor din Cluj, re-
vista noastră a delegat pe d. Aurel Buteanu
secretar de redacție.

REPREZINTANȚI IN PROVINCIE :

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. Vasile Gherasim
Alba-Iulia: profș Horia Teclescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pavel Grecu, redacția, „Cartea
Satelor”.
Timișoara: ziarist Octavian David și
Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergarin

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul vechiu)
Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramurăș: I. Bârlea și dr. V. Fi-
lipcinc
Mehadia: Coriolan Buracu
Hajeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rafiroiu
Săliște: prof. Alex. Iosof
Sighișoara: Șerban G. Șerban

In București: Gh. Vlădescu-Răcoasa
In Paris: Adrian Corbul

In Roma: N. Buta.
In Berlin: N. Bagdasar

Cu începere de la 21 Decembrie a.c.

zilnic se poate vizita

**EXPOZIȚIA DE
ARTĂ NAȚIONALĂ**

țesături, broderii:
covoare, haine
prețești, costume
naționale, fleuri,
obiecte gravate în
piele

DSOARA

VICTORIA BARIȚIU
Strada MEMORANDULUI (v. Unio-utea) No 19

Dr. I. Băbuțiu

medic dentist (orele 15—19 zilnic)
Cluj. Str. Universității 1, etaj III.

A apărut Mersul trenurilor

înțormit de D. Mocianu, controlor al adm. poștale,
într-o splendidă ediție, româno-maghiară cu cele mai
complete itinerare de iarnă.
Prețul lei 40.—

„Exlibris”, revistă lunară a bibliofililor editura

LEPAGE Cluj

abonament lunar 120 lei, un număr 20 lei.

*De vânzare pe prețuri foarte con-
venabile sufragerii antice, saloane,
dormitoare, icoane, vitrine france-
ze rococo, servicii de porțelan fran-
ceze pentru 24 persoane, argintării
artistice, provenite toate dela ari-
stocrație maghiară, la magazinul
Grätz, Piața Unirii 8, Cluj.*

AVIZ

Aducem la cunoștința domnilor acționari ai institutului nostru, că preschimbarea acțiunilor vechi à 100 lei respective 200 coroane în acțiuni noi à 500 lei, e în curs.

Rugăm deci domnii acționari, să ne trimită urgent acțiunile vechi, pentru a le preschimba în acțiuni noi conform circularei noastre trimisă fiecăruia.

„Bihoreana“

institut de credit și economii S. A.

Oradea

Nr. 25887—1025. cons.

Publicațiune.

Consiliul orașului cu municipiu Cluj, începând cu **1 Ianuarie până la 31 Decembrie 1926** dă în concesiune aprovizionarea orașului cu pește din cota destinată acestui oraș de Ministerul de Agricultură și Domenii.

Peștele este a se transporta pe spesele proprii a concesionarului dela Pescăriile Statului și se va desface publicului consumator pe prețurile en detail ce le va stabili Consiliul orașenesc conform legii.

Concesiunea se va acorda acelui ofertant care va cere cel mai mic procent de beneficiu.

Concursul pentru această concesiune se va ține în ziua de **29 Decembrie 1925** ora 11 a. m. în sala de ședință a Consiliului orașenesc.

Ofertanții își vor înainta Consiliului orașenesc ofertele închise și sigilate până la data de mai sus.

Condițiunile se pot vedea zilnic între oarele oficioase în biroul secției Industriale și Comerciale a orașului (Primăria cam. 32.)

Primar : **Dr. Utalea**

Nr. 25519—1925, cons.

Publicațiune.

Se aduce la cunoștință generală că la data de **10 Februarie 1926** a. m. se va ține licitație publică pentru furnizarea alor 2600 (douămiișasesute) buc. diferite becuri electrice specificate în caetul de sarcini, necesare Uzinei electrice a orașului Cluj.

Oferte închise și sigilate se vor înainta până la ora licitației Consiliului Comunal.

Desfacerea ofertelor se va face în ședința Consiliului Comunal la data de mai sus.

Caetul de sarcini se poate vedea zilnic între oarele oficioase la Direcțiunea Uzinei electrice a orașului (Calea Regele Ferdinand Nr. 30) și la secția Industrială și Comercială a orașului, Primăria Camera Nr. 32, unde se dau și informațiunile necesare.

Ofertanții se vor conforma art. 72—84 din legea Contabilității publice, supra oferte nu se primesc.

Primar, **Dr. Utalea.**

Cel mai bine asortat

MAGAZIN

cu articole de mode

AU PRINTemps

(FOST MISSIR)

Cluj, Str. Memorandului

11

(fosta strada Unio)

Mica Mașină de Scris

UNDERWOOD

3¹/₂ kg.

pentru întrebuințare
**de birou
călătorie și
particulară**

**Rate lunare de
câte 6¹/₂ Dolari!**

Se va demonstra pretutindeni gratis??

Prospecte servește cu plăcere:

„HERMES“

CLUJ, STRADA RADU No. 4.
Piața Unirii 28. (Hotel Central)

Repr. fabricii mașinelor de scris, multiplicat și calculat

UNDERWOOD

Adresa telegrafică: HERMES. Telefon: 11—01 și 1—05.

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic halta, Vețel, Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“. — Telefon No. 11—50.

„Cartea Românească“ Societate Anonimă București

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5, București

Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didac-
tice și literare, române și străine. Registre și furnituri
de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură,
Stereotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage.
Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cris-
taluri, jucări, etc.

„Fotoglob“ Atelier special de fotografie.

Magazine de desfacere și Ateliere grafice

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Lib-
răria Sfetea). Str. Șelari 12 (Librăria Ioanițiu). Str. Paris
No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bonaparte No. 68-72.

Sucursale:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16.
Timișoara: Str. Eugen de Savoya No. 7. și Strada
Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea
Târnavei“ S. A. Diciosânmărtin.

**BLĂNAR
LOUIS DÉRY**

**CLUJ,
STRADA MEMORANDULUI NR. 3.**

**CEA MAI VECHE ȘI MAI DE INCREDERE
BLĂNĂRIE DIN ARDEAL.**

**MARE DESFACERE
DE SĂRBĂTORI!!**

**Banca de Credit
și Cassa de Păstrare Soc. An.**

CLUJ, PIAȚA UNIRII 7.

CAPITAL SOCIAL: 48.000.000 LEI.

SUCURSALE: Dej, Alba-Iulia, T.-Mureș și Diciosânmărtin

Instituții afiliate: In Turda, Odorhei și Aiud

Execută orice afacere de bancă.

Intrepozite lângă gara Cluj.

SAFE-DEPOZIT. AUTORIZAȚIE DE DEVIZE

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CJUJ, Duminecă 20—27 Dec. 1925

Anul II

Nr. 51—52

NUMĂRUL: LEI 20

CUM GÂNDEȘTE UN PRINȚ DIN ZILELE NOASTRE

Una din urmările cele mai adânci, pe cari le-a avut războiul mondial, a fost desființarea monarhiei în o serie întreagă de state europene vechi și puternice, și înlocuirea ei cu forma republicană, pe care progresul social impus-o ca pe-o formă mai corespunzătoare spiritului modern.

Dar și în puținele state, în cari monarhia a rămas în ființă, ea s'a supus unor schimbări de fond cu totul esențiale, adaptându-se ideilor timpului.

În tot cazul, monarhia eternă „din grația lui Dumnezeu”, se pare că a trecut definitiv în domeniul istoriei și astăzi în țările în cari ea se mai menține, caută să-și înțeleagă menirea într-un mod din ce în ce tot mai realist, apropiindu-și concepții și metode, cari reduc la minim deosebiri de fond între noua formă, republicană, și între cea veche, monarhică.

Zilele din urmă mi-au pus înaintea un prețios document despre noua concepție a monarhiei la noi. Intervievul acordat de Principele nostru moștenitor, gazetei poloneze „Rzeczpospolita” din Varșovia ni-o prezintă, în adevăr, în forme cum nu se poate mai plastice cari ne obligă să ne oprim cu atențiune asupra lor.

După convingerea viitorului nostru rege, monarhia „chiar dacă nu este o necesitate fizică — (cum o socotea vechea concepție) — ea este totuși o invenție folositoare pentru țările insuficient dezvoltate.”

Mai mult decât atât i-ar fi fost în adevăr, cu neputință Prințului să spuie, într-o vreme, când „cascada tronurilor”, departe de a fi fost și cascada țărilor, dimpotrivă a adus cu sine o nouă viață a acestora.

În ce privește țările insuficient dezvoltate, pentru cari monarhia este o invenție folositoare, Prințul, avea impresia că „tradițiile monarhice au o mare importanță pentru **menținerea unității naționale** atât în fapt, cât și pe terenul teoretic.”

Dar, când acea unitate națională are în sine înșăși cheagul necesar pentru a se putea menține, și când țara a ajuns să fie suficient dezvoltată, ur-

mează în mod logic din cuvintele Prințului, că monarhia și-a terminat misiunea.

Cât ne privește pe noi, suntem, de sigur, încă departe de acest punct. Unitatea națională nu este încă bine încheată, țara nu e încă suficient dezvoltată, iar ideea monarhică, ca atare, în opinia noastră publică nu numai că nu este socotită ca o piedecă în dezvoltarea viitoare a țării, ci chiar dimpotrivă: pentru închegarea noastră solidă ea este considerată ca indispensabilă, cu condiția însă ca să-și înțeleagă marea datorie cu privire la profunde probleme sociale ale epocii.

Să cercetăm, cum vede regele nostru de mâne realitățile noastre sociale și cum își înțelege rolul în mijlocul acestora?

Cel dintâi lucru care ne isbește în cuvintele Prințului, spuse gazetarului polon, este că El nu vede garanția principală a viitorului țării nici în puterea ei armată, nici în finanțele, cu a căror „consolidare” își bat atâția capul, nici în tratatele internaționale, și cu atât mai puțin în ideea monarhică, — ci în ceva cu mult mai simplu: în educația generațiilor viitoare. „**Baza întregii politici moderne — declară Prințul în mod categoric — este educația.**”

Lozinca e surprinzătoare din gura unui viitor rege, dar analizată mai de aproape, ea ni se pare cu atât mai justă, cu cât și situația noastră socială de astăzi o evidențiază foarte limpede.

În adevăr, nu suntem noi oare unul din popoarele învingătoare în ultimul războiu, — nu avem noi o țară mare și bogată în toate, — nu suntem noi în alianță politică cu cele mai mari puteri din lume — și cu toate acestea, nu este situația noastră de azi cum nu se poate mai precară, din toate punctele de vedere?

De ce?

Prințul nu se sfiește să puie degetul pe rană și să conchidă, că din cauza greșitei educații de până acum. „O foarte mare parte de politicieni și așa ziiși (!!) bărbați de stat — (departe de

a dovedi o înțelegere superioară a misiunii lor) — uită **cu totul** că misiunea lor este a servi statul și poporul. „Acesti preinși bărbați de stat au adus țara la o stare de demoralizare mai rea decât oricând. Prințul afirmă în adevăr că „**demoralizarea nu s'a lăsat niciodată ca astăzi**”.

Doamne ferește, — continuă Prințul, — ca educația generațiilor de mâine să se facă după asemănarea celei de astăzi, care nu muncește și nu depune nici o sforțare nobilă în năzuințele ei. Tineretul trebuie deprins să aibă păreri proprii, pe care să nu și-le împrumute dela cei de astăzi, ci să le găsească singur, — dar nu bătând câmpii, în afară de orice disciplină, și influențat de interesele meschine etalate de conducătorii de azi, ci **fiind obiectiv și limitându-se la ce-l privește**.

După critica neiertătoare de mai sus adusă politicianilor, în rândurile acestora credem a putea citi o critică tot atât de dreaptă la adresa agitațiilor sterpe, cari de atâția ani de zile preocupă fără nici un folos tinerimea noastră. Prințul stăruiește asupra acestei idei, adăugând că tinerimea să se ocupe exclusiv de munca proprie, nu de cea străină. Căci este mai bine să câștigi prin munca ta proprie maximum posibil, decât să ridici pretențiuni asupra roadelor muncii altora, uitându-te la ei cu invidie.

Prințul nu se pierde deci în generalități și în fraze solemne, ci sesizează problema în mod documentat și real, fără nici o „artă”, de care se servesc uneori chiar și prinții, nu numai demagogii pescuitori în apă tulbure, cari din nefericire au ajuns „un factor atât de dominant în actuala viață politică”.

Dela politicianii cari și-au primit în modul convenit „răsplata muncii” din partea viitorului rege — nu se poate aștepta deci o îndreptare; Speranța nu ne poate fi decât pe departe la tinerime, care trebuie educată pe baza „concepției demnității personale”, nu a intereselor meschine dominante azi, — pe de alta la țărănime, pe care Prințul o socotește ca „cel mai sănătos element”, cel mai puțin demoralizat din întregul popor.”

PARADOXE

Dar situația de azi a țăranului nu e satisfăcătoare; conducătorii de până acum l-au ținut în întuneric, încât el neștiind nici scrie, nici cete, nu este în stare să se cultive, iar azi aceiași conducători îl vără în politică, pentru a-i exploata neștiința, tot în propriul lor interes.

Ceeace-i trebuie de fapt țăranului este pământul, pe care să-l cultive, „**neocupându-se cu nimic alta**”.

Credem că aceste cuvinte sunt un aviz politicianilor, ca să-l lase pe țăran în pace, spre a-și vedea de muncă.

În același timp, Prințul insistă în mod stăruitor asupra necesității absolute a culturii țăranului. Așa de mari proporții ia această chestiune în mintea Lui, încât introducerea cât mai repede a „sistemului învățământului universal” pentru țăranime o socotește ca „o chestiune de viață și de moarte”. Altfel, zice prințul — „vom merge spre sfârșitul României”, căci dacă politicienii demoralizați nu pot asigura viitorul țării, acesta nu-l poate asigura nici mult trimbițata „democrație”, care deocamdată, este mai mult demagogie și constă în ridicarea nulităților la locurile de conducere.

Problema educației poporului este cea mai mare problemă de astăzi. Dar pentru ea nu se face nimic, — (auziți Domnii demagogi?) — și Prințul, conștient de importanța ei, și-a luat singur asupra Sa sarcina de a coordona slabele silințe cari se depun în interesul ei.

Iată un Prinț, care rupe definitiv cu tradiția și cu prejudecățile, și vorbește și acționează deschis, amestecându-se, cu toată răspunderea, în vâlmășagul vieții publice. Iată un Prinț care citește cu preferință pe R. Kipling, pentru că acesta e „o personalitate în stil mare și o imensă putere de voință”, — și care nu se sfiește să-și arate admirația pentru marea figură a premierului Italiei care, la rândul lui este un elev al lui Machiavelli sau poate chiar un Machiavelli modern, răsărit din frământările reale ale zilelor noastre.

În orice caz, după interviewul din chestiune suntem mult mai în curat cu personalitatea căci i-am cunoscut o serie de gânduri intime, cari îi luminează mai deplin faptele și-i desenează viitoarea activitate. Aceste gânduri ne trădează pe **prințul modern**, care înțelege perfect noile realități sociale, este pregătit să le înfrunte și are curajul să se arunce în vârtejul lor, ca factor nu numai activ, ci determinant.

Simpatiile tuturor spiritelor libere din țară i-l întovărășesc pe această cale.

Onisifor Ghibu

În numărul de Anul-Non și Bobotează articole de d-nii Ion Gorun, C. Sudeșteanu, O. Ghibu, V. C. Osvadă, Șt. Bezdechi, N. Ghinlea, V. Bogrea și alții.

Va fi multă dreptate în afirmația unora, că pătura noastră intelectuală se stinge grație alcoolismului. Stâlpii de cafenele nu întemeiază familii. Nici la noi, nici aiurea. Se sting deci, și la noi și aiurea.

Alcoolul e dușmanul comunicațiilor, al moralității, al eugeniei. Beția e mama tuturor viciilor.

Iubiții nostri doctori Stanca și ceilalți membri ai Secției medicale a „Astrei”, în anchetele lor valoroase, ar trebui să ia și alcoolismul ca un punct principal de cercetări. În dosul multor simptome, maladii și anomalii vor descoperi „spirtul” ca spirtus diabolicus. La temelia multor boale venerice va fi alcoolul ca o cauză secundară.

Societatea modernă e alcoolistă de sus până jos. Îndeosebi societatea creștină. Ovreei fac încâtva excepție laudabilă, demnă de imitat.

Ocazii de a bea și motive de a bea aflăm câte ne plac. Beau tinerii și bătrânii, femeile și copiii. Iarna beau să se răcorească; ziua, să se întărească; noaptea, să se veselească. La botezuri de bucurie, la opețe de veselie, la morți de supărare, la sărbători de înviore. Afacerile nu trec fără aldămașuri. Cumpărările se sfîntesc cu libațiuni. Vânzările se încheie cu aldămaș. Alegerile cu bătași și aldămașuri.

Muncitorii beau să capete putere. Leneșii beau ca să omoare vre-

mea. Beau țăranii ca să înlocuiască lipsa de hrană. Beau „domnii” ca să ajute la mistuire, până-și mistuesc stomacul. Beau liceanii și universitarii. „Introitus și exitus”, convenirile și banchetele sunt suprasaturate de beuturi alcoolice și afumate cu țigarete.

Antialcoolismul ar fi mai la loc decât antisemitismul. O viguroasă mișcare de stărpire a patimei de beție ar fi de folos incontestabil pentru domni și plugari. O cruciadă împotriva alcoolului! Ministrul belgian Lejeune zicea odinioară, în plin parlament; „Nu veți reuși de a rezolvi chestiunile sociale înainte de a distruge alcoolismul. Alcoolismul paralizază dela început toate dispozițiile noastre salutare”.

Unde sunt la noi miniștrii și parlamentarii, cari să vorbască așa răspicat și să urce taxele asupra beuturilor alcoolice, necum să tolereze valuri de țiucă fără nici o taxă?

Unde sunt la noi legi și ordonanțe, cari să acorde — ca în Suedia — 1 la sută din totalul taxelor percepute asupra beuturilor — pentru promovarea mișcării antialcoolice?

O luptă antialcoolică trebuie să înceapă și la noi: prin graiu viu și scrieri, prin organizarea celor abstinente și cumpătați (în societăți antialcoolice), prin legi și ordonanțe mai categorice.

Gavril Todica

PROBLEME ECONOMICE

INDUSTRIA ȘI AGRICULTURA

România care are în șesurile ei cel mai bun pământ arabil, a fost și va fi totdeauna o țară agricolă, ea, însă, având și alte bogății de cât pământul negru, având petrol, sare, cărbuni, fier, păduri întinse, căderi de apă, gaze pământești și neprețuite minereuri, nu poate și nu trebuie să rămâie numai țară agricolă.

Evident, dacă această transformare a activității sale se face acum, după ce ani nenumărați în urmă a ajutat țările vecine nouă să creeze industrii puternice, să acumuleze capitaluri industriale considerabile, mașini, scule, să ridice generații de muncitori și ingi-

neri cu desăvârșite cunoștințe profesionale, să adune o bogată experiență de industrie și comerț internațional, greutățile vor fi mai mari și sacrificiile pe care trebuie să le facă țara vor fi mai însemnate.

Industria nu se poate ridica astăzi decât cu ajutoare și sacrificii costisitoare. Protejarea industriei în întâia ei desvoltare, pentru învingerea întâilor greutăți și a concurenței industriei străine costă scump și scumpește viața.

De aceasta are a se plânge și primul rând marea masă a populației, agricultorii, dar este o situație pe care trebuie să o suportăm cu toții.

Nu de mult, mulți credeau că țara românească poate și trebuie să-și păstreze caracterul ei de țară agricolă, fiindcă bogăția noastră principală, ca bogăție de export, este și va fi grâul, sau mai bine zis cerealele, fiindcă încurajarea dezvoltării unei industrii ar îngreua condițiile de viață scumpind-o, și fiindcă o nouă activitate ar sustrage brațele dela pincipala activitate, unde și așa nu sunt de ajuns. Astăzi puțini, dacă nu nimeni, mai gândesc astfel.

O țară agricolă este supusă la multe și grele riscuri. În întâiul rând trebuie să punem, nestabilitatea, și nesiguranța producției agricole.

Un an agricol rău nimicește întreaga producție a țării, nimicește bogăția și puțința de viață, cel puțin pentru un an întreg. Intr'o țară agricolă, un an agricol rău, are influență nu numai asupra lipsei de alimente, care poate fi împlinită prin rezerve din trecut, sau chiar prin import, dar asupra întregii activități economice, asupra băncilor, care au împrumutat capitalul necesar agricultorilor, și acum sunt stângenite în operațiile lor din pircina neputinței de încasare, asupra valutei fiindcă importul nu mai poate fi acoperit de export, asupra comerțului în general, fiindcă lipsește obiectul de schimb, și consumatorul cel mai mare, țărănul este lipsit de bani. Și chiar asupra finanțelor Statului, care din cauza întârzierilor de plăți, din cauza lipsei de tranzacții comerciale și de transporturi, din cauza lipsei de export, din cauza jenei financiare și economice generale, din cauza lipsei de numerar și a micșorării consumului, din cauza neputinței de încasare a impozitelor și taxelor, dau deficite însemnate, un an rău agricol are influențe dezastruoase.

În al doilea rând trebuie să punem pierderea nereparabilă a energiilor omenești în timpul iernii. Agricultorul, muncitorul agricol o bună parte din an este neocupat în agricultură. În acest timp, în care trebuie să consume ceea ce a agonisit în timpul muncii, este silit să trăiască o viață de privațiuni și de mizerii, și e îndemnat să alunece spre o viață demoralizată. Energia pe care muncitorul agricol o pierde astfel, este pierdută și pentru economia socială. Nu se poate ajunge la o bună stare și la o civili-

zație mai ridicată, dacă energia populației noastre agricole nu va fi în întregime folosită. Și această energie nu poate fi folosită decât dacă alături de agricultură, s'ar ridica o industrie puternică și variată unde brațele muncitoare ar putea să găsească un deuseu sigur și remunerator.

Sunt atâtea industrii unde țărănul ar putea transforma cu folos chiar materiile prime agricole pe care el le produce.

În al treilea rând trebuie să socotim greutatea pentru organizarea transportului.

Chestiunea transporturilor pentru o țară pur agricolă este mult mai grea decât pentru o țară industrială, sau o țară cu producție mixtă. Transportarea produselor agricole la depărtări mari de locul de origine, produse care prin natura lor sunt de volum mare și de o greutate relativ mică, este foarte împovărătoare pentru o administrație de căi ferate. În afară că cheltuielile de transport apasă asupra prețului mărfii, dar o bună organizare a transportului, care să fie folosit numai în anumite epoci în an este cu neputință. Pentru transportarea cerealelor care se face numai o lună sau două la sfârșitul verei și la începutul toamnei, căile ferate trebuie să posedă un număr enorm de vagoane și mașini, restul anului agricultura folosind prea puțin serviciile căilor ferate. Și atunci pagube și pentru Stat, și pentru economia generală, pagube și pentru producător, și pentru economia particulară. Industriele, în schimb se întemeiază de obicei în locurile unde se găsește cu înlesnire materia primă sau forța motrice, sau încă unde poate fi deservită de mijloace de comunicație ieftine și bine organizate. Ea folosește căile ferate tot timpul anului, și dă transportului mărfuri de volum mic și de o greutate relativ mare.

O industrie care ar prelucra produsele agricole, în care trebuie să înțelegem nu numai cerealele, dar și fructele, legumele, produsele animale și pescăria, ar da puțința organizării unor mijloace de transport mai potrivite, neavând a se face numai transporturi de produse în greutate și volume mari, dar de valoare mică, ci și transporturi de produse transformate în volume și greutate mai mici, dar de valoare mai mare.

Înainte când România era o țară

pur agricolă, noi exportam produsele noastre supt formă de materie primă, și ne erau întoarse în țară prelucrate. Trimeteam grâul și ne venea înapoi făină, paste alimentare, sau biscuiți; trimeteam lână și ne veneau stofe; trimeteam grăsimi și ne veneau săpunuri. Pierdeam cu aceasta întreg câștigul muncii și al administrației, bani care rămăneau în străinătate, în paguba muncitorilor și a populației întregi, deveneam tributarii străinătății și la dispoziția industriei străine care ne trimetea ceea ce voia și cum voia ea. Astăzi nu importăm totul de peste graniță, totuși importăm cea mai mare parte a consumației noastre industriale.

O industrie întemeiată în centrele de producere, sau acolo unde se pot transporta și aglomera mai ușor produsele agricole; întemeiată în locurile unde se găsesc bogățiile naturale ale solului și care transformate pe loc, nu trimise în formă brută în străinătate, face să rămâie în țară banii cari se plătesc pentru munca ce se folosește la transformarea lor, și să se dea de lucru brațelor naționale — lucru variat și potrivit deosebitelor aptitudini care zac și în poporul nostru, și care pun în valoare inobilează, ridică, individul și concepția sa de viață individuală și socială. O industrie ridică bogăția unei țări agricole; întemeiată alături de agricultură, transformă și îmbunătățește însăși condițiile de viață, de lucru, metodele de producere a acestei din urmă activități omenești. Agricultura nu are de cât să profite pe urma dezvoltării industriei. Ea poate folosi creditul care se organizează și se întărește având câmpuri de activitate mai variate; poate folosi metodele industriei, cu mașini și diviziunea muncii, și ridică, prin aceasta, și cantitatea și calitatea produselor; poate folosi o organizare mai temeinică și mai complexă a mijloacelor de transport, poate folosi o intensificare a consumului rezultat din buna stare ce împrăstie orice industrie în masele muncitorești; poate folosi produsele pe cari i le dă industria: mașini, unelte, îngrășăminte, mai ales îngrășăminte — reziduuri industriale sau produse fabricate —, care din cauza volumului și greutății sunt transportate cu greu din afară; poate folosi condițiile unei producții agricole mai variate, prin cultura

produselor cerute de industrie: sfecla de zahăr, semințe de ulei, plante textile; și în sfârșit, poate folosi întreaga bună stare a societății și a condițiilor economice superioare, rezultate atât pentru Stat cât și pentru particulari dintr-o industrie și un comerț înfloritor.

Agricultura nu se poate plânde de avantajele ce s'ar face industriei la începutul dezvoltării ei, și de sacrificiile pe care ar trebui să le facă, fiindcă foloasele pe care ea ar avea să le aibă mai târziu întrec cu mult pagubele pe care le-ar avea la început. Nu trebuie să uităm că din cauza lipsei unei industrii, chiar produsele agricole brute sunt inferioare produselor similare străine și pentru aceasta lipsite de preț.

Natura pentru noi a fost darnică. Primul element necesar industriei este cu prisosință dat. Avem o climă temperată, suficient de caldă și de umedă. Avem o situație geografică excepțională, cu râuri și fluvii mari, căi de comunicație naturale, cu țarmuri scăldate de mare și într-o situație centrală între cele două lumi, veche și nouă, a vechiului continent. Am fost totdeauna și vom fi țara cea mai învidiată și mai dorită de străini. Avem bogății naturale neprețuite, avem un pământ arabil ce nu se găsește decât în puține locuri, avem păduri seculare și esențe fine, avem sare, aur și argint, minereuri de fier și atâtea altele (cupru, mangan), avem materii prime vegetale, animale, minerale într-o măsură, și de-o varietate neîntâlnită. Avem elemente de forță motrice considerabile, avem nenumărate căderi de apă, avem combustibil neprețuit: petrol, cărbuni, avem gaz metan, și poate avem și zăcămintele de radium, unele rezultate ale cercetărilor din regiunea Aradului, ne lasă să bănuim aceasta.

Natura pentru noi este încă bogată. Mediu, materii prime, forță motrice sunt la începutul exploataării lor. La noi nu poate fi vorba încă de epuizarea bogățiilor naturale, suntem la începutul dezvoltării noastre economice, la începutul dezvoltării noastre industriale și suntem datori să folosim toate aceste bogății naturale pentru fericea și bunăstarea populației, care trăiește în sărăcie și întuneric, în acest colț bogat și luminos din lume, care este pământul țării noastre.

Alte țări, care își văd minele de cărbune epuizate, pădurile desființate, apele fără pești, minele de fier pe sfârșite, au dreptul să gelozească și să râvnească cel mai bogat colț al Europei, le este justificată dorința să puie mâna pe bogățiile noastre naturale, să vie să le exploateze spre folosul lor, și este firesc să primim și să ne așteptăm la toate loviturile economice, care să ne facă cu neputință o dezvoltare normală prin noi înșine și să ne silească să ne dăm în exploatarea lor.

Pentru aceasta încă, trebuie să ne gândim la ridicarea și întărirea industriei noastre naționale.

Munca este al doilea element fundamental al Industriei. Brațe sunt; energiile care acum se pierd din cauză că brațele țărănești nu sunt folosite de cât la munca câmpului, sunt un contingent puternic; aptitudini industriale poporul nostru a manifestat din cele mai vechi timpuri, industria casnică și arta noastră populară stau pildă; spirit inventiv am dovedit că avem, inginerii noștri sunt apreciați pretutindene și inventatori geniali s'au născut și la noi, cu toate condițiile neprielnice de până acum — dacă nu ar fi decât invenția sonicității și geniul românesc încă ar fi consacrat —; prin urmare toate elementele muncii și în toate înfățișările cerute de industrie, sunt în chip deosebit reprezentate în poporul nostru.

De altfel, dezvoltarea civilizației noastre în general în ultimii 70 de ani, și a industriei noastre în special, sunt dovadă că România este capabilă de o industrie înfloritoare și destul de puternică pentru a concura cu celelalte industrii europene, cel puțin pe piața internă.

Insă, bine înțeles nici brațele existente, nici energiile și capacitățile latente, nu pot fi de folos unei dezvoltări a industriei, dacă brațele nu sunt deprinse pentru munca industrială, dacă dexteritățile și aptitudinile industriale nu sunt dezvoltate în pătura noastră muncitoare, dacă tinerii noștri inteligenți, activi și întreprinzători nu vor fi îndreptați către cariere practice, către comerț și industrie, dacă nu vom forma lucrători maeștri și ingineri nu vom avea industrie. Pentru aceasta sunt necesare școale industriale, școale de toate gradele și de toate specialitățile.

Pentru o industrie să poată exista, nu este de ajuns să aibă numai condiții interne prielnice, ci trebuie să poată rezista și concurenței internaționale. Prin urmare este necesară și ocrotirea Statului contra loviturilor din afară.

Condițiile interne: existența de locuri potrivite pentru industrie, existența brațelor de muncă și a personalului tehnic conducător (maeștri, contramaeștri, ingineri), existența de materii prime, de combustibil, de căi de comunicație, existența unui deosebit sigur intern sau extern, sunt realizate în mare parte în România mare, cel puțin pentru unele industrii, și în special pentru acelea care ar avea de prelucrat materiile prime ale solului și subsolului nostru. Pe lângă aceste împrejurări dacă, pentru realizarea unor condiții industriale interne cu desăvârșire prielnice, Statul ar mai face înlesniri industriei, în ce privește procurarea de terenuri potrivite scopului diferitelor industrii, ar mai organiza căile de comunicație în vederea industrializării țării, deschizând noi drumuri pe unde să se scurgă bogățiile și producția noastră, ar înființa noi școli, și ar completa învățământul profesional de astăzi pentru formarea personalului tehnic necesar industriei, care să înlocuiască pe străinii de care industria noastră trebuie să se folosească astăzi, dar din cauza cărora nu poate să ia întreaga dezvoltare care ar trebui să o ia, atunci nu ar lipsi industriei românești nici o condiție internă pentru a se dezvolta, prospera și să ajungă la înălțimea industriei țărilor apusene.

Pentru a face dovadă că condițiile interne în România au fost și sunt destul de prielnice, pentru că, chiar, în situația economică din trecut, când îi lipseau materiile prime indispensabile industriei, când îi lipsea o tradiție industrială și mai ales un program industrial pe care să-l urmărească, să se poată dezvolta o industrie destul de înfloritoare, este de ajuns să se privească repede situația de astăzi a industriei în țara noastră, valoarea câtorva bogății naturale ale solului și subsolului nostru, și situația specială, deosebit de favorabilă, a unor industrii.

De sigur, sistemul industriilor românești, și poate mai ales după unificare, cu toate că prin aceasta

numărul industriilor din România mare a crescut mult, este necomplet, sistemul nostru industrial are mari lacune, și industria română în totalitatea ei este mult în urmă, și ca instalație, și ca produse industriale, în urma industriei celorlalte țări. Vor trebui create noi industrii, cele vechi vor trebui armonizate, perfectionate. Vor trebui introduse mașinerii și metode de producție noi.

Aceste măsuri nu ne-ar duce la rezultatul dorit, dacă înainte de toate nu s'ar hotărî un plan de lucru, un program economic, o politică industrială, pe care să o urmăm.

Greutățile sunt mari, concurența unor vechi industrii străine este greu de combătut, sacrificiile pentru întreținerea și încurajarea unei industrii naționale sunt greu de suportat. Viitorul va lămuri inten-

țiile conducătorilor noștri economici. Ceeace s'a făcut până acum este mult față de greutățile care au fost de învins. Față de robirea noastră economică de către Germania și Austria la care am fost supuși până acum, eforturile și sacrificiile ce le-au făcut părinții noștri pentru înfipirea unei industrii naționale, au fost gigantice. Vom ști și noi face sacrificiile ce vor fi de nevoie, dacă vom urmări o țintă precisă și un program economic cuminte. Nimic de prisos, însă trebuie dat tot ce e necesar. Nici o industrie artificială, dar toată încurajarea acelor care își trag materia primă din bogățiile pământului nostru, și așa pot merge mână în mână cu agricultura. Dela desvoltarea amândoror acestor activități economice: agricultura și industria așteptăm fericirea acestei țări.

N. Ghiulea

INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE

ȘCOALA ÎN CONCEPȚIA TIMPULUI

Printre mulțimea factorilor cari își impun drepturile și necesitățile lor în opera de instrucție și educație a școlii e incontestabil și acela al timpului. — Poate nicicând mai mult decât în zilele noastre nu i s'a impus școlii, să adopte o atitudine în activitatea ei, prin care să satisfacă în mod real mulțimea necesităților timpului în care ea trăiește. Și tocmai din acest punct de vedere i s'a adus, și i se aduce încă și azi, cele mai multe critici, atât din partea diferiților factori sociali, în afară de școală, cât și din partea unor reprezentanți ai ei. Cu toții obiectionează, că sufletul școlii de azi nu se găsește în nota timpului, că el nu poartă pecetea caracteristică a epocii noastre, alimântând în mod exagerat un principiu clasic-tradiționalist.

Dar nu e mai puțin adevărat, că pe de altă parte se ridică și glasurile reprezentanților clasicismului umanist, cerând reîntronarea spiritului idealist, ce li se pare că a dispărut din cercul preocupărilor serioase ale școlii de azi. Ei atribuesc lipsa de adevărată cultură creatoare de valori a școlii, tocmai faptului că ea nu mai cuprinde azi în programul ei de activitate, în mod serios și intensiv, studiul limbii, și culturii clasice, ca cel mai valoros mijloc de creație culturală-ideală. Se manifestă deci din nou lupta de principii pedagogice, între

reprezentanții clasicismului cu diferitele lui nuanțe și între reprezentanții realismului cu diferitele lui aspecte.

Ambele tabere își susțin teza cu destulă tărie și mulțime de argumente, ilustrând mulțimea valorilor ce se creează prin studiile ce fiecare din ei reprezintă.

Această luptă de principii nu e lipsită nici de mulțimea obiecțiunilor și acuzațiunilor, ce și le aduc reciproc reprezentanții celor două tabere. Așa avem pe deoparte strigătul clasicismului contra materialismului realist, lipsit de devăratele valori superioare, iar pe de altă parte chemarea la simțul și cunoașterea realității a unei concepții clasice ideal-formaliste. Dar nu numai atât.

Pe lângă aceste două curente principale mai întâlnim azi și un al treilea factor, ce se ridică cu o mulțime de desiderate pentru învățământ, în special pentru cel secundar și superior și anume: factorul social al timpului amintit mai sus.

În urma evoluției atât de puternice și de largi a celor două științe sociale moderne, sociologia și economia politică și națională, cari urmăresc cu atâta tenacitate explicarea și fondarea legilor și principiilor de naștere, evoluție și creație a vieții sociale, atât pe latura psihică cât și material-economică, i

se impun și școlii o mulțime de probleme noi spre rezolvare.

Am schițat aci numai trei din grupele de concepții principale, cari preocupă în mod teoretic și practic pedagogia social-filozofică a timpului, fără a mai atinge mulțimea atâtor probleme și factori cari se impun operei de instrucție și educație a școlii. Drept urmare, se explică dela sine lipsa unor vederi unitare, ce se manifestă azi în jurul acestor probleme de cultură. Așa se explică diversitatea de concepții, ce domnește atât în chestiuni de fondare teoretică cât și în cele de organizare practică școlară.

Dovada în această privință ni-o servește tendința largă de reformă ce se desfășoară azi în cadrul întregului învățământ, de toate gradele și categoriile, în toate statele culturale. În tot locul și din partea tuturor se simte și se constată că învățământului de azi îi lipsește ceva; îi lipsește sufletul creator de valori reale și multiple, necesare unei vieți social-culturale intensiv diferențiate.

Școlii de azi trebuie să i se creeze un suflet nou, care să corespundă necesităților reale ale timpului, să consolideze ce e capabil de viață, să lege din nou firul roșu al acelor elemente ale tradiției sănătoase, accesibile evoluției și ca atare creatoare de adevărate valori; să activeze în cea mai largă măsură forțele individului, ca prin toate acestea să se realizeze opera de sanare a organismului social sdruncinat.

Cum se va putea obține un atare suflet nou al școlii, sau chiar numai regenerarea lui?

Se va putea el ajunge prin renașterea spiritului clasic-idealism, sau prin intensificarea concepției realiste-empiriste, sau chiar prin creația unei largi vederi sociale în nota timpului?

Toate reformele, ce s'au întreprins și se întreprind în această direcție, ne desvăluiesc lupta ce se dă din partea tuturor pentru deslegarea practică a problemei. Unele tin mai mult o cale, altele cealaltă. În schimb din toată lupta de principii și organizații se desprinde un adevăr general, ce corespunde unei necesități reale. În primul rând, școlii i se cere să adopte metoda cea mai exactă de selecționare a valorilor, conform aptitudinilor lor reale, iar în al doilea rând, tratarea și alimentarea lor în așa fel ca ele să se poată desvolta în tot ansamblul lor.

Dacă etica socială modernă, cu tendința ei atât de intensiv democratică, a deschis larg porțile de intrare și de manifestare tuturor elementelor în orice domeniu de activitate culturală, e de datoria școalei ca ea la rândul ei să execute aceste postulate democratice în așa fel, ca fiecare să fie îndrumat și pregătit pentru acele domenii de activitate, cărora construcția lor psiho-fizică de fapt corespunde, căci numai acolo ele vor putea acționa cu succes, spre binele lor și al societății din care fac parte.

Iată deci de ce e nevoie de o metodă nouă de selecționare și de tratare a mulțimei elementelor, pe cari democrația modernă le împinge spre diferitele focare de cultură și

civilizație. Ele vor deveni numai atunci adevărate elemente de cultură și civilizație, dacă vor fi bine selecționate și bine îndrumate. Viața și cultura de azi, așa de intensiv diferențiată și cu cerințe atât de multiple, prezintă un teren fecund și bogat de activitate pentru toate valorile reale, cari sunt plasate acolo unde forțele lor specifice corespund. Aici, în acest punct, zace opera mare dar tot atât de grea a școalei de azi, dela a cărei rezolvare fericită depinde și realizarea desideratelor de mai sus. Realizând acest lucru, ea va ști să dea și adevăratul conținut de care are așa de mare nevoie opera democrației moderne.

Dr. P. Ilcuș

POLITICA EXTERNĂ

PROCEDURA RECURSULUI MINORITĂȚILOR

În coloanele acestei reviste ne-am ocupat, la momentul oportun și pe larg, despre procedura recursului în materie de minorități la Societatea Națiunilor. Precum își amintesc, desigur, cititorii, am accentuat importanța procedurii de aplicare a tratatului special de ocrotire astăzi după ce principiul însuși a fost consfințit prin acte internaționale la care România și-a dat adăziunea.

Ocrotirea, un cadru excepțional

Lăsând laoparte chestiunea inegalității de tratament dintre Statele membre ale Societății Națiunilor, întrucât tratatul special de ocrotire nu li-se aplică tuturor deopotrivă, — am stăruit asupra caracterului de legiferare internațională a ocrotirii prin *excepție* dela regula de drept comun a suveranității Statelor.

Însăși excepția aceasta de aplicare, limitată la anumite State, îi îngrădește precis cadrul tratatului special în timp și în spațiu, — îl îngrădește în așa măsură încât protestările formulate la conferința păcii generale de România și repetate acum, la ultima Adunare dela Geneva a S. N., prin propunerea delegatului lituanian, d. Galvanuskas, apar aproape defavorabile scopului ce par a urmări.

Intr'adevăr, caracterul excepțional al tratatului de ocrotire, pe deoparte, și tendința firească la exagerare pe de alta, tocmai din partea beneficiarilor principiului admis la

pacea generală, au creiat o atmosferă de grijă deosebită printre membrii Consiliului S. N. la cercetarea plângerilor minoritare.

Tendința restrictivă a procedurii

Cadrul procedural inițial de aplicare, stabilit prin raportul Tittoni încă din 1920, n'a făcut decât să se restrângă, în chip firesc, sub avalanșa de reclamațiuni și plângeri fără rost, trimise la Geneva, de foarte multe ori, numai în scop de propagandă și de atmosferă.

Observați cu atenție completările și precizările, în materie procedurală, privitoare la minorități, și veți constata o tendință indiscutabilă *) în sens restrictiv, pe măsură ce din afară, în special din țările învinse, se stimulau neconținut reclamațiunile înaintea forului dela Geneva pentru toate fleacurile.

E probabil că această constatare fiind făcută și în unele cercuri politice din Ungaria, faptul a provocat acele nesocotite eșiri din Camera dela Budapesta împotriva Societății Națiunilor, mergându-se până la contestarea imparțialității înaltului for...

Greșală de psihologie sau lipsă de înțelegere elementară, e tot una din punctul de vedere al rezultatului.

Adevărul ce apare, astăzi, în mod limpede și se confirmă prin declarațiile din ședința dela 9 Decembrie

a. c. a Consiliului S. N., — este că *tratatul de ocrotire a avut și are un scop precis și strict limitat din care nu se poate eși fără grave primejdii pentru ordinea și stabilitatea internațională.*

Nevoia și justificarea principiului de ocrotire

Scopul acesta a fost și a rămas: împiedecarea fostelor națiuni subjugate de a cădea în greșala abuzului de forța Statului, după întregirea lor națională, împotriva grupurilor de altă naționalitate cuprinse în granițele lor sporite.

Atât și nimic mai mult!

Ca să fim cât mai aproape de adevăr, am putea adăuga că tratatul de ocrotire constituia chiar o necesitate morală pentru aceste grupuri minoritare, desfăcute din Statul lor imperialist, spre a le ușura suferința noului regulament internațional și a le înlesni împăcarea cu situațiunea creiată.

Tratatul păcii generale sunt pline de dispozițiuni în acest sens menite să facă suportabile, pe cât mai puțin dureroase, transformările revoluționare aduse frontierelor europene și ordinei internaționale de odinioară.

E destul să ne gândim la dispozițiile privitoare la păstrarea bunurilor imobiliare chiar după optarea pentru vechea naționalitate și trecerea termenului obișnuit de evacuare, contrar uzanțelor internaționale de lichidare din trecut, — precum și la regulile, foarte largi, pentru dobândirea deplin drept a naționalității noului Stat de către toți locuitorii, aproape fără deosebire: originari, indigenați și domiciliati.

Factorii hotărâtori la conferința păcii aveau datoria de prevedere politică și de umanitate să ia măsuri cât mai chibzuite spre a reduce la minimum suferințele morale și materiale ce aveau să decurgă, pentru învinși, din faptul revoluționării hărtei europene.

Fără să stăruim mai mult asupra acestei lature a tratatelor păcii generale și afirmând din nou bună credință a României în ce privește ocrotirea minorităților, se cuvine să examinăm, pe scurt, cum au înțeles unii învinși măsurile de prevedere și de umanitate menționate.

Învinșii n'au înțeles principiul ocrotirii

În primul rând, guvernânții Statelor învinse n'au primit drept se-

*) V. *Societatea de mâine*, anul II. Nr. 34—35.

rioase modificările aduse hărții europene și din contra au împins, cât au putut, la rezistență activă și pasivă contra noii ordine de lucruri.

Socotind, apoi, că atâta nu era de ajuns, au trecut direct la ofensivă propagandistică împotriva noului regulament al păcii și, *printre altele, au încercat să facă din tratatul de ocrotire un instrument pentru dărâmarea operii de pace săvârșită.*

Toate campaniile în opinia mondială, pe tema minoritară, n'au fost și nu sunt decât eforturi pentru a provoca impresia, dacă nu convingerea, că opera de pace și dreptate săvârșită la Versailles, Saint-Germain, Trianon și Neuilly n'a fost decât o imensă greșală și că singurul remediu nu poate fi decât revenirea la vechea rânduială dinaintea de 1914.

Lipsă de înțelegere sau rea credință menită să înșele speranțele oarecum firești ale popoarelor învinse într-o revanșă irealizabilă, — *procedurile acestea nu sunt deloc menite să întărească pacea generală și să stabilizeze noua ordine internațională.*

În asemenea situație, concluziile raportului Mello Franco (Brazilia) și declarațiile ministrului de externe englez, d. A. Chamberlain, în ședința amintită a Consiliului dela Geneva, în care a căzut definitiv încercarea contelui Apponyi de a lărgi, în sfârșit, procedura privitoare la minorități, — se explică și ne explică totul.

Căderea formulei de procedură a contelui Apponyi.

Chestiunea fiind de actualitate și de importanță se cuvine s'o expunem pe scurt.

De câțva timp, în adunările periodice internaționale ale Asociațiilor naționale pentru Societatea Națiunilor, se frământau proiecte cu privire la procedura de aplicare a tratatului minorităților.

La Varșovia, în anul acesta, se prezentase chiar un proiect precis și amănunțit alcătuit de un profesor maghiar. În Adunarea dela Geneva a Societății Națiunilor, în sfârșit, problema a fost din nou adusă, sub pretexte abile, tot de delegații unguri.

Casul coloniștilor unguri din Transilvania *) a servit drept cel

mai nimerit prilej pentru punerea problemei de procedură în întregul ei.

Intr'adevăr, pe temeiul reclamației scrise din partea coloniștilor contra guvernului român, problema a mers cum se știe, înaintea „Comitetului de trei“ al Consiliului dela Geneva, unde România a dat explicații prin glasul d-lui Titulescu. După această cercetare prealabilă, chestiunea n'a fost înlăturată, ci înscrisă pe ordinea de zi a plenumului Consiliului, probabil cu sprijinul unuia sau a tuturor membrilor din „Comitetul de trei“.

În forma aceasta, cazul lua, evident, un caracter defavorabil României, iar procedura Consiliului de a cerceta simple declarațiuni scrise, venite direct din partea minorităților, apărea destul de largă și de binevoitoare pentru cine are ceva de reclamat.

A intervenit, însă, formula tranzacțională prin oferta unui supliment de despăgubire de 700 mii franci aur, din partea guvernului român, în favoarea coloniștilor unguri și Consiliul a socotit că rolul său poate înceta. Problema se închidea, astfel, dinaintea forului dela Geneva relativ mulțumitor pentru ambele părți.

Totul părea lichidat când inițiativa neastâmpărată a guvernăntilor dela Budapesta a socotit că s'ar mai putea obține ceva, în materia procedurii de ocrotire, și aceasta tocmai prin exploatarea cazului coloniștilor unguri din Transilvania.

Formula a fost, într'adevăr, abilă și atrăgătoare:

— „Cum s'a grăbit Consiliul să primească de bună și suficientă propunerea delegatului român fără să asculte și răspunsul reclamantilor? Dar aceasta înseamnă o gravă nesocotire a principiului fundamental în orice operă judiciară: *audiatur et altera pars!* Nu se poate rosti o sentință, cu adevărat dreaptă, fără audierea ambelor părți, reclamant și pârât, — pe când Consiliul s'a pronunțat, după ascultarea ofertei României, fără să mai fi întrebat pe reclamantii coloni dacă sunt mulțumiți“ ...

Cam aceasta a fost formula abilă a contelui Apponyi care a dat de lucru Consiliului și d-lui Mello Franco însărcinat să cerceteze problema procedurii în materie de minorități.

Concluziile raportului d-sale, așteptate cu o vie și legitimă nerăb-

dare în toate cercurile internaționale, au respins, în mod categoric, formula procedurală urmărită de Ungaria prin glasul contelui Apponyi, socotind-o de „*incompatibilă cu principiile și scopul Societății Națiunilor*“.

Din rezumatul telegrafic al ziarelor mai aflăm că d. Chamberlain a dezvoltat concluzia raportorului declarând că *scopul tratatului de ocrotire n'a fost „creierea de unități etnice autonome în diferitele State semnate, ci numai garantarea dezvoltării neturburate a minorităților până se va ajunge la cotele lor cu majoritatea din fiecare Stat“.*

E probabil că expresia de „cotele“ în înțeles de „asimilare“ să nu exprime tocmai ceea ce va fi spus d. Chamberlain, dar în orice caz ea înseamnă apropierea și împăcarea necesară dintre minorități și majorități în scopul suprem al pacificării și stabilizării definitive pentru Statele noi sau sporite la pacea generală.

Căci scopul suprem al pactului S. N. și al tratatelor nu poate fi permanentizarea nesiguranței și a speranțelor de revanșă ...

Admiterea propunerii contelui Apponyi în sensul că orice plângere minoritară prezentată de o asociație de intelectuali ori de o instituție școlară sau bisericească recunoscută autonomă, să fie desbătută, înaintea Consiliului, în contradictoriu cu Statul pârât, ar fi însemnat o radicală modificare a procedurii prevăzută prin textul însuși al tratatului („garanția“ S. N. aparține și se exercită de Consiliu și de fiecare membru al Consiliului în parte sub răspunderea lui).

Ea ar fi însemnat, însă, în același timp, și o foarte gravă atingere adusă suveranității Statelor semnate ale tratatului de ocrotire întrucât s'ar fi creat din toate asociațiile de intelectuali și instituțiile școlare sau bisericești minoritare, adevărate State în Stat capabile de a sta în contradictoriu dinaintea forului dela Geneva.

Factorii conducători ai Societății Națiunilor au înțeles primejdia formulei procedurale extensivă a contelui Apponyi și, de aceea, nu numai că au respins-o, dar, prin declarațiunile menționate, au lămurit odată pentru totdeauna înțelesul adevărat și scopul tratatelor de ocrotire.

N. Dașcovici

*) Chestiunea este cunoscută din coloanele acestei reviste încât nu vom reveni asupra ei.

PROBLEME SOCIALE

AL TREILEA OPT

Cultura modernă, a secolelor XIX și XX și-a înfipt în miezul preocupărilor sale idealul personalității omenești creatoare. Omul cu toate forțele lui sufletești înarmate și disciplinate pentru a pune stăpânire pe natură și a-și deschide în mijlocul acesteia noi drumuri de creație, — este idealul *școlii* moderne; înzestrarea individului cu sensibilitate, inteligență și voință într'un echilibru, din care fiecare dintre aceste trei forțe să ieșe întărite, cu o mai mare putere de creație, — este idealul *social* modern; mai ales dela Goethe încoace cultul personalității creatoare s'a înstăpânit și 'n *literatură*.

Paralela se poate duce prin toate ramurile culturii moderne. Cu orice terminologie filosofică l-am înzestra, idealul strălucește același, la toate națiile cari luptă azi în arena culturii.

Dela acest cult al personalității se speră, totodată, salvarea culturii europene, căreia au început să-i cânte prohodul vre-o câțiva filosofi ai culturii. Personalitatea omenească cu aripile sufletești larg deschise își va găsi, noui drumuri de creație în imensul văzduh al culturii. Dacă acestei personalități îi vom deschide toate posibilitățile, pentru ca forțele cari zac neutilizate în ea să fie puse în posibilitate de creație, atunci cultura modernă își va găsi noi și minunate fețe. Totul este să știi să descoperi aceste forțe și să le dai solul potrivit pentru în-sămânțare și bogată rodire.

Conflictul acestui ideal cu ceea ce numesc unii civilizația modernă, înțelegând prin acest termen formele externe, materiale ale culturii, — începe să devină o veche poveste. Goana după civilizație, după confort a omenirii moderne a dus-o în apele industrialismului. Aci, o imensă parte a celor cari o constituie își ucid personalitatea și, prin aceasta, posibilitatea de creație. Civilizația modernă a sămănat pământul cu fabrici în cari omul își drămuie zilnic personalitatea, fiind silit să-și câștige pâinea de toate zilele muncind o viață întreagă, mecanic, la aceeași piesă, fără de a pune în acțiune nimic din ceea ce natura s'a îngrijit să dăruiască fiecăruia. În mijlocul industrialismului modern omul tinde să devină tot mai mult, un biet atom, fără pic de

fizionomie sufletească, într'o masă imensă, informă. El nu se mai poate încanta de lucrul mâinilor sale și de lucrul gândului său. Cea mai mare fericire: încântarea de propria creație, de propriul ajutor întins omenirii i-o iai; mai mult: prin felul de a-și câștiga existența în care l-ai împins îi astupi zilnic fereștele sufletului. Și 'n bietul suflet întunecat toate *florile* simțului, ale gândului și ale voinții, îngălbinesc la început, pentru a-și da în scurtă vreme și viața.

Din cele expuse pân'aci se poate vedea clar că acest conflict tragic între cultura și civilizația modernă atinge, în primul rând, clasa muncitorească și el se accentuează tot mai puternic în țările industriale. Pentru evitarea acestei înmormântări de viu a omului s'a ajuns, după nenumăratele greve ale muncitorimii, la *cei trei opt*: opt ore de lucru, opt de somn și opt de libertate. Întăul opt servește câștigării existenței, al doilea reconfortării fizice, iar al treilea ar fi rezervat reconfortării sufletești.

Dintre cei trei opt, între cari se împarte atât de mecanic viața bietului muncitor, cel de-al treilea a fost prea puțin considerat.

El a fost lăsat la dispoziția acestuia pentru a și-l utiliza în deplină libertate. Și — ceea ce e atât de trist — înțelesul pe care l-a dat muncitorul acestei nobile noțiuni a libertății a fost libertatea de-aș ucide sufletul în alcoolism, sau în distracții inutile. Deaceea, mai ales în apus, ochii tuturor sunt îndreptați spre utilizarea acestui al treilea opt pentru educarea muncitorului în sensul amintit la începutul acestui articol. Indreptarea muncitorului spre bunurile spirituale ale umanității, pentru a-și întări puterile sufletești în ele; o reînobilare a ființei omenești abrutizată în fum de fabrici, ar putea umple atât de fericit acest al treilea opt. Și să nu se creadă că se înțelege prin aceasta o nesfârșită serie de lecțiuni morale ținute muncitorului. Nu; acest al treilea opt rămâne cu nobilul scop de a reconforta sufletul muncitorului înțelegându-se prin aceasta: înobilarea sentimentelor lui prin atingere cu bunurile artei, înobilarea gândului și a voinții prin apropierea de minunatele creații ale gândului și ale

voinții omenești. De aci: teatre, sezători culturale și lectură pentru muncitori. O înălțare a sufletului spre culmile creației omenești pentru ca, încântându-se de ele, să-și găsească, astfel, cea mai nobilă distracție și, în același timp, să-și pună în acțiune și puterile sale sufletești, cari sunt nevoite să doarmă în cursul celorlalți doi opt; mai fericit exprimat: punerea în acțiune a *întregei* personalități omenești.

Intorcându-ne fața spre nația noastră trebuie să constatăm că suntem în fericita situație de a fi numai în *pragul* formării unei clase muncitorești naționale. O minimă parte a țăranilor noștri, împinși de greul vieții, au părăsit coarnele plugului pentru a se îngropa în bezna fabricii. Chiar dacă ar fi luat în considerare marele procent de emigranți în America și'n alte țări industriale, cifrele nu trebuie să ne sperie, deoarece cea mai mare parte a acestora se reîntorc la vechea ocupațiune. Muncitorimea orașelor noastre, atâta câtă este, în cea mai mare parte, e de naționalitate străină; de educarea ei se vor îngriji societățile de cultură streine pe cari n'ar trebui să le părăsească grija statului.

Grearea unei clase muncitorești naționale nu va întârzia însă prea mult. Pământul se împuținează, populația crește, nevoile se înmulțesc. O evoluție spre industrialism se desenează fatal pe orizontul viitorului nostru. Cunoșc sate cu pământ bogat și îndestulitor cari dau aproximativ 20 la sută muncitori, de unde, înainte de război această categorie (fără să ne gândim la emigranți) era aproape inexistentă.

Vă puteți închipui trista situație în care este aruncat un țăran în mijlocul orașelor noastre. Inzestrat cu o neistovită „foame” de lucru pentru a-și câștiga existența — ce altceva îl face să părăsească satul? — el își zdrobește, mai întâiu, fizic ființa pentru a nu întârzia prea mult și cu distrugerea sufletească a ei. Mediul social în care se mișcă este străin de sufletul lui; nici o coardă sufletească înstrunită în binecuvântata viață a satului nu-i poate răsună aci. Dimpotrivă: sufletul lui devine cu timpul, un admirabil teren pentru încolțirea semintelor de revoltă, pe cari are cine i-le arunca.

Deaceea, până nu e prea târziu, societățile noastre de cultură trebuie să-și ia asupra lor însărcinarea de

a organiza acest al treilea opt spre educarea personalității omenеști a muncitorului român în sensul *culturii naționale*. Bine a făcut „Astra” că s’a gândit la aceasta în congresul ei de astăvară. S’a gândit atunci, dar *fapta* nu trebuie să întârzie. Secțiile ei reorganizate nu-

mără printre membrii lor câțiva pricepuți în această privință. Ei ar trebui să se gândească la elaborarea unui plan de educație socială a muncitorimei românești, pe care l-ar prezenta la o viitoare ședință a secțiilor, sau chiar la adunarea generală.

Ion Breazu

COOPERAȚIA INTELECTUALĂ INTERNAȚIONALĂ

Cu fiecare adunare anuală a Societății Națiunilor se poate face constatarea că organizarea internațională a lumii, organizarea păcii deci, face progrese evidente. Ultima adunare, cea de a șasea, ținută în toamna acestui an, cu toate că și-a îndreptat preocupările mai ales către problema economică — afirmându-se chiar cu acest prilej că „Societatea Națiunilor va fi economică sau nu va fi”, adică nu va însemna nimic —, nu putem uita faptul ca ceia-ce a înlesnit ajungerea Societății la aceste preocupări de ordin practic este numai realizarea unui spirit internațional prin organizarea colaborării intelectuale dintre națiunile prietene cât și dintre cele vrăjmașe până ieri.

Aceasta a fost desigur opera cea mai de seamă și cea mai grea ce se putea face după un războiu care tăiașe toate firele legăturilor internaționale, care înveninase profund spiritele popoarelor beligerante și crease o atmosferă insuportabilă de ură și îndârjire. Să ne amintim numai disprețul și injuriile care acopeau reciproc tot ceia ce națiunile, în acel moment dușmane, produsese mai mare și mai neperitor în domeniul literaturii, artei, științei, filosofiei. Căci războiul fizic, brutal, fusese dublat de lupta surdă, de vrăjmășia veninoasă și disprețuitoare ce se folosia de armele spiritului pentru a scădea în ochii popoarelor luptătoare prestigiul și valoarea unui întreg trecut de cultură.

Când Societatea Națiunilor a înțeles, după încheierea păcii, organizarea raporturilor internaționale, activitatea ei s’a izbit de dificultăți așa de mari încât s’a văzut nevoită să grăbească înființarea *Comisiei internaționale de cooperare intelectuală*. „Fără un spirit de reciprocă înțelegere internațională o Societate a Națiunilor nu poate să trăiască”, spunea încă dela prima adunare *Léon Bourgeois*, iar raportorul comisiei a cincea către a-

dunarea care a hotărât înființarea acestei comisii nouă, *Sir Gilbert Murray*, acum vice-președinte al acestei comisii, profesor de limba greacă la Universitatea din Oxford și membru al Academiei britanice, adăuga: „Viitorul Societății Națiunilor depinde de formarea unei conștiințe universale. Acțiunea ei nu se poate înfirișa și crește decât dacă savanții, gânditorii și scriitorii din toate țările vor întreține raporturi continue și vor propaga dintr’o țară în alta ideile care trebuie să asigure pacea între popoare”.

Astfel, dela prima adunare s’a făcut Consiliului propunerea de a se ocupa în mod deosebit de organizarea internațională a muncii intelectuale — lucru care pentru întâia oară se încerca în omenire, deși diferitele congrese și asociații internaționale intelectuale se pot considera ca precursori în domeniul cooperăției —, iar Consiliul a însărcinat pe *Léon Bourgeois* cu studierea problemei și indicarea mijloacelor de realizare, ceia ce ilustrul cugetător social și politic francez a și făcut fără întârziere, schițând prin raportul său de la 2 Septembrie 1921 nu numai principiile de bază ale Comisiei, dar și modalitatea practică de alcătuire a ei.

Cu prilejul celei de a doua adunări, Comisia a cincea, a chestiunilor sociale, însușindu-și proiectul lui *Bourgeois*, a prezintat prin *Sir Gilbert Murray* un raport favorabil, care a și fost adoptat de adunare. Ca urmare, în Maiu 1922, Consiliul a desemnat cele douăsprezece personalități din cele mai de seamă ale lumii intelectuale, pe cari le-a invitat să se întrunească la Geneva pe ziua de 1 August 1922 pentru a constitui Comisia. Numele celor 12 savanți este: *D. N. Bannerjee*, prof. de economie politică la Univ. din Calcuta; *H. Bergson*, prof. onorar de filosofie la Collège de France și membru al Academiei franceze de științe morale și politice; d-ra *K. Bonnevie*, prof. de zoologie la Univ. din Cristiania; A.

de Castro, prof. de clinică medicală și director al Facultății de medicină de la Univ. din Rio de Janeiro; d-na *Curie-Sklodowska*, prof. de fizică la Univ. din Paris și onorară la Univ. din Varșovia; *J. Destree*, fost ministru al Științelor și Artelor din Belgia; *A. Einstein*, prof. de fizică la Univ. din Berlin și Leyda; *G. E. Halfe*, directorul observatorului din Mount Wilson; *Sir Gilbert A. Murray*, prof. de limba greacă la Oxford; *G. de Reynold*, prof. de literatură franceză la Univ. din Berna; *M. Ruffini*, prof. de drept canonic la Univ. din Turin și fost ministru de Instrucție publică al Italiei; *L. de Torres Queredo*, inginer, directorul laboratorului electro-mecanic din Madrid.

Dela prima ei întrunire — când și-a constituit biurul, alegând de președinte pe cunoscutul filosof francez *H. Bergson* și vice-președinte pe *Sir Gilbert Murray*, — Comisia a fost pusă în fața unei situații din cele mai haotice și mai îngrijitoare a vieții intelectuale.

Peste cincizeci de cereri și propuneri, fie ale membrilor ei sau diferitelor guverne, fie ale asociațiilor internaționale similare sau ale academiei, aduceau mărturia depri-mată nu numai a desorganizării activității intelectuale, dar și a ruinei înfricoșătoare a majorității instituțiilor de cultură, și strigătul mizeriei în care se găseau muncitorii intelectuali. După cinci zile de discuții asupra acestor date, venite la întâmplare, dar destul de elocvente și sugestive pentru a stimula o cercetare amănunțită și o cunoaștere exactă a realității, Comisia a stabilit următoarele puncte ale unui program urgent de acțiune: 1. Organizarea unei anchete asupra situației actuale a muncii intelectuale din lume; 2. Cercetarea problemei ajutorării țărilor în care viața intelectuală este în deosebi amenințată; 3. Studiarea chestiunilor proprietății intelectuale și a creării unei subcomisii în acest scop; 4. Studiul chestiunilor de cooperare interuniversitară și a unei subcomisii în acest scop; 5. Examinarea chestiunilor de bibliografie și a creării unei sub-comisii bibliografice. Adunarea a treia a S. N. a aprobat acest program și-a autorizat, di’mpreună cu Consiliul, trimeterea unui chestionar, privitor la viața intelectuală, guvernelor și crearea subcomisiilor necesare organizării activității proiectate.

La a doua sesiune a sa, Comisia

și-a mărit numărul la patrușprezece membrii cu d-nii *H. A. Lorentz*, fost profesor de fizică teoretică la Universitatea din Leyda, și *L. Lugones*, profesor de estetică la Universitatea națională din La Plata. *D. Bannerghesa* a fost înlocuit prin *Sir J. C. Bose*, întemeietorul și directorul Institutului de cercetări „Bose” din Calcuta; d. *G. E. Halle* a demisionat din motive de sănătate și a fost înlocuit prin d-l *C. A. Millikane*, directorul laboratorului de fizică „Norman Bridge” de pe lângă Institutul de tehnologie din California. La aceștia se mai adaugă *A. Dopsch*, fost rector și profesori de istorie generală la Universitatea din Viena, ca membru corespondent; apoi d-nii *G. Castella*, prof. de istorie generală la Universitatea din Fribourg, *J. Luchaire*, inspector general al educației publice din Franța, *H. Reverdin*, prof. de filos. la Univ. din Geneva, *O. de Halecki*, prof. de istoria Europei de Est la Univ. din Varșovia, ca experți; d. *I. Nitobe*, prof. de istorie colonială la Univ. din Tokio, ca reprezentantul Secretariatului general al S. N.; d. *William Martin*, prof. la Univ. din Geneva, ca delegat al Biuroului internațional al Muncii; și d. *George Oprescu* profesor la Univ. din Cluj, a fost ales ca secretar al Comisiei și subcomisiilor. În sesiunea ultimă, Comisia a înființat o nouă subcomisie, aceea a Literilor și Artelor, la care a fost aleasă ca membră d-ra *Elena Văcărescu*; d. *Em. Racoviță*, profesor la Univ. din Cluj, a fost numit membru corespondent al Comisiei. De relevat e faptul că membrii au dreptul de a desemna pe cineva să-i înlocuiască în cazul când din diferite motive nu pot lua parte la ședințele Comisiei sau subcomisiilor.

Înainte de a schița opera realizată în timpul celor aproape patru ani de existență ai Comisiei, socotim necesar de a stărui puțin asupra felului în care ea a înțeles să-și creeze organe ajutoare în diferite țări. În special pentru organizarea ajutorării intelectuale internaționale ea avea nevoie de aceste organe. Și într-adevăr, Comisia, după invitația Consiliului Societății Națiunilor și de acord cu țările respective a desemnat anume instituții locale, care ar putea îndeplini sarcina de a-i transmite cererile cele mai urgente ale savanților și instituțiilor științifice, în deosebi de a înlesni schimbul de cărți și de alte instrumente de lucru, înlesnind întâiu și

îndemnând apoi la alcătuirea de „Comitete naționale de cooperare intelectuală”. Așa s’au format la început, în mod spontan aproape, comitete în Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, Estonia, Finlanda, Grecia, Jugoslavia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Ungaria, fără un criteriu unic, ci după împrejurările din țările respective. Astfel, în Austria, comitetul se alcătuiește din reprezentanții celor mai de seamă așezăminte și asociații științifice; la noi, Academia Română și-a luat sarcina unei astfel de organizații; în Polonia fundația pentru încurajarea muncii științifice, Casa Mianovschi, a constituit comitetul; pentru Lituania, Universitatea din Kowno a luat inițiativa.

În afară de aceste comitete naționale, care s’au alcătuit aproape în toate Statele membre ale S. N., comisia a apelat și invitat ori de câte ori a avut nevoie la ședințele comisiei sau subcomisiilor reprezentanți de-ai organizațiilor intelectuale internaționale existente, cum ar fi: Uniunea academică internațională, Confederația internațională a muncitorilor intelectuali, Consiliul internațional de cercetări, Asociațiile internaționale de studenți, Institutul internațional bibliografic din Bruxelles, pentru ca în colaborare cu aceste precursore să continue munca de organizare a eforturilor de cooperare intelectuală.

Ce-a isbutit însă să realizeze Comisia în acest scurt timp și cu modeste mijloace materiale de care dispune?

Întâiu, în cea ce privește ancheta asupra situației muncii intelectuale din lume, s’au publicat până ’n prezent 41 broșuri, de dimensiuni diferite și de valoare inegală. În ele se găsește însă o sumă considerabilă de informații asupra stării și nevoilor celor mai urgente ale vieții intelectuale din 23 de State și pe deasupra, o monografie foarte interesantă despre „Condițiile de viață și muncă ale muzicanților”, datorită d-lui *William Martin*. În afară de aceste date, se mai găsește depuse la Comisie o sumă de rapoarte care nu așteaptă decât prilejul să fie comunicate și publicului.

Pentru un moment aceste anchete au fost restrânse la chestiuni generale și de interes internațional, iar Buletinul Oficiului universitar publică o parte din aceste rezultate.

O urmare firească a acestor anchete, în afară de faptul că ele pot

înlesni concluzii generale, a fost organizarea oarecum spontană a ajutorării intelectuale, prin crearea de comisii naționale și prin aranjarea schimbului de publicații. Se studiază acordarea de împrumuturi culturale — cererea României —, și crearea unei case internaționale de credit și împrumut pentru intelectuali — propunerea d-lui *Halecki*.

Subcomisia proprietății intelectuale a adoptat un proiect de protejare a descoperirilor științifice, datorit senatorului *Ruffini*. Având în vedere că din pricina nerăsplătirii muncii descoperitorilor, știința pură trece printr’o criză foarte gravă, căci tineretul fuge de laboratorii, tocmai fiindcă știința pură nu le poate asigura posibilitățile de traiu, Comisia a propus acest proiect de convenție internațională ce se va încheia supt auspiciile S. N. și care urmează să fie aprobată de guvernele diferitelor State. Din răspunsurile căpătate până acum se poate spune că ideea proprietății științifice e câștigată și că nu va trece mult până ce să fie realizată supt o formă sau alta, în care scop s’au numit în ultima sesiune 2 comisii de experți.

O activitate de o importanță deosebită este aceea care tinde a înlesni cooperarea interuniversitară.

Cea dintâiu realizare pozitivă în acest scop a fost crearea *Oficiului internațional de informații universitare*, devenit singurul organ de execuție al Comisiei în tot ceea ce privește relațiile inter-universitare, confundându-se chiar, cum spunea într’un raport al său d. *G. de Reynold*, cu secretariatul Comisiei. În afară de *Buletinul* pe care-l scoate, *oficiul* are un contact statornic și direct cu majoritatea Universităților, comisiilor naționale de cooperare intelectuală, oficiilor naționale de informații universitare și asociațiilor studențești internaționale.

Toate acest relații au fost așa de bogate în sugestii, încât în momentul de față, când oficiul urmează să treacă pe lângă Institutul Internațional de cooperare intelectuală dela Paris creat și organizat în ultima sesiune a Comisiei, sunt pe cale de înlăptuire o sumă de lucruri folositoare vieții universitare.

Așa este crearea unei cărți internaționale studențești propusă de Confederația internațională a studenților și admisă de comisie spre recomandare guvernelor. Această carte, purtând pecetea federației

naționale și a ultimei universități, va servi în primul rând drept carte de legitimație în călătoriile de studii, spre a procura anume facilități: reduceri de prețuri, acolo unde Statele au admis, și posibilitatea de a se pune în legătură cu federația studențească a țării în care călătorește pentru a se putea bucura de aceleași înlesniri ca și studenții naționali, cu excepția dreptului de imatriculare, care depinde de echivalarea studiilor și alte condiții.

Apoi, după propunerea d-lui *Ha-lecki*, și ca rezultat al anchetelor făcute de d-sa asupra situației vieții intelectuale din țările Europei centrale și de Răsărit, se studiază măsurile de luat pentru ca în cariera cercetătorilor, în deosebi de la terminarea Universității și până la intrarea în corpurile profesoral universitar, să nu se introducă vreo întrerupere născută de condiții materiale și de traiu. În legătură cu aceste străduințe trebuie amintite și chestiunile următoare: crearea unei Universități internaționale, destinată pregătirii diplomaților, profesorilor de drept internațional, redactorilor pentru chestiunile politice; înființarea unui birou internațional de meteorologie; publicarea unui tratat internațional de istorie, geografie și civilizație, care să aibă drept scop înlăturarea erorilor și aprecierilor false privitoare la diferite țări și popoare; redactarea unui tratat de istorie universală propunerea *Millikane*.

Tot în vederea îmbunătățirii condițiilor actuale ale vieții studențești se va convoca la Geneva, la începutul anului viitor, o conferință a tuturor organizațiilor studențești internaționale, care vor avea să discute cum trebuie împărțită activitatea lor în acest scop, evitându-se pierderea inutilă de forțe ce se vedește azi prin frământări sterile și fantastice. Ordinea de zi a acestei conferințe va fi stabilită de Comisia de cooperare intelectuală, care va presida și discuțiile.

O altă problemă, discutată amănunțit și îndelung și care-și steaptă soluționarea practică, este raportul dintre cinematografie și viața intelectuală.

! Dat fiind faptul că cinematograful constituie un instrument important de educație, cultură și moralitate, el trebuie îmbunătățit și folosit înțelept. În organizarea Institutului de cooperare intelectuală s'a revăzut un serviciu special, acela al *cinematografiei*.

Nu putem nesocoti, vorbind de îndrumările și realizările Comisiei, să trecem peste munca fecundă a subcomisiei bibliografice care a reușit să coordoneze bibliografia internațională în fizică și chimie fizică, publicând primul volum din *Index bibliographicus*. Acum se încearcă extinderea acestei organizații în ramuri noi și mai grele de cercetare intelectuală: antichitate greco-latină și științele economice, sociale am spune noi.

Opera, în fine, care încununează străduințele Comisiei și trezește cele mai legitime speranțe în eficacitatea activității sale, este desigur organizarea Institutului interna-

țional de cooperare intelectuală. El nu poate fi privit decât ca un organ executiv, pus la dispoziția Comisiei, ca un secretariat tehnic care va înlesni în mod practic și efectiv îndeplinirea nobilei misiuni ce revine Comisiei. Creat prin idealismul și jertfa Franței, el va simboliza la Paris, unde-și are sediul, nu simple dorințe de înfrățire verbală, ci însăși eforturile nobile, sincere și spontane de conlucrare prietenească între popoare susținute de aceeași credință comună în necesitatea împlinirii eforturilor și respectării muncii și calităților specifice fiecărei națiuni.

G. Vlădescu-Răcoasa

ÎN TRE FRAȚII!

— AUTENTICE —

No. 1. În gară („Noi” și „Voi”). Era pe vremea guvernului Vaida... Trenul meu se opri într-o mică gară aproape de fosta frontieră dinspre Ardeal cu vre-o 2—3 ore peste reglementar și din trecere de vreme câțiva mici impiegati ceferiști dimpreună cu personalul idem al trenului ologit făceau politica zilei în gura mare.

— Ascultați ce Vă spun eu — zicea un ceferist mai în vârstă — numai dela Ardeleni putem noi aștepta să se îndrepteze lucrurile din țară, asta s'o știți dela mine!

— Fugi măi nene d'acolo, ori crezi, poate c'ai spus ceva nou? — îi taie vorba mecanicul, îndărjit cum era că iar i se defectase „catârca” (locomotivă mică) — Vorba este — continuă apoi mecanicul — că ăștia ai noștri din regat nu-i lasă, măi, pe Ardeleni să ajungă la putere! N'ai văzut și acum la cameră, în loc să-l aleagă pă ăla, X cum îi zice... din Arad... — Goldiș zic eu de colo — ei da, pă Goldiș, care-i un om și jumătate, au ales pă „pușlamaua” de Iorga! (ier-te-mi d. Iorga această insultă gratuită, pe care o reproduc numai de dragul autenticității întâmplărei).

No. 2. La Teatrul Național din București. Era în toiul serbărilor cu primirea „Astrei” din Sibiu: concert la Teatrul Național. Membrii Astrei — coriștii — înainte de începerea spectacolului umblau forfota de colo până colo pe culoarele teatrului. Moș Alecu ușierul privia la dâșii, fără cuvânt, dând mereu din cap și gata să-și descarce pe cineva necazul, că „frații” îi prăpădeau teatrul.

— Zic: da ce-i moș Alecule cu ăștia?

— Uff Doamne! de-ar pleca odată, că m'au nebunit! — îmi răspunde,

moșul vădit satisfăcut că-și poate da focul dela inimă. Apoi, continuând — cu ăștia greu o să ne unim noi Domnule!

— De ce, întreb eu — dar cu Moldovenii n'a fost oare tot așa și iată azi cine mai știe care-i Moldovean și care nu?

— Apoi nu Domnule, ce-are-a-facel! ăia erau mai puțini și nu știu cum par'că mai de-ai noștri, dar nu-i vezi D-ta pă ăștia? Ooo... ăștia's ai dracului Domnule și-apoi sunt mulți, cu ăștia va merge greu, ascultă-mă pe mine. Nu vezi D-ta, că te uiți la ei, se, uită la tine, dar nu știi ce zace în inima lor. Cu ăștia e greu... ă'... de-ar pleca odată, — termină moșul arătând cu amândouă mâinile în direcția... Gărei de Nord.

No. 3. Într'un biurou particular al unei societăți ardeleni în București. Se prezintă un client, vechi client și al lui Capșa și care se vede a fi avut zile mai bune înainte de războiu. Intrase ca o furtună în camera șefului acelei întreprinderi (la directorul unei alte întreprinderi similare din Capitală s'ar fi lăsat mai întâi anunțat prin ușier!) și pe tonul cel mai înalt începe cam astfel: „Domnule Director eri te-ai purtat cu mine ca și cu un servitor al D-tale. Dar ști D-ta Domnule Director cine sunt eu? Și uite și acum nici nu mă poțtești măcar pe scaun!” etc. etc.

Șeful biuroului — ardelen nou în București dar „nemăncător de regățeni”, ci dimpotrivă cu vechi și cunoscute simpatii pentru regat și regățeni — se ridicase dela biuroul său, se'ncheiase frumos la haină, gata să salute cuviincios pe noul venit, dar nu putea ajunge la cuvânt. Când în fine clientul obosit de această ciudată „bu-

nă dimineată" mai slăbește puțin tonul, șeful se scuză mai întâiu că nu i s'a dat timp să-i mulțumiască pentru salut și să-l poftescă să șadă, apoi îl invită să ia loc pe scaun și să binevoiască a-și spune păsul, căci dânsul nu știe despre ce purtare a sa, supărătoare pentru client, ar fi vorba.

La aceasta clientul un moment mai liniștit se așează grav într'un fotoliu și începe, montându-se din nou treptat: „Ai refuzat eri Domnule director a-facerea ce-ți propusesem; dar ce crezi D-ta că **dacă n'am norocul să fiu și eu ardelean ca d-ta, poți să tratezi cu mine oricum?** Dar ști d-ta domnule director, **că eu sunt boier...**" etc. etc. și „boierul Mocanescu" își bătea, odată cu această nenorocită frază, pieptul său de boier veritabil (?).

— Domnule Mocanescu, i se adresă acum directorul întreprinderii, dacă e-este vorba tot de afacerea de eri, apoi cu părere de rău trebuie să vă dau și astăzi acelaș răspuns și anume, că afacerea ce-mi propuneți nu intră în cadrul operațiunilor noastre, că eu nu o găsesc nici bună și cu un cuvânt nu este „faisabilă". (Precum vedeți se molipsise și ardeleanul-sadea de franțuzismul faimosului „O" care indică atât de neîndoios pe „ESC"-ii noștri trecuți prin Paris). Iar cât privește faptul — continuă directorul-negustor — pe care-l accentuați, că adevărat D-v. nu sunteți Ardelean, ci boier, eu — dacă vreți — admit bucuros acest lucru, dar trebuie să Vă spun cu surprindere că eu n'am făcut niciodată până acum această distincție între clienții noștri și că după un vechiu principiu al întreprinderii noastre eu primesc și tratez pe ori-și-care client al nostru cu toată atențiunea și bunăcuviința și nu știu să Vă fi ofensat cu nimic. Afacerea ce mi-ați propus-o eri — repet — nu o găsiam și nu o găsesc bună de făcut pentru noi. Propuneți-mi altceva (era vorba de o garanție!) ce pot accepta și Vă voiui satisface.

În acest moment se ridică dela masa de viza-vi un cunoscut om politic ardelean și îndeaproape legături și cu întreprinderea respectivă, care tot timpul fusese martor tăcut al celor întâmplări și se întoarce cu fața spre cei doi. La aceasta fața d-lui Mocanescu se luminează ca prin farmec și acesta se adresează politicianului ardelean în tonul cel mai șarmant: — A!.. Domnul X, dacă nu m'nșel, am onoare să Vă salut, Vă cunosc, V'am mai văzut adese-ori pe aici, la cameră sau la Senat..... Eu sunt avocatul Mocanescu... originar tot dă dincolo, dar etc. etc.

Directorul întreprinderii care întâm-

plător cunoștea foarte bine de mai înainte originea „boierului", se prefăcu, că nu observă „lapsus"-ul D-lui Mocanescu și-și căuta de lucru la biroul său.

Este adevărat, că un moment mai în urmă — când personagiul politic nu mai era acolo — d-l Mocanescu domolit de tot își cerea scuze directorului care — păcatele lui — nici nu-l poftise măcar pe scaun. Ce și-a fi gândit ardeleanul „ne-boier" atunci și mai târziu, eu cum aș putea ști? căci doar gânduri... gând și nu se spune totdeauna.

No. 4. În tren. Era în iarna anului 1920 și un ger strașnic. Trenul accelerat de noapte spre Cluj era arhi-încărcat. Cei-ce apucaseră locuri în compartimente — fără lumină firește — huzureau de bine, dar cei mai mulți călători se găseau pe culoare într'o înghesuală și într'un amestec de limbi și de neamuri, cum rar se mai poate vedea. Eram printre aceștia.

Din capătul celălalt al culoarului se auziau aprinse vociferări, printre cari răsbătea mai ales un foarte înalt tenor destul de simpatic și rostindu-se într'o românească impecabilă. Imi ascuții urechea și putui prinde destul de lămurit, într'un moment dat, următoarea frază:

— Domnule! eu sunt înalt funcționar de stat și călătoresc în înalt interes de serviciu, făcând acest drum de două ori pe săptămână... sunt bolnav Domnule și nu pot suporta aerul acesta închis... etc. etc.

Nu putui prinde mai departe fraza, căci alte voci mănioase într'o românească mai stricăță, în ungurește și nemțește înăbusiră, cu mulțimea lor mai mult decât cu tonul, tenorul simpatic, ori-cât de înalt era el.

Înțelesei despre ce era vorba! Cineva — probabil tenorul înalt — deschisese geamul dela culoar, iar restul „culoariștilor" protesta. Uitându-mă mai bine și ajutat și de lumina lunii, care tocmai răsărise, văzui pe stăpânul înaltei voci cu fața crispată de indignare, cu mustața șbărlită și cu o pereche de ochelari pe nas, apărând cu înverșunare geamul deschis și stând ferit în partea unde nu avea direct în față curentul din mersul trenului. În partea cealaltă și împrejurul înaltului personaj era staționată de silă ca de voie bună tabăra contrară: momâi cu gulerile dela paltoane ridicate, unii cu falcile legate cu ce găsiseră la îndemână, iar câțiva cu mâinile ridicate pumn în aier, toți înghesuiți unul într'altul și ne-putându-se clinti nici la dreapta nici la stânga. Era o situație tragi-co-

mică, dar... măreață, scăldată în razele palide ale lunii.

În acest moment, nu știu bine; umanitarismul meu excesiv, un simț tot așa de dreptate, sau simplu curentul rece care începusem să-l constat și eu pe la fălci, cum zic nu știu bine din acestea toate ce m'a 'ndemnat să mă cred dator a interveni și eu în aprinsa discuție — dacă se mai puteau numi astfel săgețile de apostrofări, ce sburau tot mai îndrăznește din ambele tabere.

Imi luai deci inima'n dinți — cum se zice — și informându-mă mai deaproape de toate amănuntele conflictului ce amenință cu un desnodământ tragic — mă adresai și eu înaltului funcționar de stat — un junghiu intens pe la măsele îmi indica peste orice-ndoială, că nu-i pot lua apărarea — cu următoarele:

— Bine Domnule! zic eu, călătorii din jurul d-tale ți-au îngăduit să deschizi geamul pentru 5 minute, ca să te răcorești, dar d-ta îl ți-i deschis deja mai mult de-o jumătate de oră, asta nu se face! Dacă ești înalt funcționar de stat și călătorești în înalt interes de serviciu puteai să-ți rezervezi un compartiment sau chiar un vagon special, dar nu să terorizezi pe toată lumea de-aici, nerespectând nici regulamentul C. F. R. și nici rugămintile ce ți-se fac din toate părțile. Nu vezi că ne bruschezi pe toți cei ce suntem cu D-ta și-ți bați joc și de dispozițiunile unei instituțiuni de stat cum sunt Căile Ferate Române, ceea ce vei recunoaște și d-ta că nu este de loc în interesul statului? Căci uite — mai adaug eu — nenorocitul de conductor, pe care-l rugasem să intervină la d-ta și să aplice regulamentul, ne-a. răspuns că dânsul nu poate face nimic față de d-ta, de teamă că — fiind d-ta. un înalt funcționar de stat, cum declari — îi vei trage palme și mâine îl vei da și afară din slujbă. Nu vezi oare d-ta că în felul acesta nu servești statul român, care este al nostru al tuturor, nu numai al d-tale?

Ultimele mele cuvinte fură cu totul coplesite de tenorul de astă-dată foarte strident al înaltului domn cu ochelari, care-mi ripostă textual: „Domnule cine ești d-ta, care vrei să provoci agitațiuni pe chestia națională — (conductorul era ungur și cei mai mulți călători, streini de limba noastră) — am să te dețin în gara Cluj și să te dau pe mâna autorităților etc. etc.

În gara Cluj l-am și căutat printre călători dar nu l-am mai zărit. Se vede că era grăbit să-și facă înaltul serviciu.

Verax.

SUPLIMENT LITERAR

CRĂCIUNUL

Crăciunul sosi fără bucuriile de altădată. Gerul strașnic, coborât peste țară de câteva săptămâni, se ținea tare. În „Valea satului” apa a înghețat până la fund. Ca un frumos brâu de cristal, suprafața lucie a gheței, adumbrită ici-colo de sălcii scorburoase ori mănunchiuri de trestii și papură, strălucia până departe în spirale multe, după cursul apei... În văzduhul înțepător, stăruia o lumină ștearsă... Aer de natură veștedă și moartă.

În ajunul praznicului de altedăți răsunau sonore glasuri înflorite de copii, pe la ferestrele de gospodari, preamărind minunata naștere a lui Isus Hristos:

„Cel ce toate le făcu
În iesle de boi nascu,
Pe paiele grăului
Pe florile fânului...
Trage-un vânt în deal senin
Leagă fiul cu chilin;
Ploaie caldă
Fiul scaldă,
Neaua ninge,
Fiul plânge...
Să fii, gazdă, bucuros
De Nașterea lui Hristos,
Trage-un vânt în deal senin
Pe noi să ne dăruiești
Cu doi galbeni românești
Cu colac din grâu curat,
Cu vin roșu strecurat...
Și de acum până 'n vecie
Amin, Doamne, slavă Țiel!”

Și ce frumos era! Câtă evlavie tăinică tremura în toate inimile, sub picurarea duioaselor melodii de colinde! Se bucurau bătrânii cu toată sarcina anilor mulți pe umeri. Se înseninau bătrânele cu fețele lor de smochină sbărcită. Și se bucurau toate sufletele, ca de-o fericire torențială, căzută pe neașteptate, în această zi de praznic ales!

Și cât de mult se bucurau copiii!... Un ordin al stăpânirii însă, executat prin jandarmeria locală, a oprit cu totul „umblatul cu colinda” în acest ajun de Crăciun.

Ordinul a trebuit observat. Numai câteva glasuri pițigăiate de copilași au răsunat, înainte de aprinsul lumânărilor, în liniștea de iarnă, dintr-o parte a satului.

Încolo nimic, nimic. Nici un cântec, tot satul... Țăranii au gemut înăbușit în ei și s'au supus muștește po-

SPRE CULMI

Mă vezi din depărtări și par'că vii spre mine, Munte,
Ca spre-un așteptat și drag prieten, ca spre-un om de bine...
Ce moșteniri sălbatic, coplesitoare
Mi-au plămădit în suflet și în trup
O iubire-așa fără hotare
Pentru tine?!...

O, munte, tu biserica, moșia, casa mea,
„Sgârie-cerul” men,
Pe nesimțite,
Ca niște verzi și nesfârșite scări vrăjite
Cărarile-ți mă urcă ne'nterupt spre crestele-ți de nea,
Peste mine tot mai sus spre Dumnezeu...

Pe culmea ta 'n nemărginire, mă desmărginesc.....
Acolo sus, stingher,
Respiră trupul meu și sufletul
De-asupra legilor de fer,
De-asupra sbuciumului pământesc...

A. COTRUȘ

runcii. Ce aveau să facă? Și ce-ar fi putut face?!

— Grele zile, grele, domnule părinte! Începu vorba curatorului, urcând alături de Ilie Măgură și de diac, spre bisericuța din deal.

— Grele, bade Ioane, grele! răspunse într-o doară slujitorul Domnului.

De fapt gândurile lui, tot drumul, erau aiurca. Se cufundase în sine tot timpul cât îi ținu calea de-acasă, până la lăcașul înegrit de vremuri de pe deal, care îl aștepta și-l chema cu armonioase sunete de clopot în această zi de praznic luminat. Il muncia un plan. Se frământa cu idea, cum să contribuie și el mai cald cu ceva la ridicarea spirituală a poporenilor săi. Nu-l mulțumia peste tot timpul sterp care-i trecea pe deasupra, lăsându-l mereu cum l-a găsit: într-o totală tămpenie și inerție. Își zicea adeseori: Aceasta nu e viață! Ori dacă există și o astfel de viață, apoi aceea nu face s'o trăiești!...

Ce este el, la urma urmelor, între acești țărani fataliști, umiliți și exploatați? — Ce? — Un slujbaş, ca toți slujbașii!? — Nu!? — Adică „nu”, numai fiindcă nu-i tratează și el pe acești țărani, la fel cu ceilalți slujbași! Inșă, sub alt raport, în fond, e același...! Nu se hrănește de pe ei, din slujbele primite dela ei, din umilele lor contribuții, din amărătele lor daruri?! În schimb, el ce le dă, afară de liturghiile din Dumineci și sărbători?! Nimic, nimic! Dar așa nu merge.

Nu! El cu o astfel de viață, nu se

poate împăca! Trebuie să dea și el, în schimb, ceva.

Trebuie să-și odihnească, să-și caute o cale, pe care ar putea fi și el un îndemn, o parte folositoare; să fie și el un lucru, pe care să-l poți pipăi oarecum, să-l găsești trebuincios vieții acestor oameni, din truda amară a cărorora își susține viața!... Dar cum?! O acțiune economică, între împrejurările date, este cu neputință. O acțiune de trezire culturală? — Când și praznicele cu nevinovatele lor tradiții sunt aruncate în cătușe?!

O cale, totuși va trebui aflată. Trebuie să facă ceva și el, preotul Ilie Măgură, cât mai de grabă, începând chiar din ziua de Crăciun...“

Pradă acestor frământări lăuntrice, tânărul preot se încălzi încetul cu încetul de-o hotărâre, și-și zise:

— Dacă, deocamdată nu-i cu putință mai mult, măcar atâta!

Astfel își puse în gând cu îndărătnicie să înceapă o serie de predici, în cari să insiste mai ales asupra binefacerilor vieții curate. Ar fi o operă de moralizare, de îndreptare a faptelor, de îmblânzire a patimilor răscolite și sălbătăcite de înfricoșatul flagel, care bântue pe deasupra țărilor și a popoarelor, în al patrulea an.

Hotărârea aceasta, la care opri după multe frământări sufletești, îl liniști ca o băutură binefăcătoare. Planul i se părea potrivit, executarea lui utilă și frumoasă.

Pe deal, clopotnița se îndoia, trosnia

din toate încheeturile și clopotul își trimitea până departe sărbătoreasca chemare de metal armonios.

Peste necuprinsa împărăție de ger și de omăt, se ivise, la marginile zării, un soare cu dinți, vesel și surăzător, amăgind lumea cu o lumină iluzorie.

Observarea curatorului abia fu luată bine aminte de preot. Răspunsul ce-l dase a fost mai mult de mântuială. Vorba lui par'că ar fi vrut să spună:

— Lăsați-mă o leacă în pace, nu-mi tulburați gândurile!

Dar curatorul ar fi vrut să i se dea vorbelor lui mai multă greutate. Deaceea repetă ceceea a zis înainte, apăsând pe fiecare cuvânt și adresându-se acum mai mult către diac:

— Să nu ne lase nici să colindăm! Ei, ei! Ce primejdie pot vedea ei și aici? Ajunge-i-ar de ce se tem mai tare! Să vadă ei rău și în cântările sfinte! Ptiu! Dar, nici nu scapă ei, de ceceea se tem. Nu!... Că nu le ajută Dumnezeu...!

— Curatore, mai încet că vine Dani în urma noastră. Ala-i poama Dracului. Odată te **denonță** și necazu-i gata! zise, cu mult aer de-a da sfaturi, diacul Sărindar.

— E cu mult mai înțelept lucru să ne stăpânim azi în toate! adăuse preotul...

Pe ulicioarele satului, credincioșii, în haine înflorite de sărbătoare, se grăbiau în pâlcuri-pâlcuri plutitoare, spre bisericuța iluminată cu toate sfesnicile ei primitive.

Bisericuța, și de altfel strimță, gemu în curând de mulțime. Și peste pădurea de capete ninse, drepte, ca niște coroane de gorun, plutia aromitor un fum subțire de tămăie și de mucuri de luminări...

Liturgia începu să curgă lin, într-o atmosferă arhaică. Creștinii colaborau cu graiul și cu suflul la cântările conduse de strană și la ecteniile ori rugăciunile rostite cu viers înalt de preot.

Evlavia și măreția zilei se reoglindea în toate privirile și pe toate fețele, până și în ochii mirați ai copilașilor, proptiți cu o mână în sumanul ori în rochia mamei.

Ilie Măgură se simți mai înalt cu un stat de om, în fața unei mulțimi atât de impunătoare a credincioșilor săi. În voce îi veni par'că o nouă sonoritate energetică; în sânge îi furnica o putere electrizatoare.

Diacul, cu ochelarii bătrâni pe nas, se ținu la înălțime. A cântat „**Ganonul**” cu mult farmec în mlădierea vocii. Și mai ales: „**Fecioara în această**

ȘI VEI PLECA...

Un bun-rămas
Și vei pleca
Tu, ce-ai bătut la ușa mea
Cerând un zâmbet cald, așa
Cum alții cer un drob de pâine...

...Și vei pleca
Tu, ce n'ai luat din viața mea
De cât un azi
Un singur azi
Fără de ieri
Și fără de mâine...

Și vei pleca
Neplâns și nedorit așa
Cum nechemat veniși, străine,
Străin de tot ce viața mea
Știu să ceară sau să dea
Până la tine...

...Și vei pleca
Și te-oi uita
Așa cum uiți, fără să-te doară,
Un cântec nou, o floare rară,
Ce te-au oprit o clipă 'n loc
Dar n'au schimbat-o 'n nenoroc
Și nici în norocire, clipa,
Ci doar i-au poleit aripa
Cu 'n pic de aur pieritor...

ELENA FARAGO

zi, pe Cel prea înființat naște...” a fost o bucată a cărei melodie amestecată cu o dulceață eterică, pe-un moment par'că a imaterializat pământul și lumea... Se făcuse o tăcere adâncă și misterioasă în toată biserica.

Fiecare om, în sclipirea ochilor, în expresia feței, părea plutind pe aripile unei vedenii albe, tot timpul, cât a ținut minunata cântare.

Preotul însuși rămase nemișcat, încremenit, urmărind, gustând cu inima dulceața cântării și a melodiei, coborâte par'că din vremuri îndepărtate.

Cuvântarea preotului fu gustată și ascultată tot așa. Slujitorul Domnului își urmăria fiecare frază și și-o vedea par'că aveau cum cade deadreptul în suflul evlavioșilor țărani.

Numai rar, tăcerea deplină se întrepruie prin vre-un oftat scurt și gemut, care ar fi vrut să spună:

— Ce frumos, ce adevărat!

Iar când se isprăviră toate, soarele se înălțase mult într'un arc pieziș.

Creștinii începură să roiască grăbiți, transpirând a mulțumire, pe toate ulicioarele iară, îndreptându-se spre căsuțele, care îi așteptau calde și cu bucate alese.

Lumina soarelui curgea pretutindeni, biruind ici-colo puterea gerului, ani-nând la streșinile de trestie țurțuri

grăși, ori făcând să picure cu sgomot vre-un colț de acoperiș. Gerul însă rămase tot tare, ținându-se cu îndărătnicie peste toate. Deaceea nu-i mirare că într'un timp începură să joace încet în biserică și bărbații și femeile, începând dela crâsnic, al cărui loc era imediat lângă iconostas...

La un interval bun, în urma tuturo-ra, se iviră și fețele bisericesti: preotul, diacul, crâsnicul, curatorul și alți câțiva fruntași. Cum coborau acum pe fața fiecăruia plutia lumina praznicului, ca o apă de aur.

— Frumos, prea frumos ne-ai cuvântat, părinte! se adresează un fruntaș cu capul nins, ascuns într'o uriașă căciulă de miel negru.

— Facem și noi, cât putem, bădicule! răspunse preotul cu o furnicare de mulțumire prin vine.

— Frumos și la loc spui totdeauna, părinte! se amestecă în vorbă curatorul... Numai, uite ce-i: lumea s'o stricat. Lumea nu-i așa cum a mai fost. Să nu fie cu supărare. Dumneata, părinte, să nu aștepti prea mult dela oameni. Acum, dumneata ne spui multe și frumoase... te sdrobești...

Curatorul nu-și încheie fraza, dar făcu un gest larg cu mâna dreaptă, ascunsă într'o largă mânecă de suman cusut cu flori. Și acest gest, singur, a

VERSURI DE NOAPTE

*Copilul meu doarme și visează pe Barba-Cot.
Cum l-aș visa și eu să-l mai pot!
Copilul meu vede pe Ileana-Cosânzeana,
Mie lacrimile-mi udă geana.
Copilul meu cu flori și cu fluturi se joacă,
Il desmiardă soare și aur îl îmbracă.
Zânele îl prind în horă și îngerii îi cântă.
Ce sfântă-i copilăria sfântă!
Tot mai adânc în fericire copilul meu cade dulce,
— Și tatălui nimeni nu-i spune să se culce...*

*

*Vânturile arbori bat, norii fug pe ceriu bătrâni,
Li alungă spaimea mea.*

*Sună ploaia, urlă câni,
Nu mai este nici o stea...
E târziu și tot nu dorm, dormi copile'n loc de mine,
Doarmă-mi dragostea în tine,
Și te-acoper tot mai bine.*

*Nu pătrundă nici un glas, nici un plâns până la tine,
Nu simți vremea ce vine,
Și te va trezi cu mine!*

*

*Dormi frumos, cum doarme mielul, dormi ca paserea 'n
[pădure,*

*Nani, nani, dormi ușor.
— Nu las somnul să ți-l fure
Vântul nopții călător.*

*Și când te trezești în zori
Măinile ți le sărut.
— Înfloriră'n nouăte flori
Din priveghinul meu tăcut.*

Emil Isac

SATUL MEU

Sat mititel pe malul Mureșului.
Are uliți strâmte, garduri de nuiele, căsuțe acoperite cu paie și oameni buni, blânzi și cuminiți.

Are livezi roditoare, dealuri cu păduri umbroase, fete harnice și cântece duioase. O bisericuță bătrână cu icoane înnegrite de slujbe și de dureri vechi, din iobăgia ungurească.

Are grădini cu pomi, copii sburdalnici și moșnegi cu frunțile încrețite. Măgheran și calapăr pe sub ferești, bunici cu dragoste de biserică, țințirim cu cruci multe...

L-am văzut de curând. L-am văzut după opt ani de umblet prin străinătăți.

Imi tremura inima când am ajuns în marginea satului la casa Frăsinii. M-am uitat bine: aceleași salcii bătrâne la poartă, aceiași pruni scorburoși în grădina din fund.

Casa par'că s'a mai sgulit; vântul i-a smuls șomoiege multe de pe coperiș și muschii vechimii au îmbrățișat-o de toate părțile.

Nu știu dacă mai trăiește lelea Frăsină, ori s'a dus și dânsa după bădica Gligoruț bătrânu.

Pe bădica Gligoruț l-am apucat și-mi aduc foarte bine aminte de dânsul. Om puțintel la trup, cu plete bălane, cu obraji uscați, noduroși.

Pe vremea copilăriei mele se garbovise și umbla sprijinindu-se în toiag. Ii pierise vлага din trup, însă îi licăreau ochii ca două stele în noapte.

Pe la bădica Gligoruț am aflat eu mai întâi, că sunt pe lume *Teleieni* și *Pământiezi* și *Burcuși*. Și că cetatea împăratului e undeva departe, în adânc de Asfințit, spre marginea pământului.

Cătănise zeci de ani prin țările din fundul lumii și văzuse cu ochii pe renadirii lui Napoleon. S'a și bătut cu dânsii.

— Eu, nepoate, — spunea moșneagul — am vânzolit multă lume împărăție și am umblat până în genunchi în sânge, la *Cănecreț*... Of, câtă cumplire am văzut eu în viață! Și de *Napalion* m'am apropiat la zece pași, cum mă apropiu de popa nost. Om pitic cu pieptul de un cot... Strașnică făptură!

... Și altele ne spunea nouă copiii lor bădica Gligoruț.

— He, he, acum hodinește colo în țințirim, împreună cu Blejdea

spus mai mult și mai limpede, decât toate vorbele, pe care a vrut să le spună.

Ilie Măgură se uită adânc în fața omului, apoi rămase pe gânduri. Cu coada ochiului începu să spioneze când pe unul când pe altul dintre însoțitori, ca și când n'ar înțelege ce vreau să zică acești oameni, găsind în vorbele lor un gol mereu desert și misterios.

— Când trăiești o lume ca cea de azi, cu lacăte la gură!... Feciorii noștri, unde-i răul mai pogan. Vaca din grajd ți-o iea cu deasila. Bucatele din coș, pe-aceeaș cale. Dacă te plângi, ești îmbrâncit cu piciorul...! Ei, eil isbucni George Căvălaș, plin de-un adânc colcăit și privind înainte cu ochii dârji.

Nemerindu-se și el printre celelalte fețe, un timp a tot ascultat, întunecat, necăjit, ce se vorbește. Apoi deodată, ca la o nenorocire din senin, s'a pornit aspru, cu nădufuri multe și grele.

— Are dreptate George, are! întărîră mai mulți, par'că i-ar fi întrebat cineva.

— Cred și eu tot ca dumneavoastră! luă cuvântul preotul, tocmai în poar-

ta casei parohiale... Bine, dar ce-i de făcut? Eu, dacă nu pot mai mult, am socotit să fac măcar atâta, cât am făcut azi: vorbele bune și adevărate în-că pot fi o faptă bună.

— Faptă bună, părinte, cum nu! Însă noi am vrea, știi, să ne lași o leacă în apele noastre... Când o veni ceasul, să ne putem face voia nestăngenii de nimic...! răspunse zâmbind semnificativ George Căvălaș.

— Ha, ha, ha! râseră în ei toți ceialți, privindu-se, înțelegându-se din ochi.

Preotul simți deodată înaintea ochilor fluturându-i înfricoșată icoana acelui „ceas în care să ne putem face voia” și își încreți pielea deasupra ochilor, instinctiv, par'că ar fi vrut să se apere, să se ferească de această vedenie, cu amândouă mâinile.

Dar nu putu.

Strânse câte odată mâna oamenilor, așa cum se strânge la praznicile mari și intră apoi în ogradă, cufundat în sine, ca într-o învălmășeală de valuri.

(Fragment din romanul „Neghină și grâu”)

Teodor Murășanu

SUNT FRATE CU BRADUL...

Sunt frate cu bradul, cu firul de nalbă,
Biserică tristă, biserică albă...

Pământul acesta de viața-i mă leagă,
Biserica veche, biserică dragă...

Dar grele neliniști pe-aici mă frământă
Biserică mică, biserică sfântă...

...Și căile mele se pierd sub furtună,
Biserică mută, biserică bună...

A. Cotruș

Ion Cătana, pădurarul de pe vale,
care s'a luptat și el cu Pământezii
pe la Mailand și cu Burcușii prin
țara Ceilor...

Mi-se umezesc ochii când mă
gândesc la istovirea lor în slujba
împăratului hain de pe vremuri.
Și trec mai departe pe ulița bisericii...

Imi iasă mai întâi în cale Marta,
fața lui Ionu Boldorului și lelea
Mărie a lui Gligor Florea, vecinul
casei noastre. Marta e nevastă a-
cum, dar eu o știu ca fată mare și
frumoasă, fată isteată și cu știință
de scrisoare, care cetia în serile de
iarnă toate cărțile mele de școlar
al Blajului. S'a măritat demult și
mă întâmpină acum cu sapa pe
umăr, cu fața arsă de soare și de
griji.

Lelița Mărie plânge când mă ve-
de și dă să-mi sărute mâna. Eu o
îmbrățișez ca pe o mamă și mă
gândesc la cel dintâi ospăț de care
îmi aduc aminte din copilăria mea,
ospățul fetei celei frumoase a badii
Moise țicornicul cu Gligor al Dumitroaii... Ospățul celei care îmi stă
astăzi în față ca femeie în vrâstă,
cu ginere și cu altă fată de dat.

La acel ospăț de demult am mân-
cat și eu pe ruda carului de mirea-
să și am trântit blidul gol de roată,
să aibă mirii noroc.

...Iată, acum au aflat sătenii
toți de sosirea mea și au lăsat sa-
pele pe câmp și au venit să mă va-
ză.

E aici Onu, prietenul meu de co-
pilărie, cu care am răvășit toate
cuiburile de păsări de prin șurile
oamenilor, mare meșter în plezne
de biciu și viteaz și el în umblarea
cu cataligi... Vine diacul cel bă-
trân, care m'a învățat Cheruviçu,
vine Cilea cântorelul, tovarășul meu
de strană, când fugiau oamenii din
biserică de aghioasele noastre, vine
Ionu Oii care, când era în voie bu-
nă își hrănia purceii „cu sâmburi

de oțel" — vorba lui, — vine Mură-
șanu cu plivasu după ureche, cum
i-se șade unui știutor de carte și
primar din neam de neam, vin, tot
vin, vin cu toții, cu cari am trăit
împreună ani frumoși, ani plini de
lumină.

Mă impresioară cu dragostea ve-
che, îmi cuprind mâinile și le stră-
lucesc ochii de bucurie...

Sunt cei vechi, inimi calde, sim-
țiri curate, priviri limpezi, suflete
duioase.

Însă nu sunt numai dâșșii, ci
jur-împrejur e plin de copilași,
mari și mici, lume nouă, pe care
eu n'o cunosc încă și cari se uită
cu sfială și cu teamă la hainele me-
le străine.

— Cine e dumnealui, mamă? —
întreabă o copilă cu fața grăsulie.

— E domnișoru popii, dragă, a
popii cel bătrân. Domnișoru Alisan-
dru! Tu nu-l cunoști, că nu erai pe
lume când ne cetia dumnealui no-
vele pe copacii lui Tinu. Și când
aduna otavă pe țintirim, între
pruni.

...M-am dus de am văzut și bi-
serica. E tot așa, cu șindila sură,
cu toaca roasă și cu bârnele cre-
pate, de unde scoteam lileci cu Va-
nea și cu Ghiboluț... Nu s'au
schimbat nici icoanele de pe frun-
tea altarului. Sfântu Nicolae dela
Mira Lichiei e tot așa cu barba roa-
să și cu haina scrijelată. Spun bă-
trânii că din vrăjbi, de când năvă-
liseră pandurii nemeșesti în bise-
rică și umblau să-i ducă pe oameni
cu puterea la plug, în ziua de Săn-
tă mărie.

S'au pângărit atunci și alte icoa-
ne.

MOȘ CRĂCIUN

Ninge ntr'una, mi se pare
Că ne'ngroapă Cel de sus.
E târziu, omătu-i mare
Și drumeți aproape nu-s.

Un moșneag cu sacu 'n spate,
Numai singur singurel,
Capu-ascuns de jumătate
Sub căciula lui de miel,

Vine n'cet — de când tot vine!
Pasu-i lunecă ndărăt
Și înseamnă după sine
Diră groasă pe omăt.

Are barba ca zăpada,
Pe obraji un zimbet bun;
Îl privesc cum trece strada
Și visez că-i Moș Crăciun.

Ecat. Pitiș

PLOUĂ...

Plouă ntr'una... Plouă mult,
Rece, des, pe străzi, pe case,
Frigul morții intră 'n oase...

Plânge ploaia... O ascult...
Pomii gem munciți de vânt,
Plânsete ca de mormânt
Cresc, s'amestecă... Tumult...

Singur... Trist. Trăesc. Ascult...

Vasile Al. George

Dar le-a suit clopotarul Vasile în
podu bisericii, să rămâie pomenire
în copii de copii.

Și ușa altarului e tot cea de de-
mult, de unde spunea Popa Olariu
căzării cu Mucenici și cu tata Tra-
ian, care l'a izbândit pe Deceval de
neam ales noi Români. Că Sfinția
Sa era mare cetitor de istorii și cu-
noștea toată așezarea lumii, din
veac de veac.

— Avem acum steag național,
domnule Alisandre, *steag româ-
nesc!* Când a fălăit pe turn mai în-
tâi, ne-am gândit și la dumneata,
care ne-ai spus deatâteaori de Mi-
hai Viteazu și ne-ai învățat cânte-
cul ăla frumos cu „*Oșteanu Tudor,
Domn român!*” Avem steag și-l pu-
nem în sărbători colo sus, lângă
clopot, să-l joace vânturile și să se
vadă de departe. Să-l vadă și Gaș-
par și Ghiodri și Orbai, stăpânii de
ieri... Să știe că-i România mare!

...În jurul bisericii au sporit
tare mormintele. Eu știam numai
pe Popa Ion Olariu, blând apostol
din vremuri grele, dormind aici
somnul dreptilor. Iată acum alături
și pe țicornicul Moisë, pe Gheorghe
Podaru, Ionu Boldarului, Tinu, Tă-
tăișă, bunica Băscălița, Nănașa și
alții din lumea scumpă a copilăriei.

Dorm cu toții, dorm împăcați sub
florile și iarba verii, dorm fără
griji și fără sbucium. Fluturi albi
plutesc peste mormintele lor și al-
bine harnice le cântă tropare de
pace odihnitoare.

Mă podidește plânsul amintirii.

Plec din țintirim și plec din satul
meu cu inima împăcată. Bătrânii
dorm în pace bună sub flori de
fân, cei vii sunt aceleași suflete cal-
de, curate, același aluat sănătos și
rodnic. Sămănăturile sunt frumoa-
se, copiii sunt sănătoși. Pe biserică
fălăie steagul României mari.

Sunt fericit.

A. Melin

R U I N A

*La casa cu obloane negre cântau pe vremuri trandafirii
 Și prin boschetele de aur se'mbrățișau sfioși zefirii.
 În visuri și nădejdi mărețe fecioara blondă adormea
 Și luna 'n fiecare noapte ca o madonă-i surădea.
 Salcâmii picurau miresme, erau cireșii ninși de floare
 Și pacea izvorea din slavă prin guri de gingașe izvoare.*

*La casa cu obloane negre era viață și mărire
 Și cântăreți gătiți în perle cerșeau o rază de iubire.
 Cântau chitarele aprinse și răsuna în larg cântarea
 Pe țărnul sfintelor iluzii stăpână nu era uitarea.*

*La casa cu obloane negre plutesc azi neguri de pustiu,
 Fecioara albă ca zăpada își doarme somnul în sicriu.
 Colindă vânturile rele, a morții pasăre cobeste,
 Secat-au vesele izvoare și liliacul putrezește.
 În locul florilor cresc spinii, în locul cântului tăcerea
 Și ca o scorpie turbată înhoalbă ochii suri durerea.*

*La casa cu obloane negre nu picură nici o talangă.
 Splendoarea zace sub cenușe. Un corb se leagănă pe-o creangă.*

Iustin Ilieșiu

O MAMĂ ȘI-UN COPIL

Intr'o zi de toamnă m'am abătut prin parcul cel mic al orașului, unde de obicei s'adună de se joacă sumedenie de copii. Mi-era dor de sburdălnicia lor și de glasurile ce sună ca argintul, căci liniște și aier neîncărcat de praf, în parcul acesta zadarnic ai căuta.

M'am așezat pe-o bancă. Era aproape asurzitoare gălăgia și cearta pentru castanele cu coaja lucioasă, ce zăceau pe jos sub frunzele căzute, ori picau din ram la fiecare adiere de vânt. Și pentru câte-o castană de-acestea ce pica, stăteau pregătite s'o prindă zeci de mânușițe mici, murdare. Iar când mâna nu se arăta destul de dibace, plăteau bieții genunchi, săracii. Atunci începea un plâns sgomotos, dar trecător ca ploile rezezi de vară și era cu atât mai trecător, cu cât nu se afla nimeni să mângâie pe cel supărat.

Privind la jocurile și la cearta lor, la manifestarea aceasta în mic a vieții, poți vedea din ce ani plâpânzi se'ncepe interesul, lăcomia și patimile omului și nu te mai miri apoi că acesta de-a lungul vieții sale întregi se face robul lor.

Era către amiază când m'am ridicat de pe bancă și-am făcut câțiva pași pe cărare îndreptându-mă spre ieșirea parcului? De-odată aud la spatele mele niște amenințări rostite de-un glas de femeie și întorcându-mi capul văd o servitoare isbind cu furie un copil mic, pe care-l purta într'un cărucior. Mititelul n'avuse altă vină, decât că se aplecase ceva mai tare, voind să

prindă cu mânuța o frunză ce sbura pe-alături de el. Am stat locului și m'am uitat la scena aceasta. Copilașul să fi fost trecut de-un an, era de-o paloare neobișnuită, cu ochi albaștri, blond și foarte slab. Era îmbrăcat sărăcăcios cu hăinuțe vechi de culoare închisă, pe cap purta o bonetă subțire și murdară. M'am gândit că va fi un copil sărac, un orfan poate rămas săl crească străinii. Când l-a isbit servitoarea cu gestul ei brutal aruncându-i vorbe al căror rost el nu-l putea pricepe, m'așteptam să isbucnească'n plâns cum face'n astfel de cazuri orice copil. Dar copilul acesta n'a plâns și-a ferit numai în laturi căpșorul aruncând femeii o privire plină de groază. N'am să uit privirea aceea niciodată. Mărturisesc că de plângea plecam cu sufletul ușurat. Dar m'am gândit, că scena urâtă de azi, cu siguranță n'a fost cea dintâi de care avuse parte acest copil. Și cine știe de câte ori va fi plâns el, fără să vie cineva și să-l mângâie, încât a învățat așa de timpuriu să rabde și să tacă.

M'am depărtat încet, șovăind, am parcurs promenada până în celalt capăt, dar icoana copilului palid mă urmărea. Doream să știu cine i-au fost părinții sau de cumva trăiesc să merg și să le-anunț purtarea servitoarei. M'am întors deci hotărât și îndreptându-mă cu pas domol spre banca unde sedea aceasta, m'am așezat alături de ea cu 'n aer de oboseală și nepăsare ca să nu'mi ghicească intențiile.

Primeam la copil. Boneta îi căzuse

din cap și printre firicelele de păr blond se zăreau urme de răni și coji provenite de sigur din negrijă și murdărie. Gâtul lui și mânuțele cari ieșeau din haină până la cot, erau subțiri ca niște bețe și murdăria depusă pe ele te făcea să crezi că n'au făcut cunoștință nici când cu apa și cu săpunul. Mă uitam îngrozită. Tot astfel arătau și hainele de pe el. Acum eram aproape sigură, că copilul acesta nu putea avea părinți și n'avea pe nimeni probabil, care să-l iubească și pe care să-l doară inima de el. Între sprâncenele lui mici, aproape invizibile de blonde, se formase o cută atât de pronunțată, cum n'o întâlnești adesea nici la oameni maturi și care împrumuta un aer ciudat de enervare obrajilor copilărești și supti.

Ochii priveau neprietenos — ori poate cuta dintre sprâncene le dădea această expresie. Când îl făcui să zîmbească — ceeace mi-a reușit cu greu — am zărit mijind printre buzele albe doi dințișori plâpânzi. Ne-am împrietenit târziu de tot și după mari sforțări din partea mea, căci orice îi oferam arunca jos cu ciudă și de încercam să-l desmierd, ferea căpșorul la o parte. Servitoarea îi adunase hârtii pline de praf din drum și plăcerea lui era să le rupă bucăți și să le arunce, uitându-se după ele cum zboară.

Întrebând-o, femeia mi-a spus că părinții copilului trăiesc, sunt tineri amândoi, mama era dintr'o familie bună.

Interesându-mă de ce copilul era așa de slab și palid, mi-a răspuns scurt că-i ies dinții. Știam că'n vremea când le ies dinții de obicei tângesc copiii, dar nu arată cum arăta acesta și-apoi murdăria de pe hainele și trupșorul lui nu putea fi dovadă a creșterii dinților. Observam că femeia nu era dispusă să'mi dea lămuriri.

Am luat-o atunci cu binișorul și'n cele din urmă i s'a deslegat glasul și mi-a povestit multe ce nu fusei pregătită să le aud. Întâi de toate aflai, că bietul copil, care acum împlinea un an, nu se hrănea cu altceva decât cu laptele ce-l suga dela mama lui.

Aceasta îl lăsa apoi în grija servitoarei, dimpreună cu alți doi copii mai răsarîți, iar dânsa pleca pe la vizite, făcea sport, cerceta regulat cinematograful și se scula dimineața după zece ore. Pentru copilul palid și slab, mama aceasta nu mai avea vreme. Servitoarea, la rândul ei, mi-a mărturisit sincer și hotărât, că ea nu poate și nu vrea să grijească mai bine de el și să-i dea de mâncare, de oarece nu-i copilul ei și afară de-aceea ceilalți doi și treburile casei îi dau destul de lu-

cru. Am crezut să fac apel la sentimentul milei, dar m'am convins îndată de zădărnicia acestei încercări. Și la urma urmei, pentru ce-ar fi existat acel sentiment în inima unei femei străine, unei femei simple când el nu putea fi găsit într-o inimă de mamă, cu atât mai mult cu cât mama aceasta făcea parte din societatea zisă aleasă.

În tot timpul cât stătui cu servitoarea de povești, micuțul s'a jucat liniștit cu hârtiile lui, le-a rupt bucățele și le-a aruncat pe jos. Din ceata de copii gălăgioși ce se jucau sub castanii din parc, s'au desprins în urmă doi: o fe-

țiță de vre-o cinci ani și-un băiat ca de vre-o șapte. S'apropiară sglobii de banca noastră având pălăriile pline cu castane. Copilul din cărucior când i-a văzut, a început să salte de bucurie. Erau frații lui. M'am ridicat de pe bancă și-am pornit căci era vremea mesei și servitoarea făcea și ea pregătiri de plecare. Mi-am mai întors însă de câteva ori capul spre copilul palid și chinuit, pe care l-am căutat de-atunci adeseori în parc și nu l-am mai văzut. Hotărîrea mea însă, de-a anunța părinților purtarea servitoarei, am aflat-o de prisos.

Ecat. Pitiș

CÂNTECELE LUI ANACREON

Din originalul grecesc

GREER

O, greer, cât te țin de fericit
Când te privesc în vreun copac cum stai,
Căci beat de-un strop de rouă, ca un crai,
Tu cânti acolo zina-ntreagă mulțumit...

Și 'ntradevăr, a ta împărăție
E tot ce vede ochiul pe-o câmpie,
E tot ce anotimpurile 'nvie.

Pe cei ce scurmă țărișna bogată
Tu cu nimic nu-i păgubești vreodată...
Dar și ei te cinstesc cum se cuvine
O, luminate vestitor de bine...
Și te iubesc și veselele Muze
Chiar sfântul Phoebos însuș te iubeste
Deaceea te-a cinstit cu grain de aur...
...Și, cum pe tine nu te chinuște
Nici gândul neînduratei bătrânețe,
Nici grijiile, nici sângele, nici mușchii
O, cât de-aproape ești de zei, tu, cântăreț!

LUPTA CU EROS

Am să iubesc și eu de-acuma,
Mă 'ndeamnă Eros să iubesc
Dar eu cu mintea mea naivă
Indemnului mă 'mpotrivesc.

El își apucă tolba grabnic
Și arcul din argint curat
Și mă provoacă-apoi la luptă...

O clipă doar am ezitat
Și m'am gătit ca un Achile
Luând o sabie și-un scut
Și-am început cu Eros lupta.
A tras... Săgeata s'a pierdut.
...Sfârșindu-și tolba de săgeți
Eros se puse 'n arc pe sine
Și 'n pieptu-mi s'asvârli isteț...
Adânc în inimă-mi se 'nfipse
Și-aici s'atace 'ncepu iar
Eu însă lupt de-acum zădărnice,
Căci orice armă mi-e 'nzadar.

TEODOR MURĂȘANU

CRĂCIUNUL LA MOLDOVENII DE PESTE NISTRU

La colțul casei o droaie de copii. Din gura lor iese o voce mlădioasă și subțire. Dar iată unul își scapă cum-pătul, tipă mai tare tocmai acolo, unde trebuie să înceteze. Cel din față-le, dirijorul, amenință cu degetul; drăguțul copilaș revine și continuă mai încetinel.

Acești copii învață colinda.

E bucuria lor cea mare, când vor porni „de-a colinda” să-și arăte arta.

Prin mintea-mi trece toată viețuța...

Oare cine nu-și amintește acele vremuri fericite; pe cât zilele de vacanță se apropiau, pe atât bucuria creștea, iar zilele, pare, se măreau.

Lumea însă se schimbă, numai timpul e același. Cândva și noi am fost la fel...

Fiecare gospodar de ziua aceasta hrănește un porc, sau purcel, ce se taie c'un anume cuțit de „giunghiet porcii”. Sângele se amestecă cu crupe, din care se fac „chișce”.

Din păr fac perii de bătănele.

După ce îi cureță bine pielea cu „uncrop”, când deja l'au părțit, îl așează cu picioarele pe niște pietre, îl învelesc cu puține pae curate și se suie călare; se zice „să nu fugă”. Adevărul însă este că astfel mai ușor se desparte carnea de slănină.

E bucuria copiilor.

Apoi îl mai spală cu apă rece și caldă și-i cureță ciuricu până la alb.

După aceea se face o cruce în frunte și se desparte capul de corp, apoi carnea de slănină.

Aceasta din urmă se taie pătrate, în greutate de aproape 1 jum. funt și ceva mai bine, care la rândul ei se taie până la ciuric, în pătrate mici, de 4x4, și care poartă numele de „ochiuri de slănină”; printre tăieturi, se pune sare. Astfel slănină se păstrează într-o puțină mică legată la gură; și în felul acesta, stă fără stricăciune un an de zile.

Din carne se fac „ocari” (jambon), „saltison”.

Iar restul merge la „tocană”.

Tăiată mărunt și pusă în oale, carnea se frige în cuptor, apoi, fierbinte, — grăsimea cu carnea — se toarnă în „gavanoase” deasemenea bine legate la gură. Pusă la rece, ea se păstrează până vara, când o mănâncă la câmp cu mămăligă, încălzind-o din nou, de pare proaspătă.

Cantitatea de sare trebuie să fie bine potrivită la săratul slăninei, precum și la tocană.

În ziua de Ajun, preotul merge la fiecare gospodar.

În „casa cea mare“, pe masă, stau colacii, perje ferte, băbane, piroșchii, lucumi, orez, sau grâu fert, pe alocurea varzare, iar la colțuri 4-6 jemne. Preotul cântă în slavonește Nașterea Domnului. Gospodina îi dă 5—10 copeice (timp normal), puse pe masă de cu vreme, o pereche de colaci mari, — dascălului, unul mai mic, — o bucată de slănină în patru ochiuri, și-l poartă la masă, dar duhovnicul nu se oprește la orice sătean.

În această zi casa nu se încuie, căci de găsește preotul lacăta la ușă, păcatul e a gospodarului. De lipsesc însă cei din casă, el își face datoria, își ia tributul său și merge mai departe...

În această zi se dau „împărțituri“, făcute din: o „turtă“ subțire și un colac împletit în două vițe. Ambele din făină albă.

Turta se pune pe colac, iar pe ea „perje ferte“, „gălușce“, „băbane“, „ganfeturi“ (bomboane), „turte dulci“, „coarne“, „alune“, „frucumi“ nuci, etc. Cu ele învelite într-un „tulpan“, se duce la case un copil, sau o tânără.

În ordinea ierarhică merg: copiii la părinți, frații mici la cei mai mari, fiinii la nași, cumătrii mici la cumătrii mari și așa mai departe.

De obicei împărțiturile se dau copiilor, sau tinerilor; aceștia din urmă de sex feminin.

Cel ce privește darul, sărută colacul, zicând: „bodaproste“, apoi le pune la un loc cu cele primite înainte, fără a lua ceva de pe dănsale față de cel ce le-a adus.

După aceea îl cinstește, îl pune la masă și mai stă puțin „ca să stea cloșcele pe cuibare“, — așa zice nărodul, iar de e copil îi dau o copeică-două.

La plecare, i se dau și lui „împărțituri“, din cele făcute de stăpâna casei.

În casă femeia, iar afară bărbatul, fac curățenie.

Femeia pregătește porcul, face „cârnaț“, „tocană“, „fripturi“, „chitorage“ (răcitură) și alte mâncăruri, văruește, dacă se simte nevoia etc.

... Credinți despre Crăciun există foarte multe, și variate. Voiu aminti numai câteva. Așa, de pildă, se vorbește că Crăciunul a fost păgân, voia să-l omoare pe Christos, dar n'a izbutit, și la bătrânețe, s'a închinat lui Isus.

Alții zic că-i tatar și are putere numai până ce lovește clopotul, de aceea în ziua întâia, până a nu intra preotul în biserică, se poate face în casă lucruri mici: se coasă un bumb, se fa-

UN NOR CĂLĂTOREȘTE

Un nor călătorește cu trenul paralel;
Mă uit mereu prin geamul vagonului la el
Cum vine'n goana mare și fără de popas
Și nici nu ne întrece și nici nu ne-a rămas
În urmă, ci plutește alături și-acum —
Mi-e cel mai drag tovarăș din câți îi am pe drum.
— Întâi un bulgăr mare, rotund, mi se părea,
Făcut din albă spumă, din vată, ori din nea.
Și'n spațiul albastru svârlit de cine știe
Ce mână uriașe, cum svârli o jucărie.
Dar iată, că din bulgăr cioplește cineva,
Văd pulbere cum, iese și prind a se'nchea
Din massa albă linii curate de profil,
Un cap cum nu e altul mai gingaș, mai subtil:
E capul unui inger în marmoră tăiat.
O clipă stă tabloul pe ceruri nemișcat,
Dar meșterul, nebunul, ia dalta mânios
Și opera ș'o sfarmă; își face-un chip hădos
Cu gâtul lung, subțire, cu părul încălțit . . .
Ci uite, din șuvițe de păr au răsărit
Plăpânde crengi, ce grabnic se'ntind și se prefac
În cea mai minunată coroană de copac.
E nins copacul bine, sau plin de flori va fi
Căci văd mereu cum pică buchete străvezii
Din ramuri și cum vântul le pune-acum pe fugă;
Copacul nu-i la urmă decât o buturugă
Cu brațe lungi înfipte în marea de azur:
O stranie-arătare, că norii dimprejur
Se 'mping zoriți, se calcă și fug nebuni de frică.
Credeam că-i buturugă, dar nu-i e o pisică,
Sălbatecă, o fiară vicleană și flămândă
Ce la răsăruci de drumuri albastre stă la pândă
Și gura-i larg deschisă să'nghită par'că vrea
Seninul ce-i stă'n cale, dar nu știu de-o putea.
— Și norul iar se schimbă. Sub forme fel de fel
Îl văd urmându-și calea cu trenul paralel.
El n'are'n lume țință, cum n'am repaus eu
Și lung îi este drumul, dar tot mai lung al meu.

ECATERINA PITIȘ

ce o cheutoare. Din aceștia numai fetele pot coasă și pe timpul sărbătorilor, chiar dacă părinții lor au vaci a făta. Iar nurorile neînsărcinate, pot numai să împletească.

Copiii, care nu pot răbda până ce nu iese preotul din biserică, li se îngăduie să mănânce de fruct: lapte sau chifleac; trebuie însă să stea disculțați, cu piciorul stâng pe cuțit.

Acei, cari au vaci a făta, de la Crăciun până la „Botează“ (Bobotecă) nu coasă.

De pe rășchitor se deapănă tot, iar fusele să fie goale ca să vie miri la fete...

Pe furcă rămâne numai hârtia și așa; toate acestea se dau la o parte, să nu fie văzute de cineva...

Dar iată ziua întâia de Crăciun: Preotul e ieșit din biserică și copiii „au purces de-a colinda“.

Ei umblă, cărduri de la casă la casă, până ce soarele apune. Intrând în

ogradă, se apropie de fereastră și zic: „să colindăm“?

Cei din casă răspund: „colindați“! (Pot răspunde și nu; atunci ei pleacă). Și copiii încep:

Di naintea istor curți.

Di naintea istor curți
Cresc doi meri doi peri,
Mândri, mândri și 'nfloriți,
Mândri, mândri și rotați.
Sus, mai sus, la vârvurele,
Săd și-ni ard două luminele.
Sus 'ni ard, jos 'ni pică
Părâu de vin, lac de mir.
Da 'n părâu cine să scaldă?
Sfânt Agiun cu Sfânt Creciun.
Ei să scaldă, să 'noesc
Și cu mir să niruesc.

Moldovenii cunosc multe colinzi. Aproape la orice casă, copiii schimbă cuvintele. Și cu cât știu că gospodarul e mai bun, cu atât și ei caută să colinde mai frumos.

Iată câteva din ele:

1. Vin. Aștonții lui Adam.

Vin Aștonții lui Adam, (bis)
Voiler Doamne.

Și cu fiii lui Avram,
Să-i cântăm de șor cu jăle,
Pentru a lui Adam greșale.
Adam, Adam cel greșat,
Tu din Rai afară ai lipsat...
Porunca Domnului ai calcat
Și cu Eva ai făcut pacat.

2. Cine 'n țară s'o aflat.

Păgânii în țară s'o aflat
Voiler Doamne și voiler
Cheile Raiului o luat,
Voiler Doamne și voiler
Și lumina soarelui o furat,
Dumnăzău s'o spăimântat,
S'o zâs: cine 'n țară s'a afla,
După jădogi s'a lua?
S'o aflat Ion făt frumos
Pe murgu din grajdii l'o scos.
Di 'nșălat ni l'o 'nșălat,
Să pe dâns s'o aruncat,
După jădogi s'o luat.
Nu pre mult i-o alungat;
Pân la ce vâlicică.
Jădogii când l'o văzut,
De dâns s'o spăimântat
Cheile raiului o lăsat (scăpat)
Ion le-o luat,
Să 'napoi s'o înturnat.
Dumnăzău când l'o văzut
S'o bucurat și l'o 'ntrebat:
Cu ce dar s' ti dăruiesc?
Cu cel băi di huduleț,
Cu Moldova 'n giumătate,
Șa cu Ucraina ' trilea parte.

3. Trii Crai la răsărit.

Vin (din) trii Crai la răsărit
S'o dat luna la sfințat
Să soarele la răsărit.
'Iuda pi Hristos l'o prins.
'Ni l'o prin
Șa l'o defat.
Șa 'n temniță ni l'o dat.
In temnița jădovască.
Să ni l'o giudecat
Să-l răstignească.
Să pe cruce l'o răstignit
Intre doi talhari...

4. Cana Galilei.

Di la 'nceput pân' la sfârșit
Cana Galilei
Fost a' Dumnăzău cuvânt.
Nunta mare s'o 'nceput.
Șa 'Isus o fost poftit
'Isus șa Maica lui.
Stând la masă (ci) șa bând,
Vinul s'o sfârșat.
Să Maica Lui 'Isus i-o povestit:
Fiul meu cel iubit,
'Iaca vinu' s'o muntuit...
'Isus la slugi o poruncit
Să-i aducă șăpti vasă

Cu apă din fântână scoasă.
Să slugile le-a adus
Să le-o 'nchinat lui Isus.
'Isus le-o blagoslovit,
Să apa 'n vin s'o prifăcut.
'Isus' ci a zâs:
Dați întâi la nun,
Să guste vinul de bun.
Dați apoi (șă) la masă,
Să vadă dacă-i ca șă cel de casă
Să ei când au gustat,
'Toți s'o mirat.
'Vinul din apă prifăcut,
'O fost' și mai plăcut...
Buma vremea șo colindă
Dați pitacu șă colacu,
S'o butelcă di holercă...

Cei din casă cu dragoste ascultă la
geam, apoi cineva iesă afară și le dă
părăluță, său nuci.

Și copiii mulțumiți în sufletul lor
cum nu se mai poate, după acest „bo-
daprote“, aleargă iute la casa veci-
nă, unde fac întocmai.

Până pe amurgite, e rândul băeta-
nilor, iar mai tâziu încep flăcăii.

Aceștia merg mai mult unde sunt fe-
te mari.

Ca și ori cine, cer și ei voie să co-
lindă.

Gospodarul îi poștește în „casa cea
mare“, flăcăii colindă, iar părinții și
fata ascultă. Când au sfârșit, cei cu
casa mulțumesc de „pocitania“ ce li
se face.

Unii îi poftesc la masă, alții li închi-
nă numai câte un pahar — două de
vin; la eșire le dau parale și un co-
lac.

Pe alocurea, unde gospodarii petrec,
flăcăii după ce au colindat, gustă pu-
țin de pe masă împreună cu aceștia.

Ca întotdeauna, ei au un ales al lor
„sborcic“, ce adună toți banii, pe care
în urmă îi împarte deopotrivă.

La toată casa, mai ales unde sunt
fete mari, dâșii sunt bine văzuți. E și
firese, căci altfel flăcăii nu-i vor po-
citiți fata, nu vor chema-o la joc, (ho-
ră), și „nu vor scoate-o în lume“.

Prin unele părți, flăcăii, din buna
voință a lor, hotărăsc ca o parte din
bani adunați, să-i jertfească bisericeii.
In asemenea cazuri, ei merg cu apro-
barea preotului, ceea ce-i face pe oa-
meni să fie mai darnici. Iar de au
„gioc“, din banii adunați plătesc muzi-
canții...

Cei căsătoriți, „hulesc“ (chefuesc).

Adunați în „câmpanii“ (grupuri) ei
merg la casa fiecăruia dintre dâșii.
Tot timpul colindă, povestesc despre
Nașterea Lui Hristos, cântă, fac glu-
me...

Zilele a doua și a treia, sunt zile de

petreceri, și veselii; colinda însă nu se
aude decât numai în ziua întâia.

În schimb prin unele localități co-
pii umblă cu steaua, dar și aceasta cu
încetul dispare.

Astfel sărbătorește Crăciunul moldo-
venii din ținuturile îndepărtate, vor-
bind același grai, având aceleași datine
și obiceiuri, ca și Românii de dincoace
de apa Nistrului.

La zile mari, viața lor, se revărsă
în valuri de petreceri și veselii, depar-
te de a se gândi la răutatea omeneas-
că...

N. Smochină.

COPILUL

„Orice copil e un revoluționar.
Prin el, legile firii calcă în picioare
tot ce omul matur a ridicat împo-
triva lor: morală, prejudecăți, cal-
cule, interese meschine. Copilul e
începutul și sfârșitul lumii. El sin-
gur înțelege viața, fiindcă se con-
formă ei. Ieșit din copilărie, omul
devine cel mai degustător dintre
animale: animalul calculat.“

Învățat-a omenirea asta ceva din
tot ce i se spune de veacuri?

Tare îmi vine să mă 'ndoesc!

Căci astăzi, ca și în anul una mie
patru sute, nici un stat n'a înțeles
ce e viața, nici o legislatură n'o a-
pără cu pricepere, bunul plac și
nerozia domnesc mai strasnic ca
oricând.

Făptură plâpândă, vibrândă de
emotivitate, dornică de viață, copi-
lul e dat și azi pe mâna acelorași
brute, îndopate cu mulțumiri tru-
pești, cari îi frâng junghețura de
îndată ce le intră pe mâini. Habar
n'are stăpânul-animal al acestei
lumi, Că copilul e setos de lumina
zilei, de vântul care bate, de frunza
care foșnește, de cripitul păsărilor,
de libertatea câinilor și a pisicilor
cari umplu străzile, de mirosul țar-
rinei umede și de tot ce firea ne-a
pus la îndemână, nouă oamenilor,
ca să ne facă traiul fericit. Habar
n'are bruta-stăpână a inocenței, că
copilăria e cel mai dulce dintre a-
notimpurile vieții, și că numai în
vremea copilăriei se pot pune teme-
liile bunătății, fundațiune menită
să suporte lungi ani de luptă, o în-
treagă uzină de frământări și de
chinuri car dau omenirea de răpă
dacă baza nu e făcută din bunătate.

Și cum s'ar putea ca baza vieții
să fie bunătatea, când marea mayo-
ritate a omenirii își petrece copilă-
ria în bădă și privațiuni, în morti-
ficări și ucigătoare pușcării îngă-
duite de legi?

Panaît Istrati

POEZIA POLITICĂ A LUI ADY ENDRE

Ady Endre, este ungur. În sângele lui nu e amestec de sânge strein cași în sângele altor figuri mari din literatura maghiară, cum sunt Petöfi, Madách etc. Opera lui poate are chiar din acest motiv, acel aer robust, barbar, neîntâlnit de alți poeți ai literaturii ungurești. Psihologia lui prezintă caractere din psihologia poporului unguresc. De aici vine valoarea operei lui. Ea rezumă mai mult ca oricare alt produs literar unguresc, temperamentul maghiar, simțirea maghiară.

Lui Ady astăzi i-se recunoaște meritul de a fi dat în opera sa mult din felul de a fi al ungurului. O anumită atitudine mosferă contra Ady-anei, întreținută de cercurile ungurești ultra-șovine și ultra-reacționare, cari în vremea când a apărut Ady în arena literelor ungurești, erau dătătoare de directive, nu are nici un răsunet azi. Când ne gândim că Ady în decursul războiului a fost un captiv, în sensul că nu putea vedea lumina tiparului aproape nici un rând semnat de el, din cauza reacționarilor unguri; când ne gândim că volumele lui tipărite, au zăcut ca material neutilizabil în pivnițele casei de editură timp de 6 ani *) condamnate la peire de intoleranța unui regim pe sfârșite, vedem că el este un eliberat al revoluției din Oct. 1918. Abia revoluția l-a impus definitiv, rupând cătușele criticilor reacționari și împrăștiind atmosfera de intoleranță față de opera lui.

Ady este cântărețul revoluției ungurești, zic ungurii. Noi am putea să spunem că el este cântărețul prăbușirii monachiei feudale Austro-Ungare și al eliberării mulțimilor neîndreptățite. Cei cari studiază influența mediului asupra operei artistice, vor putea constata la Ady accentuarea notei revoluționare în măsura creșterii impingerii și a restricțiilor în țara ungurească.

Nota de nemulțumire disparentă, ba în forma ei **deschisă**, inexistentă în primul lui volum (1898) se accentuează din ce în ce în cele opt volume ce-i urmează, în măsura creșterii maniei „ideii de stat maghiar” în numele căreia se umpleau temnițele cu condamnați dintre rândurile fruntașilor naționalităților și ai muncitorimei, ungurești.

Situația din Ungaria el o vedea clar. Vedea că politica retrogradă, tiranică, impilatoare ce înflorea în țara sa, duce totul spre prăbușirea aducătoare de renaștere, prăbușirea care va face să ispășească nația maghiară „bleste-

mul amar”, ancestral de care susținea el că e urmărită de veacuri.

El dorea sosirea cu o zi mai de vreme a acestei prăbușiri, cu atât mai vârtos că dela regimul ce stăpânea nu putea aștepta ceva mai bun, cum spune în splendidul „Cântec al jacobinului ungur”, pe care l transcriu aci în întregime, tradus în proză.

Mai putem aștepta ceva mai bun când ochii și sufletul ne dor de așteptare? Dar, oare, așteptând se va trezi odată Babilonul popoarelor înslugite?”

Dece o mie de dorinți amorțite nu devin o voință puternică, căci doar durerea ungurului, a valahului a slavului, e una și aceeași durere.”

Amarul și umilirea ne sunt de o mie de ani înfrățite. Dece dar nu ne întâlnim pe baricadele ideii?”

Glasul Dunării și al Oltului e acelaș gemăt, acelaș glas de mort. În patria lui Arpad e vai de acela care nu-i nemernic sau nu-i **domn** (boier).

„Când ne vom uni odată, noi cei oprimați, cei frânți, unguri și neunguri, rostind lozinca mare?”

„Până când va domni haiducia, până când noi, milioanele vom fi oaste de prunci, până când poporul Ungariei va fi pușor prins în colivie?”

„Ungaria cerșetorilor astăzi nu ne este nici **credința**, nici **pâinea**. Măine dacă vom vrea și vom putea, va fi totul al nostru!”

Vedem, că Ady chiar militează pentru revoluția aducătoare de desrobire. El e perfect conștient că ea va veni, pentru că așa trebuie, așa „e scris” să fie. Fatalismul și-l mărturisește fățiș în poezia de avertisment intitulată: „Năvălim în Revoluție”:

„E totul al Sortii! Iubiți-l și pe el, pe sălbatecul nebun dela Geszt, pe omul cu făclia, pe incendiatorul care pentru **domn** (boier) și ungur, e la fel o zdreanță”.

(Iubiți-l), căci și el e trimisul vremurilor, și aprinde ca să se năruiască (în flăcări) grămada de gunoi boieresc: Hunia.

„Nebunul dela Geszt” de care vorbește aici Ady, cititorii știu că este

Tisza Istvan, fostul șef al partidului muncii, și premier al Ungariei, asasinat la izbucnirea revoluției ungurești din 1918.

În aceeași poezie, în strofele următoare are viziunea stăvilarelor ce se vor ridica în fața revoluției: jandarmi, soldați, tunuri etc. Totuși știe că nimic nu-i va putea opri deslănțuirea. Căci:

„Ascultați cum tremură ura pe străzile șerpuitoare ale Budapestei și în liniștea satelor”.

Ideia revoluției, precum și a schimbării ce se va face în situația țării, o găsim în „Cântec înainte de seceriș”, „Cutremură-te pământ”, „Noi rădem”, iar în „Calea oștirilor” găsim formulată precis chiar ideia unei răzbu-nări a poporului:

„E aci poporul, el va sta acum pe tron, El care o mie de ani a fost viermele gliei. Judecă el, va judeca el: Și-i de o mie de ori vai de vinovați”.

Din puținele citate de până acum vedem toată concepția politică din opera lui Ady.

Condamnarea reacțiunii impilatoare a poporului țării (unguri, români, sârbi — în mod egal), conștiința „năvălirii” în revoluție prin această politică, credința lui în fatalitatea ce urmărește poporul maghiar, și speranța în dreptatea realizată de domnia poporului, sunt elementele ei.

Cu aceste idei politice, chiar când le-ai formula în versuri cari să poarte în mod incontestabil pecetia geniului, a fost greu să te impui în mediul intoleranței ungurești dinainte de războiu. Ady însă s'a interesat prea puțin de părerea oficialității și a celor ce profesau ideile ei. El simțea că dincolo de campania împotriva lui, de acuzațiile că n'ar fi ungur, de intrigi și ironii, dincolo de toate acestea este adevărul pe care numai el îl vede.

El nu s'a sfiit să creadă și să spună cu ocazia izbucnirii războiului mondial, că țările puterilor centrale vor ieși înfrânte, iar Ungaria i-se vor lua teritoriile locuite de naționalități, (Vezi Révész Béla: Ady Tragédiája, repr. în K. U. a. VIII. Nd. 22.) simțind că aceasta este **dreptatea**, oricât de dureroasă ar fi ea.

Când profeția lui s'a împlinit, când prevederile lui s'au realizat, lumea a început să-l recunoască fără rezerve, acordându-i înțelegerea pe care nu o avuse decât din partea unora cât timp o trăit, ridicându-l și ca poet social pe un pedestal egal de înalt cu cel ce-l ocupă ca poet liric.

Aurel Buteanu

*) Hatvany: Ady a kortársak között, IV. în „Az Ember”. Viena 30 Martie 1924.

PE MARGINEA UNEI TRADUCERI

(„RENAȘTEREA” DE GOBINEAU, TRAD. DE A. TOMA)

Nu se mai poate nega astăzi că evoluția unei literaturi naționale este în strânsă legătură cu mersul celorlalte literaturi naționale și între ele este o continuă influență reciprocă, variând numai în grad dela un popor la altul, după gradul de cultură al respectivului popor.

Cunoașterea literaturilor streine, cel puțin a celor mai bogate și de o mai înaltă valoare estetică, nu se pretinde însă numai celor meniți a îmbogăți prin creația personală tezaurul artistic al nației lor, ci, aproape într-o egală măsură, și acelui „public cetitor” — suportul pe care își clădește poetul mărețu-i „templu”.

Dar, fiindcă nu-i este dat fiecărui să cunoască mai multe limbi, pentru ca să se adape singur la izvorul adevărat al literaturilor streine, s'a simțit nevoia de a se îmbrăca opera de artă streină în haina proprie a limbii naționale, pentruca în această **reincarnare** ea să poată fi asimilată și de alte neamuri, nu numai de cele în a căror formă de expresie a fost concepută.

S'a născut astfel traducerea, încercări de a transpune, cu o cât mai mare aproximație de adevăr al înțelesului și al expresiei, în material de limbă diferit opera turnată într-o limbă specială, mai mult sau mai puțin înrudită cu limba traducerei.

Dintre traduceri de până acum în limba românească multe au fost niște ciuntiri necuviincioase ale operelor respective, cari se elaborau cu promptitudinea unui fabricat industrial și treceau drept „marfă” comestibilă pentru un public mai puțin inițiat, ca al nostru. Nu simțim nevoia exemplificării, fiindcă destule ori s'au auzit glasuri de revoltă contra unui procedeu comercial nevrednic, care de multe ori scotea monștri neputincioși din capodopere literare!

Dar, poate, într'un timp când literatura noastră dibuia pe cărările nebatătorite ale începuturilor, aceste ciuntiri nu erau un păcat prea mare pentru publicul românesc, care se **introducea** și astfel în templul strălucit al literaturilor mai înaintate. Astăzi însă literatura noastră și-a croit un drum și zorii unei înfloriri a poeziei românești se anunță cu nerăbdare prin mulțimea talentelor pline de originalitate ale zilelor noastre și deaceia astăzi traduceri fragmentate sunt un păcat, nu numai față de literatura originară, ci **mai ales** față de literatura noastră și față de publicul dela noi, căruia i se oferă manechine găunoase în loc de ființe vii, ori frunze uscate în loc de flori pline de sevă.

Traducerea d-lui **Toma** este unul dintre cele mai proaspete cazuri de acest fel și recenzile de până acum

n'au găsit cu cale să amintească acest lucru.

*

Renășterea lui Gobineau nu este teatru pentru copii, din cauza formei dialogate, ca să se poată alege din ea câteva „scene” și să se adapteze pentru tinerii din țara românească, și nu este nici o carte de anecdote, dintre cari alegi câteva, cu mai mult haz, cari pot fi tot așa de bine înțelese, când sunt mai puține, cași când se prezintă într-o culegere mai mare. **Renășterea** lui Gobineau este o operă de mare valoare literară, pentru spontaneitatea expresiei și pentru claritatea ei, deși materialul, care formează fondul operii, se pare mai mult o lume de idei, decât de sentimente, și este o operă cu valoare istorică — **socială**, care oglindește sensibilitatea unei epoci dintre cele mai sbuciumate, cu cele mai variate și mai îndrăznește manifestări ale spiritului omenesc, cu cele mai naive și mai viguroase chiote de bucurie în fața vieții libere, care se putea privi în veacurile anterioare numai prin zăbrelele unei închisori, sau prin vitraliile unui geam de biserică.

Contele de Gobineau, pornit spre căutarea **energicului** în manifestările vieții omenești, pe care-l explica prin vigoarea înăscută a **rassei**, — el însuși, poate, înclinat prin originea-i nobilă spre această goană după tot ce-i mai înalt și mai puternic în produsele spiritului omenesc, — a aflat în epo-

ca Renașterii pe oamenii cei mai îndrăzneți în fața vieții, cu cea mai nestăvilită sete de a trăi și a crea, încântându-se de propria lor creație, încât par niște semizei stăpâni pe propriul lor destin. Era o primăvară când s'au desfundat toate pasiunile omului, după amorteala din iarna Evului Mediu, care se luptase să întoarcă privirea omului permanent spre înălțimea iluzorie a unei lumi extraterestre.

Și, ancorând în acest fermecător ostrov, Gobineau nu s'a apucat să încalțeze în lanțurile teoriei științifice măreția priveliștii, care se deschidea privirii sale, ci a crezut că mai bine este să ne facă să simțim **intuitiv** însăși viața acelei epoci, fixând în scene dramatice, cu verosimilitate, existența unora dintre cele mai strălucite figuri ale vremii. Și cartea aceasta este socotită de toată lumea, după studiul amănunțit și îndelung elaborat al lui Burckhardt, una dintre cele mai de valoare scrieri despre epoca Renașterii. Ea s'a tradus în multe limbi și s'a cedit bucurios, după cum dovedesc edițiile mereu sporite.

La noi acum apare mai întâi și într-o formă destul de corectă, dar — fragmentată. D. Toma a crezut că sunt suficiente câteva „scene alese” pentru publicul dela noi și a făcut o necuviință. Pentru **știința** socială românească ea nu există astfel și se așteaptă încă traducătorul ei, mai înțelegător față de valoarea științifică a cărții și mai respectuos față de o operă literară.

Olimpiu Boitoș

Sate Orașe-Regiuni

TREI SATE ROMÂNEȘTI: MĂGINA, CACOVA ȘI POIANA
(ÎNSEMNĂRI DE GEOGRAFIE UMANĂ)

Nici una din provinciile țării românești nu conține atâtea nucleie de viață primitivă ca Ardealul.

Desigur că acest fapt e datorit atât evenimentelor istorice cât și cadrului geografic prielnic unei izolări: munții și pădurea.

E caracteristic de altfel că toate aceste nucleie primitive sunt strâns legate de cetatea de munți, care înconjoară ca un brâu podișul Ardealului.

La colțul de Miază Noapte și Apus al acestui podiș, Oașenii strâns legați de gheburile rotunjite de trachit ale M-ților Țiblesului, vecinii lor Maramureșenii de pe Valea Izei cât și majoritatea Moților din M-ții Apuseni sunt și azi încă în faza de lemn.

Mai spre Miază-zi, pădurenii din ținutul Hunedoarei reprezintă deasemeni caractere arhaice, atât în ce privește așezarea omenească, cât și îmbrăcămintea și obiceiurile.

Numai latura de Miază-zi și Răsărit spre Muntenia și Moldova, unde brăul izolator al munților e străbătut de numeroase trecători, pe care de sute de ani s'a făcut legătura între cele două povârnișuri ale Carpaților, așezările omenești primitive s'au resorbit încetul cu încetul în fața curenților de prefaceri, aduse pe aceste căi umblate.

Totuși și aici ele n'au dispărut cu totul. Le poți prinde atât la Bîlboreni și Bicăjenii, păstori în M-ții Călimanului și ai Gherghiuului, cât și mai jos în munții din jurul Covasnei sau în satele răslețite ale Branului.

Pentru studiul evoluției poporului român atât de complicat tocmai din cauza ignoranței aproape desăvârșite ce o avem în ce privește traiul său în trecut, caracteristica etnografică pe care o dau aceste nucleie arhaice, e deosebit de im-

portantă, fie că ele se găsesc în aceeași stare ca și acum câteva sute de ani, acolo unde izolarea a fost aproape completă, fie că prin pătrunderea recentă a curentului civilizator ele se găsesc tocmai pe pragul evoluției către o viață nouă.

*

Un asemenea nucleu primitiv, aflat pe drumul ce leagă Valea Arieșului cu cea a Mureșului la Aiud, străbătând M-ții Trascăului prin vestita cheie a Poienei e cel format din trei sate românești: *Măgina*, *Cacova* și *Poiana*.

Când din vatra orașului Aiud cuprinsă de vile care ocupă aproape în întregime terasa Mureșului intri pe nesimțite în *Aiudul de sus* (Feleiușul) ai impresia unui sat din regiunea de șes, asupra căruia orașul apropiat n'a întârziat să-și puie pecetea influenței.

Ți-o spune aceasta împerechierea diferită pe care o au casele cele mai multe acoperite cu șindilă sau țiglă, foarte rar cu stuf sau paie cât și gardurile, de nuiiele ostrețe sau scânduri puse în lat cât și amestecul celor două soiuri de fântâni: cu roată și cu cumpănă.

Dar după ce ai ieșit din *Aiudul de sus*, lăsând la stânga drumul ce duce la Râmeți, îndată ce ai pătruns în „țara poamelor“ dai de sate românești, ce-și păstrează aproape neatins, caracterul primitiv, mai ales în ce privește tipul locuinței.

Cele mai de seamă sunt primele două: *Măgina* și *Cacova* aproape unite unul de altul, nu mult mai în sus de al doilea e *Poiana*.

Așezarea acestor trei sate arată în mod minunat adaptarea omului la condițiile geografice naturale pentru a avea resursele esențiale de trai.

Sărăcia karstului apropiat dă apei întâietate asupra drumului.

Astfel *Măgina* își răspândește casele mai mult dealungul pârâului Neamului, lăsând la dreapta șoseaua principală, *Cacova*, și le înșiruie dealungul ei, până în apropierea Poienei, urmând însă în același timp pârâul Aiudului.

Casele cele mai multe sunt însă la stânga șoselei, căci în dreapta începe imediat terenul sterp al calcarului.

În *Poiana* unde e linia de contact între pământul agricol cu karstul — nici 2 km. din vatra satului încep Cheile Poienei — casele se strâng ca o centură în jurul solului încă arabil și al apei,

centrul fiind la îmbinarea celor două păraie: *Inzelul cu Aiudul*.

Satul e desfășurat în întregime pe partea stângă a șoselei.

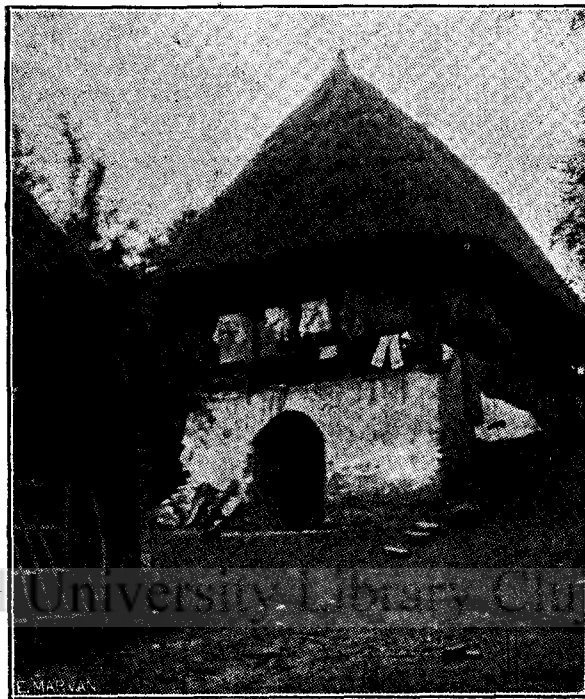
Apropierea Karstului neroditor reprezintă forța de atracție care ține unite cele trei sate. Apa formează aici o adevărată linie de cristalizare.

E cea mai evidentă dovadă că alegerea poziției reprezintă cea mai bună posibilitate de combinații fo-

Îmbinarea cu karstul e însă lesne de văzut. Ca material de construcție piatra calcaroasă aflată din belșug în împrejurimi a luat locul nuiielelor și vălătucilor.

Chiar gardurile sunt mai mult de piatră decât din nuiiele și mărarăcini. În *Măgina* casa e înaltă având zidită sub ea pivniță, cu deschiderea boltită privind totdeauna spre drum.

Înfățișarea ei nu-i departe de ti-

Casă veche țărănească din *Măgina*

Fot. Pușcașiu

lositoare — cum spune geograful Vidal dela Blache *).

„Așezările omenesti au ascultat întocmai de atracția anumitor condițiuni prielnice: ele s'au propagat ca acei corali, a căror construcție nu se depărtează de anumite zone.

Ei își dau prin această vecinătate un sprijin mutual și au găsit în timpuri turburi, garanții de siguranță *).

Și cred că aceste afirmații se pot face și asupra așezării acestor trei sate.

*

Raportul familiar al acestor trei sate se poate observa apoi, din construcția caselor și aranjamentul gospodăriei.

În general tipul de casă e cel din câmpie, cu acoperișul înalt din stuf retezat la capete sau din paie și cu strășina mult mai redusă ca la casele de munte.

pul karsomediterranean descris de Cvijic.

Cu toată economia de lemn prispa cu stâlpii ce susțin strășina nu lipsește nici odată. La casele mai joase lemnul are o întrebuințare mai mare pe care o prinzi și din încreștăturile și înfloriturile care împodobesc stâlpii prispei. În *Cacova* mai ales, aceste încreștături aflate și la porți manifestă un deosebit simț, artistic, moștenit desigur dela strămoșii, care nu au cunoscut sărăcia lemnului, într-o vreme când erau încă păduri destule în jur.

Acest simț artistic îl trădează și viața de vie, cultivată numai ca ornament, acoperind uneori în întregime peretele din față al casei.

Zona de întâlnire între piatra de var și lemn o întâlnești și la dependințele din jurul casei.

Sura pentru vite și păstrarea u-neltelor agricole, *poiata* pentru păsări e din lut și nuiiele, pe când

*) Principes de Géographie humaine p. 176.

**) Id p. 178.

bucătăria de vară (*cunia*) e în întregime de piatră.

Ornamentația pereților cu lutișor sau humă împrejurul ușorilor și dealungul prispei e în totul asemănătoare cu a caselor din regiunea deluroasă a Moldovei (Jud. Iași, Vaslui etc.)

Tipul așezărilor omenști ale acestor sate arată astfel o întreagă evoluție datorită mai mult preferențelor mediului, decât schimbărilor de natură socială.

Căci caracterul neaștrămoșesc a rămas același de la poarta cu băncuța de lemn acoperită, slujind de sfat în zile de sărbătoare, dela

cuptorul și vatra primitivă lângă care sălășluiesc în voie pisicile împreună cu puii cloștelor, până la fedeleșul de păstrat apă și costumul național: *iia* cu șir de flori negre, aceiași ca și peste munte de Valea Arieșului, de unde vor fi pornit odată românii ca să se stabilească aci.

Studiul amănunțit al acestor nuanțe arhaice aflate tocmai la răspântia dintre primitivism și civilizație — cum am amintit și mai sus — e de mare însemnătate pentru deslegarea tainelor, sub care ascund încă cunoașterea evoluției poporului nostru.

Val. Pușcariu

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Expoziția pictorilor Demian, Szólnay, Widmann.

Unul dintre cei mai tineri pictori români, destul de cunoscut însă în cercurile artistice din țară, fiind premiat la o expoziție a Salonului Oficial din București, și-a expus în sala Prefecturii din loc câteva din ultimele lui tablouri. Portrete comandate, cu figuri cunoscute, portrete de fetițe, cari par variante ale aceleiași figuri și câteva deseme, tot de figuri omenști, a căror linie fină și plină de poezie, în vagul ei, o cunoaștem din clișeele revistei „Gândirea”. Un singur peisaj, aruncat și acela pe planul cel mai de jos al peretelui principal, ca o dovadă că pictorul însuși nu-i dă importanță.

Pictorul Demian este un portretist. Și dacă totalitatea tablourilor lui, comparate cu picturile, mai numeroase și mai stridente prin violența culorilor, ale pictorilor Szólnay și Widmann, cari expun alături, prezintă o unitate distinctă din punctul de vedere a înțelesului culorii și a realismului contururilor, primate izolat, ele exprimă o deosebire de interpretare a subiectului și, mai ales, o vădită evoluție a tehnicii. Dela portretul „Bărbatului cu floare” (4) — cel premiat de Salonul Oficial —, cu trăsături așa de regulate și cu o precizie aproape fotografică a desemnului, până la portretul d-lui L. Blaga, care sugerează o atitudine sufletească, este un drum, de care d-l Demian este mândru.

Ceeace bate la ochi îndată în portretele cari nu sunt comandate și chiar în unul dintre acestea (Copiii d-rului Veres), este acea lumină caldă, de un albastru îndulcit, care învâluie figurile într-o atmosferă familiară și pietenească, ce pare isvorâtă din însăși privirea senină a pictorului. Alături de această atmosferă, lirismul gesturilor, mai evident în mișcarea mâinilor pruncului Isus din „Madonna” (17) și cunoscut

din aceleași schițe, așa de delicate, cari formau clișeele „Gândirea”, exprimă o poezie intimă, caldă, — caracteristică pentru pictorul Demian.

Expoziția aceasta ne arată un artist în devenire, cu o puternică individualitate, care nu s-a lăsat influențat nici de expresionismul școlii germane, la modă acum, și nici de decadentismul cu multe înfățișări, care s'a încetăținit destul de bine și în lumea artistică a capitalei noastre...

* * *

Tovarășii d-lui Demian, d-nii Szólnay și Widmann, fac parte din altă școală. Distribuția culorii și calitatea ei, precum și violența unor trăsături ne duc la expresionismul german, care însă nu este realizat pe deplin. Altoit pe o concepție naturalistă, expresionismul rămâne mai mult o intenție, realizat parțial în câteva din peisagiile d-lui Widmann. De aceea dintre tablourile d-lui Szólnay mai reușite sunt cele două portrete realiste: Om bătrân (35) și Un orb (41).

TEATRU

Irena

Comedie dramatică în 3 acte de Adrian Păscu

Noua piesă originală jucată pe scena noastră națională s'ar putea asemăna cu o nuvelă dramatizată a unui scriitor cu real talent de a zugrăvi anumite medii sociale, dar lipsit de darul de a crea personaje bine distincte și de ale transpune pe acestea într'un conflict dramatic. Într'adevăr „Irena” pare o nuvelă dramatizată — atâtea inegalități îi strică efectul pe care uneori se pare că tinde să-l smulgă din suflul nostru.

Dela începutul întâiului act ne aflăm într'un mediu de oraș moldovenesc, pe care autorul vrea să-l plesnească cu biciul satirei, prezentându-l

frământat de patimi mărunte, de intrigile ale căror ițe le trag cu pasiune persoane de o cunoscută fizionomie caraghiască. În mijlocul lor Conul Toderiță Mantea (d-l Stănescu-Papa) cu suflul lui deschis, cu dragostea lui pentru sinceritatea tinereții, împreună cu soția lui (d-na Nat. Ștefănescu) apar îndeajuns de reliefați, într-o simpatie culoare, dela întâile scene de o caldă atmosferă familiară până la scenele în cari sunt puși în contrast cu noroiul social din jurul lor. Aproape întreg actul întâiu este ocupat de această prezentare de mediu în contra căreia nu am avea nimic de zis dacă ne-ar aduce în scenă persoane vii, bine conturate. Dar afară de Conul Toderiță și soția lui celelalte rămân simple schițe cari însoțesc în dialoguri inutile și fără dramatism — tot atâtea material pe care autorul l-ar fi putut selecționa. Scene de acestea cu dialoguri interminabile, aducătoare de somn în sală, mai sunt destule și în cursul celorlalte două acte. Ele ni-se par chiar defectul principal al piesei. Ele dovedesc un talent descriptiv, dar nu și unul de puternice creații psihice — atât de necesare dramei. Printre ele abia se strecoară Irena de care e legată ideea comediei (atributul de „dramatică” îl credem un pleonasm). Ea apare abia câteva momente în primele două acte; autorul ne lasă să-i construim noi fizionomia sufletească, în loc să ne-o plămădească el, cu mână sigură de artist. Din cele câteva apariții în scenă ale Irenei, — dealtfel destul de reușite — caracterul ei nu e îndeajuns creat, astfel că necunosându-l nu poate provoca în noi un puternic conflict dramatic așa cum intenționează autorul. De aceea lipsă de relief sufletească suferă poate mai mult decât toți și soțul Irenei, Radu Shiera, (d-l Braborescu) personaj care ar avea un loc destul de important în piesă. Trecând cu vederea unele neverosimilități Doctorul (d-l Al. Ghibericon) rămâne o originală creație comică a autorului. Nu se poate spune același lucru despre Coana Doctoroiaie (d-na Aura Fotino), căreia autorul i-a prea dat proporții de mahala.

Nu putem contesta însă autorului unele calități de autor dramatic, pe cari cu o serioasă autocritică le-ar putea desvolta. Talentul de observație socială și al dialogului colorat i-l-am găsit în această piesă. Ii mai dorim multă și serioasă cultură dramatică.

Din jocul actorilor remarcăm simpatică interpretare a d-lui Stănescu-Papa pe care l'am admirat și de altă dată în astfel de roluri. Spunem un cuvânt de laudă, și d-lui Al. Ghibericon, care prin mască și ritmul jocului ne-a dat o originală creație și — ceeace e atât de rar la d-sa — de astădată și-a mai lăsat din obiceiul de a depăși marginile rolului, cu scopul de a gădili galeria. Restul ansamblului și montarea corectă.

„Faust“ de Goethe

Turneul Teatrului Național din București

Anul când pentru întâia dată s'a înscenat la noi geniala dramă a lui Goethe, va rămânea însemnat în istoria culturii românești ca o dată importantă. Căci nu este numai greutatea tehnică a montării unei astfel de opere, care poate întârzia reprezentarea ei și necesitatea unei traduceri, care să nu înjosească versurile așa de mult gândite ale originalului, ci, mai ales greutatea de a se familiariza publicul cu sensul simbolic al acestei drame a vieții omenești, încât să o asculte pentru acest sens și să se știe încălzi pentru adâncă filosofie ce a plasticizat-o în ea marele poet german. Pentru acest eveniment public trebuie să fie pregătit înainte.

Fiindcă nu ne permite spațiul să insistăm asupra acestui complex eveniment, ne mărginim să-l însemnăm la răboj, amintind că dintre artiștii interpreți i-am găsit vrednici întru toate de rolul pe care l-au întrupat numai pe d. **Bulfinsky**, în Mephisto și pe d-na **Cleo Pann-Cernăteanu**, în Margareta, — mai ales în scena nebuniei, iar dintre dii minore pe d. **Baldovin**, care a avut o mască și o expresie surprinzător de reușită în Vrăjitoarea. Ceilalți interpreți, lipsiți și de resurse vocale și de talentul pentru a se adecua rolului.

Scrisoarea pierdută

comedie în 4 acte de I. L. Caragiale

Reluarea clasicei comedii a lui Caragiale la Teatrul nostru a fost o idee fericită. Ea nu și-a pierdut actualitatea și de sigur va rămânea actuală câtă vreme va dăinui sistemul parlamentar cu reprezentanții poporului aleși sub ocrotirea binevoitoare a atotputernicului guvern. Viața noastră publică e plină de Cațavenci vicleni și lipsiți de conștiința morală, cari îmbată lumea cu vorbe umflate, sau chiar cu produsul național numit „țuică“, pentru ca să-și creeze o aureolă de eroi-luptători pentru „progresul“ neamului, pe care-l înțeleg ca o „afacere“ personală, și de Brânzovenști, instrumente oarbe, a căror inteligență se rezumă la înregistrarea unui svon de pe stradă, iar forța lor de convingere se mărginește la schifarea unui gest de amenințare cu pumnul. Evoluția constă doar în îmbrăcăminte și, uneori numai, în limbajul întrebuintat pentru seducerea ascultătorului. Nu-i o nouă nădejde nici aceea, că cei mai mulți luptători „pentru ca tot Românul să fie bine“ își încep cariera demagogică de pe băncile Universității...

Dar nu această însușire de a fi reprezentativă și pentru epoca noastră, este virtutea de căpetenie a comediei lui Caragiale. Prin caracterizarea plastică a personajilor și prin individualizarea lor, apoi prin înodarea strânsă a conflictului și în același timp prin

desfășurarea normală și naturală a evenimentelor, „Scrisoarea pierdută“ este fără îndoială cea mai bine încheiată comedie a literaturii noastre și un exemplu clasic al genului în literatura universală. Această calitate a piesei menține curiozitatea spectatorului aproape la același grad de intensitate la a zecea vedere a ei cași la cea dintâi.

Interpreții sunt aceiași, pe cari i-am văzut la premieră, cu excepția elementului feminin, care — simbol, poate — singur poate varia. În rolul Zoîchichii au apărut pe rând d-șoara **Apriliana Median** și d-na **Ecaterina Stănescu-Papa**. Ceilalți interpreți nici n'ar putea fi înlocuiți decât cu riscul de a scădea valoarea spectacolului.

CONFERINȚE

Conferința d-lui **G. Vâlsan** despre **Coasta de Argint** ne-a înfățișat în culori vii și cu o bogăție de amănunte, cari s'au încheiat într-o impresie unitară, un colț al țării noastre, dintre cele mai pitorești și mai rare. Avem în țara noastră regiuni, cari, prin particularitățile lor climaterice, prin varietatea de înfățișare a solului, sau prin raritatea produselor acestui sol, sunt menite să atragă mii de vizitatori curioși de a vedea o priveliște frumoasă ori o minune a naturii și cari totuși sunt puțin cercetate, fiindcă nu sunt cunoscute. D. Vâlsan, răspundându-și interesanta dănsului conferință, cu ajutorul tiparului, (Extensiunea Universitară ar face bine să tipărească cel puțin unele dintre conferințele sale, dacă nu le poate pe toate) ar face o operă de educație națională, cultivând sentimentul de alipire sufletească față de solul patriei noastre. Coasta de Argint este o parte din litoralul Mării Negre, în dreptul Balcicului, cu clima cea mai caldă din toată Țara Românească, prielnică smochinilor ce se cațără printre stânci primejdioase, cu munți golași de calcar, cari iau forme ciudate de tainite misterioase și cu alți munți împăduriți, pe fondul cărora se proiectează, împrăștiat și original, orașul Balcic. Marea Neagră, vestită prin neastâmpărul ei, aici este mai liniștită, hărăzindu-i un viitor frumos plajei cu care această coastă de Argint se apropie de valurile ei. Proiecțiuni alese și variate au completat imaginea despre această regiune bogată în surprize plăcute pentru ochiul deschis la frumusețile naturii.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Eugeniu Speranția: „Mic tratat despre corelațiunile psihice în viața copilului“ Casa Școalelor, 1925.

Broșura distinsului profesor dela Oradea Mare reprezintă o serioasă contribuție la studiul psihologiei infantile, care e fundamentul pedagogiei. Pentru că „pedagogia e încă profesată

de atăția vraci empirici“ și pentru a combate după puterile sale răul ce ar decurge din imixtiunea acestor felceri pedagogici în viața școlară, d-l Speranția „încearcă o sinteză sistematică a corelațiunilor psihice, sinteză care va putea constitui un aparat de aplicație practică, cel puțin pentru obțineri de diagnoze deocamdată. Dacă nu se poate încă vorbi de o terapeutică garantată“ (v. prefața p. 6).

Autorul s'a menținut în cadrul teoretic al chestiunii, netrăgând concluziunile practice ce ar fi decurs din asemenea constatări științifice. Cele două sau trei concluzii de asemenea natură sunt indicate la sfârșit în puținele și substanțialele note ce înțovărășesc lucrarea. Am fi dorit ca autorul să stăruie mai mult, cât mai mult asupra acestor concluzii practice, căci acestea interesează deocamdată marele public școlar. Dar poate anticipăm. E probabil că autorul își rezervă să revie mai pe larg asupra acestei părți.

Cartea d-lui Speranția are un defect, care constituie poate o mare calitate: nu e de loc populară, ci e o carte științifică, plină de observații deseori fine, uneori profunde, scrisă cu pasiunea specialistului și cu claritatea înviorătoare și variată a celui ce știe să fie și om de literă.

O recomandăm călduros pedagogilor doritori de a ceti o lucrare și substanțială și elegant scrisă.

S. B.

Viața Românească, Octomvrie, No. 19.

Studiul d-lui **I. Botez** despre **Hamlet**, un fragment dintr'un studiu mai întins asupra celebrei opere shakespeariene, este o nouă contribuție la interpretarea atât de diversă, pe care diferiții cercetători au dat-o enigmaticei figuri a lui Hamlet. Dintre teoriile cari au fost enunțate pentru explicarea acestui personaj, căci este o întregă „literatură hamleteiană“, cea mai populară este aceea care-l caracterizează printr'un dezechilibru sufletec, manifestat prin excesul „morbidity“ al intelectului față de factorul voință.

Toate simptomele de melancolie ce s'au aflat în manifestările lui, dela pierderea memoriei până la nehotărârea în acțiune, concurg spre această concluzie, care stabilește anormalitatea lui Hamlet, pe care, se pare, că o dovedesc și tendințele lui spre incest, descoperite la el de doctorul Freud. Iar tot mobilul acțiunilor lui ar fi sentimentul de răzbunare a morții tatălui său, care nici el nu pare destul de uman și este deci o altă însușire negativă a lui Hamlet. D. Botez dovedește, cu o bogăție de argumentație, susținută și de sugestivitatea cuvântului fericit găsit, eroarea fundamentală a acestei explicații, stabilind că Hamlet este un om normal, cu o potențare a tuturor caracterelor sufletești înalte: etice, estetice și intelectuale, și un „juștițiar“, care urmărește realizarea

dreptății, nu un răzbunător. Așteptăm studiul complet cu cea mai mare curiozitate.

Din acelaș număr bogat, ca totdeauna, al revistei ieșene, mai notăm articolul d-lui **I. Simionescu** despre balaureat — o sinteză a tot ce s'a scris până acum în diferite locuri despre acest „ciclone” ce a bătut în vara trecută învățământul nostru.

Reviste primite la redacție.

Suflet Românesc (Nr. 4—5), **Flamura** (Nr. 7—8), **Ritmul Vremii** (Nr. 7—8),

Răsăritul (Nr. 2), **Ahiva Someșană** (Nr. 3), **Cuvântul Liber** (Nr. 35), **Căminul** (Galați, Nr. 8), **Năzuința** (Nr. 4), **Școala Noastră** (Nr. 15—16), **Zări senine** (Nr. 7), **Arte și Meserii** (Galați, Nr. 76—77), **Typograph** (Nr. 47), **Pagini agricole și sociale** (Nr. 19—21), **Viața Agricolă** (No. 20), **La Roumanie Nouvelle** (Nr. 8), **Țara Noastră** (Nr. 43—47), **Înfrățirea Românească** (An. II, Nr. 1—2), **Revista Generală a Învățământului** (No. 8), **Școala Mehedintului** (An. I. No. 2), **Conștiința Națională** (No. 7—8).

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Insulina profesorului Dr. Nițescu, o izbândă științifică românească

Ar părea deplasată comentarea unui produs terapeutic într-o cronică menită să abordeze probleme cu caracter medico-social și eugenic, dar nu este așa pentru că insulina preparată sub controlul d-lui profesor dr. Nițescu dela facultatea de medicină din Cluj iese din cadrul obișnuit al numeroaselor produse cu un caracter pur terapeutic și cu efecte individuale limitate.

Lăsând la o parte efectele curative ale insulinei în diabetul zaharat, cari interesează mai mult medicina curativă și în speță specialitatea boalelor interne, insulina are și o acțiune de o importanță cardinală din punctul de vedere al eugeniei cantitative. Pentru a putea lămuri această latură a eficacității insulinei e necesar să amintesc, că în patologia sexului feminin există o boală a gravității, care se manifestă prin vărsături grave, incoercibile, cari uneori au o intensitate așa de dramatică, încât pretind întreruperea sarcinei prin sacrificarea copilului, pentru a se putea salva mama. Această alarmantă boală, numită cu termenul tehnic *hyperemesis gravidarum*, este susceptibilă la o terapeutică foarte mulțumitoare grație injecțiilor cu insulină, în urma cărora se suprimă vărsăturile supărătoare, cari au o repercusiune dureroasă asupra produsului fecundității.

Importanța eugenică a acestui produs românesc este evidentă: administrarea lui ne salvează un sâmbure de viață, care de multe ori poate să înfrunească în sine un complex de calități psihico-fizice remarcabile.

Elegibilitatea medicilor

Comitetul Asociației generale a medicilor din țară a înaintat Senatului un memoriu, prin care se protestează contra art 31 din noul proiect al reformei

electorale. Precum se știe, dacă acest proiect va deveni lege, medicii funcționari ai statului sunt lipsiți de dreptul de eligibilitate. Și cum majoritatea medicilor români sunt în slujba statului, ocupând diferite funcții dependente de ministerul sănătății, al comunicațiilor sau de învățământ, înseamnă că medicii nu vor putea pătrunde în parlament, cu excepția profesorilor universitari, cari în majoritatea cazurilor sunt prea absorbiți de preocupățiunile științifice, pentru a mai putea lua parte la frământările vieții publice politice. Cu multă dreptate relevă protestul Asociației medicilor sacrificiile, pe cari corpul medical le-a făcut pentru înfăptuirea țării întregite numărul mare de medici morți în decursul războiului, în lupta cu epidemiile cari secerau populația civilă și militară a țării, e o dovadă eclatantă, că apostolatul medicului își revărsă binefacerile sale nu numai sub oblăduirea păcii, ci și în vremile tulburi de prefaceri marțiale. Estăzi este un adevăr axiomatic importanța stării sanitare a unui popor pentru facilitarea progresului general. Legile menite să ușureze lupta contra atâtor factori ai morbidității sociale nu se pot elabora fără concursul medicului, care e în măsură să cunoască cu temeinicie deplină cauzele, cari compromit buna funcționare a mecanismului social și e cel mai indicat să indice remediile necesare și să colaboreze la elaborarea măsurilor legale de asanare, de cari avem atâta nevoie.

Buletinul Asociației medicilor

Asociația medicilor obicinuia să scoată în fiecare an un buletin, care se distribuia membrilor la adunarea generală a Asociației, odată pe an. De curând comitetul actual al Asociației a introdus o inovație foarte bine reușită prin redactarea unui buletin lunar distribuit gratuit tuturor membrilor Asociației, peste 2000, ținându-i în cu-

rent cu agendele centrului și servind în acelaș timp ca un organ informativ și de susținere al intereselor profesionale. Măsura aceasta bună poate avea un efect foarte salutar pentru strângerea relațiilor colegiale dintre medici, mai ales atunci, când comitetul Asociației va ține seamă, că Asociația este un așezământ al medicilor din toată țara, fără deosebire de colorit politic sau provincial și că datoria ei este să îmbrățișeze deopotrivă interesele tuturor confracților din întreg cuprinsul țării.

Tezele de doctorat în medicină

Este un uz al facultăților de medicină, mai ales al celor din școala franceză, ca obținerea titlului de doctor să fie condiționată de prezentarea și susținerea unei lucrări, o teză inaugurală, cuprinzând un subiect ales de candidat sau recomandat de maistrul sub auspiciile căruia candidatul își lucrează teza. Utilitatea acestor teze e contestată de unii, alții o susțin și pe aceștia din urmă i aplaudăm din toată inima. E adevărat, că majoritatea tezelor de doctorat în medicină, ca de altcum în oricare alt doctorat, nu prezintă nicio valoare științifică remarcabilă, totuși tezele au importanța lor necontestată pentru motivul, că servesc ca un impuls oficial și obligator la o muncă științifică, din care uneori pot ieși roade frumoase. Investigațiunile pe cari candidatul e obligat să le facă pentru elaborarea și redactarea tezei sale îl silesc să ia contact cu o serie de alte lucrări anterioare, analoge sau similare și rezultatul acestor scrutări poate fi uneori trezirea interesului pentru unele probleme, față de cari până atunci indiferentismul era complet. Și dacă aceste probleme fac parte dintr'un domeniu mai puțin umblat — dar cu atât mai important — cum este medicina socială meritul lucrării este cu atât mai mare. Pentru motivul acesta înregistrăm cu multă bucurie teza privitoare la Infecția în sifilisul ereditare și manifestațiunile acestuia determinate de modul de infecțiune, susținută de un valoros absolvent al facultății de medicină din Cluj, doctorul Sergiu Drăgoi. Sifilisul ereditar are multiple aspecte nu numai clinice, ci și sociale și eugenic și orice cercetări noi pe acest teren sunt foarte bine venite.

Dr. Aurel Voina

Citiți
**Almanahul Presei
Române!**

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNIALE

IN VREMEA ACEEA...

Iară când s'a născut Hristos în Betleemul Iudeei, o stea minunată a purces din înaltul cerului, călăuzind pe cei trei crai dela răsărit. Se vedea strălucind în slavă, coborîndu-se câte odată mai jos, când ceața încerca să-i întunece strălucirea.

Când cei trei crai au ajuns în fața staulului unde se săvârșise minunea, steaua s'a oprit și se cufundă în ceață.

Lumea ce năpădise din toate părțile, ca să ia parte la înserieri, rămase pe o clipă uimită de strălucirea stelei minunate, pe urmă își văzu de treburi, în căutarea lăcașului de noapte.

Cei trei crai dela răsărit, descălécând de pe Cămile, și luând cu ei darurile scumpe ce aduceau, rămaseră surprinși când aflară staulul aproape gol.

Cățiva păstori se închinau înaintea Copilului, oferindu-i melușei, cari sburdau în jurul ieslei.

Ei aduseră darurile și căzând s'au închinat Lui.

Atunci se auzi de afară o gălăgie mare. Copiii din oraș și cei veniți cu părinții din depărtări mai mari văzură steaua și aflaseră de sosirea celor trei crai.

Ei intrară în peșteră gălăgioși, dar conțineră din sbenguiețile lor, când văzură pe cei trei crai ingenuchiați, alături de păstori, ingenunchiări și ei.

Dar Copilul Dumnezeuesc își întinse mânuțele spre ei și le zimbă.

Erau aceleași odrasle, cărora avea să le spună odată: „Lăsați copiii să vină la mine!”

Copiii înțelegeau.

Văzând strălucirea, ce împrejmuia capul Celui nou născut, se apropiară, cu teamă, de scutecele Lui sărace.

Îi prinseră mânuțele, îi atinseră părul auriu, încercând să pună mâna pe strălucirea ce-i împrejmuia capul.

Nou-născutul încerca să întoarcă privirea spre ei, vesel de bucuria, cu care mititeii sburdau în jurul lui.

Deodată își opri ochii lui albaștri asupra celui mai mititel, un băiat de aproape doi-trei ani și bătu din mânuțe.

Copilul se apropie de El, draguț, cu bucle negre, crețe, îi prinse mânuțele, și îl sărută pe bucele auriu.

Unul din cei trei crai se ridică și mângăind părul creț al copilășului, îl întrebă:

— Cine ești tu?

— Eu sunt Iuda.

— Cine e tatăl tău?

— Tatăl meu e Simon.

— De unde ești tu?

Copilul rămase încurcat și răspunse, pe urmă:

— Nu știu.

Alții, mai mărișori, îi veniră în ajutor:

— Din Iscariot.

Magul clătina din cap:

— Așa dar tu ești Iuda din Iscariot, mititelule!

Și îi mângăie părul negru.

Magul ludă o bucată de cărbune și prinse pe pârtele alb al peșterii imagina cum mititelul Iuda, săruta pe micul Isus.

Dar lumina din peșteră era slabă și umbrele dau proporții uriașe desemnului.

Se părea că nu doi copii, ci doi oameni mari stau alături, și unul îl sărută pe celălalt...

Târziu, când zorile își aruncau lumina lor violetă, la poarta staulului, părinții dormitau, iar Copilul lor privea neconștient la imaginea de pe perete, până ce adormi.

Și — li-s'a părut lor, sau lucrul se întâm-

plase aievea? — Copilul prinse a găngăvi prin somn:

— Amin, amin zic vouă, că unul din voi mă va vinde!...

Al. Ciura

CRĂCIUNUL

este așteptat de toată lumea muncitoare ca o mare binefacere a odihnei, ca un drept de restaurare a puterilor îrosite în munca de toate zilele. Pentru săteni el are farmec în anii roditori. Pentru funcționarii săraci a orașelor Crăciunul aduce doar recreația fizică și puțința de a întregi lipsuri, făcând lecturi mai aprofundate.

România este țara posibilităților infinite de abundență materială. Ce păcat însă că lipsește impulsul și priceperea de sus pentru a se deslinda isvoarele de bogăție. La noi nu se știe munci în mod sistematic. Aceasta este marea lacună.

Și nu este țară ca a noastră, unde spiritul de muncă și chivernisire să fie cerut de nevoile timpului mai imperios decât la noi, pentru a ne asigura viitorul prosper!

Cu fiecare încheiere de an, dorim ca Crăciunul să ne aducă o capacitate sporită în întocmirea gospodăriei noastre. Un suflu nou de ameliorare a condiției materiale să atingă mulțimile, ca fiecare om să-și aibe „codrul său de pâine”

Cu cât va fi „răsărit lumii lumina cunoștinței” cu atât și Crăciunul va fi mai sărbătorit.

Horia Trandafir

Copilul. — Crăciunul este sărbătoarea cea mai plăcută a copilului, nu numai în sensul simbolului Nașterii dumnezeiescului copil Iisus, ci pentru că haine curate, jucării și tot felul de daruri, mișcă inimile lor, luminându-le în mod feeric viața. Cărțile pentru copii acum au cea mai mare desfacere. Scriitorii își pun problema copilului. Pedagogul meditează asupra posibilităților de a conduce în mod mai potrivit dezvoltarea copilului. Printre scriitorii de seamă cari au pătruns adânc sufletul copilului, este fără îndoială Panait Istrati. Cititorii acestui scriitor au fost desigur euceriți de psihologia dreaptă și biruitoare a vieții micuților. Din volumul său *Trecut și Viitor* dăm în acest număr un mic fragment ca o dovadă. Oricare om cult al vremii trebuie să năzuiască a vedea copilul cu ochi înțelegători și a-l trata ca atare.

*

Presa ardeleană. — Însfârșit avem o carte a presei. Almanahul editat de sindicatul presei române din Ardeal. Almanahul cuprinde adevăruri usturătoare în cele 200 de pagini ale sale. Sperăm ca el să-și aibe efectul cuvenit și să miște coarda simțitoare a sufletului cititorilor.

Ardealul trebuie să-și aibe presa sa românească cel puțin la înălțimea presei minorităților și a presei noastre vechi de aci. Printre mulții colaboratori cari ilustrează Almanahul este și d. N. Iorga, ale cărui rânduri date în facsimil descoper cu cruzime următoarea realitate:

„Între rușinile zilei de azi e mizeria materială a presei românești din Ardeal.

Datoria cea mai elementară care pe foile românești din care după puțină să lipsească enervarea unor lupte politice venite prea curând, să fie măcar la nivelul presei celorlalte națiuni și vechiul caracter de ideologie culturală se cere păstrat și chiar întărit.

Nu e vremea pierdută, dar deficitul de 7 ani trebuie îndeplinit îndatăce împrejurările o vor permite.”

Așteptăm cu nerăbdare acoperirea deficitului de astăzi.

— **Tuturor abonaților, colaboratorilor și cititorilor noștri le dorim de sfintele sărbători pace și fericire!**

Redacțional. — Anuțăm cu părere de rău că d. D. Gusti, a fost imediatat să poată veni la data anunțată la Cluj. D-sa își va ține conferința mai târziu, după sărbători.

*

Moții la rege. — Regele a primit pe delegații Moților. Gestul regal este un act de înțelepciune. În țara noastră se exercitează traficul bunurilor în disprețul împrejurărilor locale. În biroul ministerial se fac și se desfășoară toate fără a se ține seamă de populație. Moții duc o viață nenorocită de absentă de acasă, de trei sferturi din an, cutreeră meleaguri streine cu ciubere, cu preț bagatel pentru a sustine o gospodărie de plâns. Cu toată muniția lor dețin uriașă bogăție a vremii noastre: lemnul. Din exploatarea lemnului care este aurul timpului de acum prin cooperativele lor, moții ar ieși din „sapa de lemn” și s'ar reface devenind oameni în toată legea și cetățeni conștienți. Cu nerăbdare dorim să se schimbe regimul de mizerie și incultură în care se sbat bieții moți!

*

O audiere muzicală la Palatul Cotroceni. — După o serie de concerte, la București, Arad și Brașov, concerte cari au fost foarte bine apreciate atât de public, cât și de critica muzicală, — doamna Veturia Ghibu — a avut prilejul să dea Joi, 17 I. c. o audiere muzicală la Palatul Cotroceni, în prezența M. S. Reginei Maria, a regelui George al Greciei cu regina Elisabeta și a unui mare număr de invitați din corpul diplomatic străin. Audierea a avut un succes desăvârșit.

*

Almanahul județului Sătmăr. — Din Satu-mare ne vine al doilea almanah al județului, redactat de d. H. Davidescu redactor al ziarului „Satu-mare”. Astăzi când tiparul costă atât de mult aceste semne de preocupări culturale și românești ce ne vin dela frontieră sunt îmbucurătoare. Almanahul județului Satu-mare mai este însă o contribuție la cunoașterea realităților noastre, oglindind viața și activitatea culturală, economică, industrială a celui județ Ne-ar plăcea ca exemplul dela Satu-mare să se generalizeze.

*

Administrative. — Rugăm în mod stăruitor pe domnii abonați nu numai a se pune la curent cu plata, ci a achita înainte abonamentul pe un an de zile.

Prețul hârtiei s'a urcat cu 3 lei la 1 kg. Tiparul și marea mulțime de imprimate necesare revistei costă foarte mult.

Regia administrativă și redacțională la o publicație ca a noastră cu un număr atât de mare de colaboratori, este considerabil.

Să nu aștepte nimeni să fie creditat de o instituție de presă, dincontră să înlesnească gospodăria ei plătinind înainte prin mandat poștal abonamentul.

„Societatea de Măine” a atins cel mai mare tiraj la care a putut aspira vreo publicație în Ardeal: 6000 exemplare în mod regulat.

Pentru că cititorii să-și poată face idee de cheltuiala numărului de față al revistei, precizăm, că hârtia necesară acestui număr costă 15.000 lei, tot atât costă tiparul, iar cheltuiala totală este exact 40 mii lei.

Am făcut cele mai mari eforturi să ridicăm „Societatea de Măine” la această înălțime încredințată că publicul cititor își dă perfect de bine seama de îndatoririle lui și nu pregetă a-și achita abonamentul.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Tot datoria în America. Opoziția e invidioasă de laurii guvernului, ea prelinde că aranjamentul de plată a datoriei noastre în America e mai rău ca aranjamentele tuturor celorlalte țări, și citează:

Anglia plătește dobânzi 115 la sută din capital, **Belgia**, 46 la sută din capital, **Italia**, 18 la sută din capital. Deci țara noastră are onoarea de a plăti dobânzi de zece ori mai mari ca Italia, de patru ori mai mari ca Belgia și de două ori mai mari ca Anglia.

România plătește continuu dobânzi de 3—3 jum. la sută, când Italia nu plătește nici o dobândă până la 1930 când plătește una opta la sută și apoi din ce în ce mai mult până ce va ajunge la 2 la sută.

Opozanții degeaba impută acest eșec Guvernului. După cât sânge rău a făcut el tuturor, afacerea e strălucită. Ce ne pasă ce plătește Italia, poate Mussolini e văr bun cu **Coolidge**, dar ce înseamnă dobânda de 3 la sută, când în România dobânzile sunt de 20—25—30—40—60 la sută? Totul e relativ, o fi în Anglia, Franța, Italia dobândă de 3—3 jum. la sută enormă, fiindcă acolo se găsește bani împrumut și cu 1 și cu 2 la sută, dar la noi această dobândă e minusculă. Și va fi știind el America ceva despre țara noastră.

Incurajarea industriei parfumate. Nu se poate spune că guvernul nu încurajează chiar de loc industria națională... Nu trebuie să se uite că sunt fabrici comanditate și de băncile liberale! Caracteristic însă e atunci când această incurajare este combinată cu interesul Statului de a nu se importa prea multe articole de lux. Așa guvernul a voit să mai puie stavilă articolelor de parfumerie, pentru că valuta noastră să nu scadă din cumpărători inutile peste graniță. Și pentrucă lumea bună nu se poate lipsi de săpun, parfum, pudră, cosmetici, mai toate de origine franceză, guvernul a invitat prin bănci scumpe lui să facă fabrici în țară și pentruca să încurajeze aceasta a pus niște taxe enorme de import pentru aceste fabricate. Atâtea care să construiască fabrici aici ar fi fost cu neputință, cheltuiala e prea mare și piața prea mică. Aranjament bun cu băncile privilegiate au rezolvat afacerea. Casele din Paris, aduc marfa gata fabricată în lăzi sau butoaie, aduc ambalajul de carton sau sticlă, aduc tot, până la cele mai mici accesorii, și dopuri la sticle din Franța, fără taxele prohibitive. Le ambalează aici la „fabricile lor din România” unde nu folosesc decât câteva zeci de lucrători români. Și împreună cu băncile le dau în vânzare cu prețul dela Paris, plus taxele vamale care le-ar plăti. Pe fabricant nu-l costă de cât ceace ar fi primit expediind marfa direct de la Paris, și se mulțumește cu atât. Băn-

cile iau fără nici o muncă și fără nici un risc de la consumator taxele vamale.

Concluzia. Statul nu câștigă nimic fiindcă banii pentru parfumerii care se duc în streinătate sunt aceiași, ba plătește taxele vamale care le-ar încasa. Economia națională nu e câștigată cu nimic cu „fabricile” din București al marilor case pariziene. Publicul e speculat rușinos. Iar Băncile încasează pe nedrept milioane.

Inspectoratele industriale. Avântul și entuziasmul cu care se lucra în 1920 la Ministerul de Industrie a dispărut. Nu știm dacă se vor mai întoarce acele vremuri, când înțelegându-se cu adevăr care trebuie să fie rolul unui asemenea minister, s'a făcut enorm de mult bine industriei. În planul de organizare al Direcțiunii generale a Industriei au fost prevăzute Inspectoratele industriale regionale, care să facă legătura între viața industrială, reală și Ministerul, între practică și teorie. Aceste inspectorate au alcătuit admirabila **Anchetă industrială din 1920**, care ne-a arătat, care e adevărata stare a industriei în România Mare. Singura lucrare de statistică de ansamblu făcută dela războiu încoace. Astăzi sunt singurele organe în ministerul de industrie cari lucrează și nu fac „afaceri”. Și la București s'a putut discuta, cu prilejul bug-ului pe 1926, desființarea lor. Suntem nebuni?

Anul economic 1925. Nu vom trece în revistă aci faptele economice ce s'au petrecut în cursul anului trecut. Spațiul acestei rubrice nu ne îngăduie. Vom face numai câteva reflecții asupra împrejurărilor economice în care se încheie acest an.

Criza economică e acută. Lipsa de numerar e mare, cu toate că sunt unii care stau cu sume enorme în cassa de fier, și nu au ce face cu ele. Nimeni nu întreprinde nimic, fiindcă nimeni nu are siguranța economică a zilei de mâine.

Comerțul stagnează. Exportul s'a redus la minim. Toate greutatea s'au făcut exportatorilor. Fel de fel de taxe de export, fel de fel de majorări de taxe de transport, fel de fel de piedici, parcă exportul produselor noastre ar îmbogăți numai pe exportatori și nu ar aduce un bine nespun de mare economiei generale. Exportatorii sunt descurațați, nu pot întreprinde mare lucru, fiindcă nu știu dacă mâine nu vor primi noi lovituri. Străinătatea ne cere mărfuri. Franța vrea să lege afaceri comerciale cu noi. Are nevoie de grâne, lemne, carne, ni le cer și noi nu suntem în stare să le trimitem, deși avem de vânzare și grâne și lemne și carne. Guvernul nu voește să exportăm. Dintr'un meschină invidie, i se pare că comerciantul câștigă prea mult, îl împiedică, și nu vede că pierde țara.

ra. Dar ce-i pasă, se mângâie cu vorba: **Arde moara, dar ard și șoarecii!**

Comerțul interior tânjește. Prăvăliile sunt încărcate cu mărfuri și nimeni nu vinde nimic. Negustorii nu sunt în stare să-și plătească nici dările. Nu vinde fiindcă mărfurile sunt scumpe, fiindcă publicul nu are bani, fiindcă consumatorii au fost nevoiți să-și restrângă la minimum consumația, fiindcă sărăcia a scoborât demnitățile și cerințele vieții tuturor. Coplesit însă de dări, de chirii mari, de cheltuieli generale costisitoare, negustorul e în pragul falimentului. Trăește fiindcă fiind dator îi susțin creditorii în speranța unei îmbunătățiri a situației și pentruca dezastrul să nu fie prea mare. Totul e nesigur și provizor în viața comerțului. Nimeni nu știe cum trăește, cât are să trăiască, și cum se va isprăvi cu el.

Industria a fost lovită sistematic. În afară de greutatea pe care i le-a pus Statul la export, ea mai are de suportat marea calamitate a transporturilor. După ce produce atâtea greutăți, industria trebuie să vadă cum îi zac în depozit, o parte chiar deteriorându-se, cantități enorme de mărfuri produse. Banii închiși în marfă nu-i mai poate vedea, fiindcă băncile nu mai sunt în stare să-i acorde alte credite. Din această cauză industria a nevoiță sau să închidă fabrica, sau să micșoreze producția. Și într'un caz și în altul, în paguba țării.

Agricultura lovită și ea, și-a scăzut producția la multe cereale. Ea nu poate exporta din cauza tuturor greutăților de export, și atunci, sau a depozitat marfa și nu găsește nicăieri bani pentru lucrul pentru anul viitor, sau și-a vândut produsele pe nimic, în pagubă spre marea bucurie a intermediarilor și a băncilor. Și într'un caz și în altul agricultura păgubește.

Dacă am voi să caracterizăm politica economică a guvernului, am zice că el împarte factorii economiei în două categorii: una de prietini — cei în legătură cu băncile liberale — și alta de dușmani — ceilalți. Și față de aceste două categorii guvernul are atitudinea următoare: Ca să câștige un prieten cât de puțin, sau să nu câștige un dușman oricât de puțin, poate pierde economia generală oricât. Politica economică a guvernului e în întregime întoarsă în contra economiei generale.

Statistica căilor ferate. Din cifrele publicate de curând, se poate constata, între altele, că progresul dela 1922 la 1924 este neînsemnat. Incasările, în lei aur, au rămas aceleași. În 1924 au fost îndrumate mai multe trenuri de călători și mărfuri de cât 1922. Despre numărul vagoanelor nu ni se spune nimic. Dar despre mașini aflăm că în 1922 erau 1600 în serviciu și 1900 în reparație, iar în 1924 sunt 1900 în serviciu și 1200 în reparație.

CUPRINSUL ANULUI 1925

I. PROBLEMA CULTURII

Bogdan-Duică, G. Lipsuri culturale — — — — —	353 372
Ghibu, O. Însemnări relative la cultura în Basarabia — — —	281
— Însemnări culturale asupra Basarabiei — — —	313
— Astra în Basarabia — — — — —	419
— Organizarea culturii noastre — — — — —	592
Goldiș, Vasile Asociațiunea — — — — —	591

II. PROBLEME SOCIALE

Aradi, Victor Procesul Motilor — — — — —	59
— Problema chestionarelor sociografice — — — — —	143
— Problema școalei libere — — — — —	165
— Desvoltarea cetăților montane în Transilvania — — —	283
Bagdasar, N. O nouă concepție filosofică: Die Gestalttheorie —	853
Bezdechi, St. Democrație și cultură — — — — —	838
Bogdan-Duică, G. Democrațiile moderne 18, 57, 126, 144, 164, 186	237, 257
— Spre Cehoslovacia — — — — —	347
Brăileanu, Tr. Dela utopie la sociologie — — — — —	31
— Corupția (Un capitol de patologie socială) — — — — —	594 620
	654 674 689
Breazu, Ion: Al treilea opt — — — — —	888
Glopoșel, Ion Să ne asociem — — — — —	51
— Instit. de studii S. d. m. Cuvânt de deschidere — — —	103
— Iubileul lui Masaryk — — — — —	183
— Funcțiunea socială a presei — — — — —	236
— O putere socială ascendentă: presa — — — — —	327
— Individualul în funcție de social — — — — —	352
— Ziariștii români în Cehoslovacia — — — — —	394
— Crepusculul autorităților consacrate — — — — —	563
— Două morale — — — — —	727
Dașcovici, N. Limbile minoritare și reforma administrativă —	420
— Participarea elementului românesc în organizația S. N. — — — — —	469
Drăghici, Petru Filosofia lui Jean Jaurès — — — — —	123
Georgiade, C. Rusia de azi, de Ed. Herriot — — — — —	86
Ghtulea, N. Gânduri răsărite — — — — —	17
— Minorii societății — — — — —	163
— Organizațiile muncitorești — — — — —	218
— Libertatea Asociației — — — — —	235
— Sindicalismul în Franța — — — — —	285
— Societatea Națiunilor — — — — —	619
— Organizarea ministerelor — — — — —	667
— Educația poporului — — — — —	688
— Institutul Social Român — — — — —	807
Lăpuștean, Anzora Bibliografie sociologie — — — — —	282 320
Maior, Agata Centenarul lui Ferdinand Lasalle — — — — —	295
Mehedințeanu, Ion Fulguri dela un curs de sociologie — — —	373
Neculcea, Gh. Estetică socială — — — — —	367 395
Osvadă, V. G. Criza producției intelectuale — — — — —	787
Petrescu, H. P. Silvio Pellico: un apostol al autodeterminării poporului — — — — —	317 338 374
— Léon Burgeois și S. N. — — — — —	771
Pușcariu Sextil Regionalism constructiv — — — — —	83
Șerban, Dr. M. Tendințele de evoluție ale țărâniei — — — —	185
— Formularul unui chestionar sociografic — — — — —	314
Suciu, Petru Poporația Ardealului din cele mai vechi timpuri până la 1890 — — — — —	711 728
— Simțul realităților social-economice — — — — —	747
Todica, G. Imperativul energetic în științele sociale — — — —	215
— Tomas Morus — — — — —	237
— Campanella — — — — —	258
— Statul lui Bellamy — — — — —	289
— Citind cărțile noi — — — — —	422
— Statul lui Hertzka — — — — —	472
— C. Flammarion: Etapele viitorului — — — — —	489 579

Vlădescu-Răcoasa, G. Un capitol de istorie socială („Orașele oltene pe pragul vremurilor nouă” de Nicolae Iorga) — — — — —	838
— Universitatea socială — — — — —	868
— Cooperația intelectuală internațională — — — — —	889
Zileriu, Dorina dr. Câteva cuvinte despre mișcarea feministă —	396
— Reflexiuni asupra protecției femeii — — — — —	710

III. POLITICA EXTERNĂ

Glopoșel, Ion Interdependența popoarelor — — — — —	622
— Acțiunea diplomatică a României — — — — —	814
Dașcovici, N. Austro-Ungaria și Dunărea — — — — —	8
— România la ultima conferință — — — — —	104
— Conflictul cu Germania — — — — —	129
— Probleme siguranței statelor — — — — —	167
— Controlul Ungariei și garanția păcii în Europa Centrală — — — — —	216
— Politica noastră externă și departamentul respectiv — — —	239
— Conflictul cu Comisia europeană dunăreană — — — — —	278
— Comisia Europeană a Dunării (un organism caduc) — — —	330
— Mica Antantă: Originea și misiunea ei — — — — —	348
— Cum a căzut protocolul dela Geneva — — — — —	368
— Ultima formulă a pactului de pace și siguranță — — — —	496
— Rusia și pactul de siguranță — — — — —	568
— Recursul minorităților la S. N. — — — — —	585
— Spre deslegarea conflictului cu C. E. D. — — — — —	649
— Colonistii unguri la S. N. — — — — —	671
— Pactul de siguranță și evoluția politicii rusești — — — —	714
— Dela Geneva la Locarno în căutarea păcii — — — — —	767
— Înlăturarea dificultăților și acordul final dela Locarno — — — — —	788
— Pactul occidental de garanție, tratatele de arbitraj și garanția Franței — — — — —	808
— Politica externă a bolșevicilor după Locarno — — — — —	864
— Procedura recursului minorităților — — — — —	889
Stead, Wickham Anglia și siguranța Europei — — — — —	191
Tolu, Nic Diplomatie veche, diplomatie nouă — — — — —	397 423

IV. PROGRESSE ȘTIINȚIFICE

Borza, dr. Alex. Ceva despre condițiile și piedecile cooperăției intelectuale internaționale — — — — —	770
Lațin, V. Fenomenele vulcanice în țara noastră — — — — —	89
— Gazul natural din bazinul Transilvaniei — — — — —	169
— Aurul munților noștri — — — — —	407
Sergescu, Dr. P. Evoluția gândirii matematice — — — — —	795 815 847
Stanciu, Victor Prof. Dr. G. Munteanu-Murgoci — — — — —	184
— Congresul geologic al Asociației Carpatice — — — — —	669
— Binocularul stereoscopic Reichert — — — — —	731

V. DISCUȚII LITERARE

Banciu, A. Din dicționarul greșelilor noastre de limbă și ortografie — — — — —	60 109 204 222 312 337
Bogdan-Duică, G. Nichifor Crainic — — — — —	23
— I. Agârbiceanu (Desamăgire) — — — — —	41
— Ion Slavici (Amintiri) — — — — —	61
— Ilarie Chendi — — — — —	90
— M. Eminescu și Veronica Micle — — — — —	109
— Iarăși și iarăși Eminescu — — — — —	131
— Demostene Botez — — — — —	148
— Ion Minulescu — — — — —	202
— Expresionism — — — — —	222 261 280 334
— Poezia populară (un manuscris; E. Dobrotă: Lăcrămiore) — — — — —	311
— Un text despre Moți — — — — —	356

— Ch. Douhet: V. Alexandri și scriitorii francezi	402 429
— Notițe la istoria literară	449 482
— Despre „Lucașul” lui Eminescu	447
— Despre Simeon Bărnuțiu	501
— P. P. Panaitescu: Influența polonă în opera și personalitatea cronicarilor Gr. Ureche și M. Costin	581
— Ion Pillat	599
Bogrea, V. Răspuns la un „răspuns”	658
— O carte rară („Manualul lui Epictet”, trad. de C. Fedeș)	69
Boitoș, O. Pe marginea unei traduceri („Renașterea” de G. binea, trad. de A. Toma)	718
Breazu, Ion Aurelia Pop-Florian: Valuri sufletești	902
Buteanu, A. Poezia politică a lui Ady Endre	756
Cartoian, N. În jurul unei recenzii	901
Cinra, Al. O carte interesantă despre Mauriciu Jokai	379
Drăganu, N. Ardeal	622
— Iarăș Ardeal	62
— Codrul Cosminului (Buletinul Institutului de Istorie și Limbă al Univ. din Cernăuți)	339 357 382 405
— Fost-a Ardealul vreodată al Cazarilor Evrei înainte de venirea Ungurilor	447
Flajshansova, I. H. Rolul femeii cehoslovace în literatură	656
Georgiade, C. Mihail Dragomirescu: Dela misticism la raționalism	392
Ghergariu, L. Contribuții la biografia lui S. Micu-Clain	110 796
Isac, E. Cartea românească	841
Mehedințeanu, Ion Pentru o limbă românească corectă	262 337
Meșes, St. Din viața păstorilor ardeleni în Principatele române	394 453
Roșu, I. Cărți vechi bisericești românești	24 41 111 203
— Biblioteca Universității în 1924	153 170
Tomeșcu, D. Un roman al vieții țărănești polone: „Țărani” de Wl. St. Reymont	851
Trandafir Horia „Scriitorii Ruși” de Merejkovski	25

a) Supliment literar

Cotruș, Aron: Spre culmi	893
— Sunt frate cu bradul	896
Parago, Elena: Și vei pleca	894
George, Vasile Al. Plouă	896
Ilieșiu, Iustin: Ruina	897
Isac, Emil: Versuri de noapte	895
Istrati, Panait: Copilul	900
Melin, A.: Satul meu	895
Mureșanu, Teodor: Crăciunul	893
— Căntecele lui Anacreon: Greer, Lupta cu Eros	898
Pitiș, Ecaterina: Moș Crăciun	896
— O mamă și-un copil	897
— Un nor călătorește	899
Smochină, N.: Crăciunul la Moldoveni de peste Nistru	898

VI. ÎNVĂȚĂMÂNT — EDUCAȚIE

Bogdan-Duică, G. O lege culturală	262
— Brașovul: Ce a fost? — Ce va fi?	442
— Bacalaureatul	512
Bogrea, V. Pentru învățământul clasic	843
Bogșoiu S. În chestia profesorilor cursiști	76 92
Ciorteș, A. Jubileul școlilor centrale ortodoxe din Brașov	441
Glopoțel Ion Ce datorăm liceului din Brașov	440
— Grădina botanică a Univ. din Cluj	502
Drăganu, N. Considerațiuni asupra examenelor de bacalaureat	754
Epare, Cristofor Reforma învățământului ucenicilor	638
Ghibu, O. Statistica Românească	127
— Statistica Învățământului din România	149 171 190 219
— Pedagogie țărănească	242
— În ce constă superioritatea liceului din Brașov	383
— Un prieten care ne părăsește: Lutz Korodi	442
— Universitatea din Cluj (Date statistice)	648 791

— Învățământul nostru superior în graiul cifrelor	853
Ghidionescu, Vl. O învățătură	600
Iancu, Dr. A. La începutul noului an școlar	602
Ilcuș, Petru Școala și Sociologia	443
— Examen de admitere sau examenul de aptitudini?	670
— Școala în concepția timpului	885
Lupaș, Ion Liceul „A. Șaguna” din Brașov	439
— Manualele didactice de istorie și religie	752
Popa, At. Morala stradei	692
Puscariu, Sextil Poiana	445
Rusu, Dr. S. Reforma învățământului agricol	106
Stanciu, Victor Virgil Onițiu și științele naturale	444

VII. BIOPOLITICA

Bogdan-Duică, G. Curioasă notiță medicală	399
— Notiță medicală	580
Crăciunescu, Dr. A. Unde ne căutăm sănătatea?	484 510
Graur, Dr. G. Vizitatori români la Karlsbad	412
Hațieganu, Dr. I. și Voina, Dr. A. Astra medicală și biopolitică	813
Iancu, Dr. A. Cursurile medicale de perfecționare	383
— Ocrotirea infantilă în Transilvania	477
— Ocrotirea copiilor în institut	503
— Sifilisul la copii și mamele internate la centrul Cluj	574
— Condițiunile medico-sociale ale alăptării	609
— O cruciadă modernă	632
— Propuneri pentru viitor	651
— Asistența copiilor de a doua și a treia vârstă	695
Manuilă, Dr. S. Un atentat la sănătatea publică	21
— Consumația alcoolului și situația brevetelor în Transilvania	112
— Combaterea tuberculozei	296
Radu, Dr. C. În cartierul Mănăsturului (Anchetă)	224
— Rolul social al dispensariilor pentru copii sugaci	606 624
Stanca, Dr. C. Tratatul hidromineral și balnear și băile dela Lipova	604 637 653
Stanca, Dr. D. Solia sănătății în Munții Apuseni (Anchetă)	132 152 172
— Campania pentru combaterea sifilisului în județele ardeleni	508
— Lupta contra prostituției	571
— Organizarea igienico-socială a muncii	446 481

VIII. PROBLEME ECONOMICE

Andrea, P. Consolidarea industriei naționale	24 44 73
Bogdan-Duică, G. Colonizări	204
Cioranu Sabin Bancă de emisiune de stat sau particulară	92
— Noua reformă valutară în Austria	205
— Situațiunea financiară a pieții mondiale	301 317
— Incercări de reformă valutară în Danemarca	603
Glopoțel, Ion Rezervele de pământ	584
— Industria minieră la o nouă răspântie	585
Garbacea I. I. dr. România la comisia reparațiilor	188
— Creditul industrial în Transilvania	265
Ghinea N. Știința agricolă	225
— Împroprietărirea și producția agricolă	736
— Program agricol	735
— Organizarea muncii agrare	866
— Industria și agricultura	892
Giurgea, E. Importanța piețelor orientale pentru exportul României	72
— Cronica mondială a grâului	244
Hațieganu, S. Bogățiile miniere ale Ungariei	133 153
Iosif, Dr. Ioan Reflexii asupra anului economic expirat	293
Jinga, Dr. V. Camăta	226
— Devalorizări monetare	298
— Sistemizări monetare	513
Lapedatu, I. I. Finantele Franței	243
— Școalele dela Brașov; Un economist român: prof. Ioan Socaciu	468
Maier, A. Electricitatea și agricultura	841

SOCIETATEA DE MÂINE

Mehedințeanu, Ion Problema muncitorească	869
Minerii dela Căstia Salarii muncitoare de foame	694
Nichiciu, Dr. Tr. Industrializarea forțată sau protecționism agricol	79
— Creditele agricole	298
— Criza financiară și dobânda	318
Osvadă, V. C. Sărbătoarea cooperatiei	467
— Conferințele noastre	687
— Crizele producției materiale	842
Pașca, Șt. Nemulțumiri justificate	700
Popescu, Laurențiu. Problema agrară în România (O carte în franțuzește a lui Mitiță Constantinescu)	625
Rusu, Dr. George Problema colonizărilor	255

IX. ACTUALITĂȚI

Băilă, Ion O lacună în publicistica română	836
Băinescu, Maria B. Activitatea Federației Femeilor Rom.	870
Bogdan-Duică, G. Despre un prieten	308
— Astra	401
Bogrea, V. Epigrame	758
Boitos, Ol. Reforma Căndarului	107
Borcia, Dr. Lucian Orel de lucru la instanțele judecătorești	630
Borza, Dr. Alex. Despre turismul nostru	629
Botez, Corneliu Problema locuinței la noi și aiurea	627
Breazu, Ion Rolul teatrului în societate	291
— Confesionalism	735
Brediceanu, Tib. Impresii muzicale din Basarabia	436
Buteanu, A. Relațiile culturale Româno-Italienne	409
— Din problemele presei	456
— Cursurile dela Vălenii de Munte (Conferințele d-lui D. Gusti: „Oameni și opinia publică”)	566
Cărnești, M. S. Viața opera lui Visarion Roman	377
Chiura, Al. Janus	7
— În țara Lotofilor	75
— † Prof. Aron Neac	166
— Babele	192
— Ierusalimul (La margine)	277
— Un sfert de seac	307
— Zece Maiu	332
— Ziua Eroilor	393
— Când tunzele cad	769
— Întăiu Decembrie	852
— În vremea aceea	907
Clopoțel, Ion Critică liberă	3
— O lămurire	46
— Politică	130
— Efectul social al teatrului lui Zah. Bărsan	307
— La moartea lui Gh. Dima	426
— O reconciliere	495
— Invățăminte expoziției dela Chișinău	647
— Semnul vesturilor (Insemnări dintr-o excursie)	717
— O despărțire	775
— Sub steagul democrației	835
Crăciun, I. Patriarhiile vecine și patriarhia română	199
Cronicar Intrunire „Societății de mâine”	36
Sacul dela Streia Se ruinează un monument străbun	623
Delaturda, I. C. Religionea viitorului — religiunea muncii creatoare	259
Ghibu, O. Portrete basarabene (Pan Halippa)	35
— Habemus papam	145
— Doi sărbători: Zaharia și Olimpia Bărsan	308
— Material privitor la istoria renașterii Basarabiei	400
— În chestia unirii Basarabiei	409
— În legătură cu politica noastră religioasă	483
— Aniversarea de 1600 ani a Sinodului dela Niceea	734
— În preajma investirii primului patriarh român	751
— Cum gândește un prieten din zilele noastre	881
Ghidionescu, Vl. Ce doresc eu în anul 1925	7
Ghiulga, N. Idealul național	707
Gusti, D. Chemarea națiunii	25
Halippa, P. În chestia Basarabiei	5
Iosif, Al. Pentru păstrarea portului nostru	826

Isac, E. Iosif Vulcan	223
— Notițele mele (Un om politic)	378
— Unui prieten din Brazilia	692
Istrate, N. Statistica Ardealului	264
Lupăș, Ion Patriarhatul românesc	4
— Necesitatea unei concentrări democratice	52
— Mișo Ștefanovici ca apărător al Românilor ardeleni	198
— O lege bună	276
— Zaharia Bărsan și Săliștea	310
— La un popas (cuvânt rostit cu prilejul sărbătoririi lui Z. Bărsan)	333
— Publicațiuni basarabene de interes istoric	475
— Congresul ecumenic dela Stockholm	709
— Hotărârile Congresului dela Stockholm	733
Lupeanu, Al. (Melin) 3/5 Maiu	333
Nandriș, Dr. P. Unirea Bucovinei	15
Olariu, Dr. Dim. Afinități franco-române (Adrian Corbul)	654
Osvadă, V. C. La o răscruce economică	6
Popa, Ilmin Tineretul intelectual în societatea de azi	292
Petraru, Dr. C. Revendicările noastre artistice	450
Preda, Dr. G. O lucrare de importanță socială și politică	355
Pricu, I. Doliul Brașovenilor	427
Pușcariu, S. Premiul de istoriografie literară	425
Pușcariu, Val. Expoziția dela Chișinău	716
Redacția. Cărturari uniți-vă!	91
— I. d. st. S. d. M. în Turda	248
Roșca, Sofronia. Clara pacta sau povestea unificării sufletesti	676
Sibiannu, Dr. M. S. Nietzsche și sufletul poporului german (25 de ani dela moartea filozofului)	564
Soc. d. M. Ziua Invierii	275
Todica, G. Frământările noastre	40
— Paradoxe	752 882
— Lupta cu morile de vânt	775
— Bacalaureatul	819
— Imperativul energetic și învățământul secundar	837
Trandafir, Horia (Chestiuni de actualitate) 45 75 96 116 135 155	177 209 229 246 268 300 321 341 359 386 414 428 431
— 459 487 515 583 612 641 661 668 701 721 740 761 780	801 829 846 858 867 874
Voinea, Dr. A. Campania discreditării	798
Verax Intre frați	891

X. EUROPA CONTIMPORANĂ

Bagdasar, N. Scrisori din Berlin	823
Bata, N. Cronici din Roma	71-176 628 757 822
Corbul, Adrian Cronici din Paris	598 798 823
Kudrnac, A. Alegerile generale din Cehoslovacia	600
— Rezultatul alegerilor generale în Cehoslovacia	671
Vlădescu-Răcoasa, C. Scrisori din București	824

XI. SATE, ORAȘE, REGIUNI

B. O. Cronică artistică din Sibiu	208
Boitos, Ol. Reghinul săsesc	693
Brașoveanu, I. Activitatea studenției în țara Bărsiei	113
Oprescu, Sabin Terra Sicularum	12 42
— La marginea Românișmului	602
Pușcariu, Val. Cunoașterea țării	601
— În Munții Rodnei	737
— Trei sate românești	902

XII. BULETINUL ASTREI

Clopoțel, Ion Drumul Astrei	513
— După sărbătorile Astrei la Reghin	631
— Acțiunea Astrei	691
Comitetul, Spre orizonturi noi	432
— Conferințele noastre încep	681
Ghibu, O. Alegerea președintelui și comitetului Astrei	631
Giulea, N. Programul social-economic	460
— Plan și realizare	584
— Spre sindicalismul integral	613
— Astru și cooperația	758

— Educația socială a poporului — — — — —	774
— Organizarea țăranimii — — — — —	797
— Invățământul muncitoresc — — — — —	853
Iancu, Dr. A. Misiunea sanitară a Astrei — — — — —	626
Lazar, Victor. O revistă pentru familia română — — — — —	659
— O foaie pentru popor — — — — —	681
Osvadă, V. C. După reorganizare (Sedința festivă dela Brașov) — — — — —	488
— Astra la sate — — — — —	825
Petrescu, H. P. Dela Asociația, Sibiu — — — — —	738
*** Apel — — — — —	722

XIII. CRONICI

a) Culturale: 39, 94, 114, 134, 139, 154, 176, 206, 228, 238, 245, 247, 260, 265, 296, 319, 340, 358, 384, 410, 425, 427, 428, 456, 485, 500, 511, 570, 573, 608, 639, 650, 655, 673, 680, 698, 720, 738, 753, 759, 779, 799, 826, 856, 873, 904.
--

b) **Medico-sociale:** 458, 517, 582, 607, 660, 640, 679, 699, 719, 739, 760, 778, 800, 828, 856, 872, 906.

c) **Economico-financiare:** 26, 46, 78, 97, 115, 117, 136, 154, 156, 178, 210, 230, 249, 269, 322, 342, 360, 387, 415, 434, 461, 490, 516, 586, 614, 642, 662, 682, 702, 722, 741, 762, 781, 802, 830, 859, 875, 908.

d) **Sportive:** 680, 737.

e) **Fapte și observațiuni săptămânale:** 25, 45, 77, 97, 116, 135, 155, 177, 209, 229, 246, 267, 268, 269, 300, 321, 341, 359, 386, 414, 431, 459, 487, 515, 558, 583, 612, 641, 661, 680, 701, 721, 740, 780, 761, 801, 829, 874, 907.

Librăria **LEPAGE** Cluj

Cărți franceze, germane, italiene

Cereți cataloage!

Toată lumea citește Almanahul Presei Române pe 1926.

Editat de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat.

Almanahul se trimite numai acelor cari expediază înainte prin mandat postal costul (lei 100 ediție de lux; lei 50 ed. simplă) la adresa sindicatului (Cluj, Piața Unirei 29).

Comandați imediat Almanahul pentru a-l putea primi, căci din cauza comenzilor ce vin zilnic riscați a rămânea fără el!

Librăria **LEPAGE** Cluj

Cărți medicale franceze și germane

Cereți cataloage!

Intreruperi periodice de curent

Din aceleași cauze bine cunoscute de onor. abonații Uzinelor Electrice, Direcțiunea Uzinelor aduce la cunoștință pe această cale că imediat ce se va simți nevoie va începe iarăși intreruperile periodice de curent. La aceste intreruperi s'a avut în vedere ca industria să poată lucra minimum 7½ ore pe zi, păstrându-se astfel ordinea, ca seara dela 4½ la 8 ere întreg orașul să fie iluminat. În acest scop Direcțiunea Uzinelor face un calduros apel la toți abonații în special acei din Piața Unirei C. Regele Ferdinand, Str. Regina Maria, Calea Victoriei, Memorandului și N. Jorga, a face între aceste ore cât mai mare restricțiune de curent pe această perioadă critică, fiind în interesul lor propriu căci datorită faptului că uzinele sunt supraîncărcate, ne făcându-se restricțiunile ce se impun, se poate ajunge ca unele sectoare din oraș să rămână pe întuneric pentru mai multă vreme.

Sperăm în bine voitorul concurs al abonaților noștri și dăm mai jos orele în cari li se va distribui curent.

Federul I Ștefan cel Mare cuprinzând străzile: Mănăstir, Calea Moșilor, Mico, Regală, Avram Iancu, Piața Ștefan cel Mare și Str. Pata, vor primi curent:

dela 6 ore dimineața la 7½

" 9	"	" 1
" 2	" p. m.	" 10¼
" 11	" p. m.	" 6 dimineața.

Federul II. Unirei cuprinzând străzile :

Centrul orașului, C. Regele Ferdinand până la poștă, Calea Victoriei până la Camera de Comerț Str. M. Kogălniceanu până la Colegiul Evanghelic și Str. N. Jorga vor primi curent:

dela 8 ore dimineața la 12

" 3	" p. m.	" 9¾ seara
" 10¼	" p. m.	" 6½ dimineața.

Federul III. Mihai Viteazul cuprinzând străzile:

Partea orașului pe malul drept al Someșului limitată de următoarele străzi:

Str. Băl P. Carolina, Vechea Cetate, Baron L. Pop și împrejur, Piața Cuza Vodă, Calea Dorobanților și partea vestică a Pieței Ștefan cel Mare, vor primi curent:

dela 8 ore dimineața la 10 ½

" 1	" p. m.	" 4
" 5	" p. m.	" 8¾ seara
" 9½	" p. m.	" 6 dimineața.

Federul IV. Regele Ferdinand cuprinzând străzile:

Regiunea orașului pe partea stângă a Someșului, Str. Gh. Barișu dela Teatru Maghiar până la Str. Suluțiu, vor primi curent:

dela 6 ore dimineața la 9

" 10½	"	" 5 p. m.
" 4	" p. m.	" 8 seara
" 8¾	" seara	" 6 dimineața.

Acest program se va menține până ce împrejurările hidraulice se vor ameliora.

Directorul Uzinelor
Inginer **ROATĂ.**

